

Aposelbar Ingangariba

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kam, Aposelbar Ingangariba, Lukra an osiri. Luk faragha, akinafarir igharazim osiri, a Luk Osirizir Akar Aghuim. Egha datirighin Aposelbar Ingangariba osiri.

E akinafarir kamın garima, Godın Duam aposelba tuavim men akazi, ezi me Iesusın Akar Aghuim “Jerusalemın nguibamın aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrigh ko, nguazir kamın otevíba bar,” an gun me migei. (Ni 1:8in gan.)

Aposelin Akinafarim kamaghin migia ghaze, Iesusın sios Judabar tongin dikavigha egha gin a ghua bar ekevegha tintinibar ghua nguazimın otevir mabar ghu. Luk uaghan kamaghin en akaghasa, Kraisin ingangarim ko gumazamizir an gin zuibar dabirabim, da God fomira Israelin gumazamiziba bagha dikirizir akam bar a ko voroghira ghu.

Ezi bizir ekar vamira Aposelbar Akinafarim a migei, a Godın Duamın ingangarim. Pentikosın dughiamın Godın Duam faragha Iesusın suren gumazibar ize. Egha gin Godın Duam nighniziba me ganiga, egha gavgavim me ganidi. Ezi akinafarir kam e uaghan aposelba akar ruarir aviribar gari. Dughiar aviriba aposelba Iesusın Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kinasa. Ezi e garima gumazamizir avirim Akar Aghuir kamın gin zui, ezi sios otogha gavgafi.

Aposelın Akınafarim, an aposelın aviribar eghaghaniba an iti. Egha akar bar aviriba, Pita ko Pol amizibav gei. Pita a suren gumazir mam, a uaghan Iesus ko arui. Ezi Pol faragha Iesusın gın aruizir puvati. A Iesusın sios gumazamiziba dikabırasa pamtemın ingari. Ezi Iesus Polın diazi, ezi a gumazir aghuimın otogha guizbangıra an ingangarim pamtem a gami.

Ezi akınafarimın otevir maba, Luk bizir Pol bativizibar geghanasa, a ghaze, “Eia” dagh ami. Fofozir gumazir avırım ghaze, Luk uabi ti Pol ko dughiar mabar arui, kamaghın amizi, a ghaze, “Eia”. pb

Aposelba Jerusalem aven Iesusın akam akuri

(Sapta 1:1-8:3)

Iesus akar dikırızimın ghaze, a Godın Duam anemangam

¹⁻² Tiofilus, ki akınafarir kam ni bagha an osiri. Nan akınafarir faragha zuimın, ki Iesus amizir biziba bar, ko a gumazamizibar sure gamiziba bar, da osiri. Dughiar kamın Iesus dikavigha uan ingangarim gamua mamaghıra ikia, ghua a Godın Nguibamın ghuavanabozir dughiamın tuzir biziba, ki da osiri. A tıghar Godın Nguibamın mangasa, aposelba miseveggha egha Godın Duamın gavgavimın ingangarir akabar me miği.*

* **1:1-2:** (1:1) Luk, a akınafarir kam Aposelbar Ingangariba, an osiri. A faragha zuir akınafarim an osirizi, a Luk Osirizir Akar Aghuim.

³ A faragha mizaziba inigha aremegha egha ua dikafi. Egha a tighar Godin Nguibamin man-gasava, a uabi isa uan aposelbar aka. Egha a bizir aviribar men akazi, me bar foz, a ua dikavigha iti. 40 plan dughiaba, dughiar kamın aven dughiar aviriba a uabi men akakaghava God Bizibagh Ativir Arazimın gun me migei.

⁴ Dughiar mam a me ko ikiava, apava migirigiar gavgavir kam me ganingi, “Ia Jerusalemın nguibar ekiam ategh mangan marki. Bizir aghuarir nan Afeziam ia daningasa akam akirizim a izam. Ia a barazi, ki an gun ia mikeme. Ia a bagh iki.

⁵ Jon dipamin gumazamiziba rue, ezi gurumra ia Godin Duamin ruegham.”

⁶ Ezi me uari akuvazir dughiamın, me an azara, “Ekiam, ni dughiar kam atrivim Israel danightima, a ua Israelin nguazimın ganam, o?”†

⁷ Ezi Iesus kamaghın me migei, “Biziba otivamin dughiaba, nan afeziam uabi uan gavgavimın da ati. Ezi ia tizim bagh dughiar an atizir kam gifoghasa. Kar ian bizim pu.

⁸ Eghti Godin Duam ia gisin izighirighti, ia an gavgavim iniam; eghti ia bizir ia ganigha foz-

1:3: Mt 28:17, Mk 16:12, Lu 24:36-49, Ap 10:41, 1 Ko 15:5-7 **1:4:**

Lu 24:49, Jo 14:16-17, Ap 2:33 **1:5:** Mt 3:11, Mk 1:8, Lu 3:16, Jo

1:33, Ap 11:16 **1:6:** Ais 1:26, Dan 7:17, Amo 9:11, Mt 24:3, Lu 24:21

† **1:6:** (1:6) Fomira Israelin gumazir maba uari atrivimın ikia uan nguazimın gari. Egha Iesusin dughiamın Israelba Romın apengan iti. Ezi Iesus dughiar kamın otogha aruima, gumazir aviriba kamaghın nighnisi, a Romın gavman batueghiva uabi Israelbar ganam. Eghti gin Israel Kantrin igharaziba dar ganiva egh dar apengan ikian kogham. **1:7:** Mt 24:36, Mk 13:32, 1 Te 5:1

iba, Jerusalemın nguibamın aven ko, Judian danganiba bar moghıra ko, Samarian Distrigh ko, nguazir kamın otevíba bar, me geghanam.”

Iesus Godın Nguibamın zui
(Mak 16:19-20 ko Luk 24:50-53)

⁹ Ezi Iesus kamaghın mikemegha, egha an aposelba garavıra itima God anesiarafazıma a Godın Nguibamın ghuavanabo. Ezi ghuariam me gari naghın a modo.

¹⁰ A ghuavanadima me kogha overiamın garavıra itima, gumazimning korotiar ghurghurimning arughava bemıra men mın tu.

¹¹ Egha aning kamaghın me mıgei, “Galilin gumaziba, ia tizim bagha kagh tuivighav ikia pın overiamın gari? Gumazir kam Iesus, God a inizıma a ia ategha uan Nguibamın ghu. Ia an ganizıma a Godın Nguibamın ghuzı moghın, kamaghıra a uamategham.”

Me Judasın ingangarir danganim bagha Matias a misefe

¹² Egha Iesusın aposelba Olivın Mıghsiam ateghava ua Jerusalemın zui. Olivın Mıghsıar kam Jerusalemın roghıra ikiava an ruarım kilomitan vamıran mırara ghu.

¹³ Egha me otivighava, ghurıar pın itir me zurara itimın ghuavanabo. Men zıabara kara:

1:9: Mk 16:19, Lu 24:50-51, Jo 6:62, 20:17 **1:10:** Mt 28:3, Mk 16:5, Lu 24:4, Jo 20:12, Ap 10:3, 10:30 **1:11:** Mt 24:30, 26:64, Lu 21:27, Jo 14:3, 1 Te 1:10, 4:16, MAA 1:7 **1:12:** Lu 24:50 **1:13:** Mt 10:2-4, Mk 3:16-19, Lu 6:14-16

Pita, Jon, Jems ko Andru, Filip ko Tomas, Batolomyu ko Matyu, Jems, Alfiusin otarim, ko Saimon a Selotiabar gumazir mam, ko Judas, a Jemsin otarim.

¹⁴ Egha me zurara navir vamira ikia uari inigha God ko miġei, amizir maba ko Maria, Iesusin amebam, koma an doziba sara.

¹⁵ Dughiar kabar aven Pita niġhnizir gavgavim Iesusin itir darasi tongin tugha, (men avirimin dibobonim 120)

¹⁶ egha kamaghin miġei, “Nan adarasi, Godin Duam fomira Devit gamizi, an akar mam mikeme. Ezi akar kam Godin Akinafarimın aven iti. Akar kam a Judasin miġei. Judas, a gumazir Iesus isa gumazir an suirazibar akazim. Akar kam datirighin otogha gifa, Devit mikemezir moghira.

¹⁷ Judas fomira en gumazir mamra, egha uaghan ingangarir e amir kam gami.”

¹⁸ (Ivezir a uan arazir kuramin inizim, Judas nguazir mam givese. Egha nguazir kamın a uabi ekunigha aremegha an mikarzim afoaraghiri, ezi an muriaba bar azenim gire.

¹⁹ Kamaghin amizi, Jerusalemın itir darasi bar moghira bizir kam baraki, egha me nguazir kam uan akamin ziar kam a gati, Akeldama. An mingarim kamaghin, ghuzir nguazim.)

²⁰ Egha Pita ghua kamaghin miġia ghaze, “Ezi Godin Akinafarimın itir Ighiabar aven osizirir kam iti,

1:14: Mt 13:55, Lu 23:49, 23:55, 24:10, Jo 6:42, 7:5 **1:16:** Sng 41:9

1:17: Mt 10:4, Lu 6:16, Ap 1:25 **1:18:** Mt 26:15, 2 Pi 2:15 **1:20:** Sng 69:25, 109:8

‘An danganim pura iki,
tav an danganir kamın ikian marki.’

Egha a uaghan ghaze,

‘A gumazir dapanim,
eghti igharaz tav an danganim ini.’

²¹ “Ezi kamaghın, e gumazir zurara e ko ikia uaghan Iesus ko aruizir gumazitam a misivam.

²² Dughiar Jon gumaziba ruezim ko Iesus faragha ingangarim igiamra a gamir dughiam ikegha, ghua dughiar God Iesus inizi an e ategha ghuavanabozir dughiamın tu. E dughiar kaba bar e ko ikezir gumazitam a misivam. Gumazir kam Iesusın garima, a ua dikafi. An e ko migirigiar kamın gun akam akunam.”

²³ Egha me gumazir pumuningın ziamning diboro, Josep, an ziar mam Barsabas (an ziar igharazir mam Jastus) ko Matias.

²⁴⁻²⁵ Egha me God ko migei, “Ekiam, ni gumazibar navir averiaba bar dagh fo. Ni en akagh, ni aningın tav amiseveghtima, an aposelin ingangarim bagh Judasın dangamin iniam. Ingangarir kam Judas anetegha uan danganir iki-amimın ghu.”

²⁶ Egha me dagiaba aningın ziamning osirigha torim gatigha aning givazvasi. Ezi dagiar Matiasın ziam gisın itim faragha azenim giri. Ezi me Matias isa, uaghan 11 pla aposelbar tongın aneti.

2

Godin Duam izaghiri

¹ Ezi Pentikosin Dughiar Ekiam otozima, nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar moghira uari akuvagha danganir vamiran iti.*

² Ezima zuamira niginir mam Godin Nguibamin ikeghava zaghira mati aminir gavgavim izi. Egha dipenir me apiaghav itim bar a gizivagha a noke.

³ Egha me garima bizir mam mati avir mizariaba biaghirava vaghvagha men dapanir siriabagh apiaghiri.

⁴ Ezi Godin Duam bar moghira me gizivaghava, gavgavim me ganiga me gamima, me nguibar igharazibar akabav gei.

⁵ Ezi Judan gumazamizir Godin apengan itir maba, me uan nguazimin itir kantriba bar dar ikegha izegha datirighin Jerusalem in iti.

⁶ Egha me niginir kam baregha iza bar uari akuvaghav ikiava, me vaghvagha orazima gumazamiziba men nguibabar akabav gei. Ezi kamaghin me osemegha okam nighnisi.

⁷ Egha me digavir kuram gamighava azangsis, “Gumazamizir migeir kaba, me bar Galilin gumazamizibara!

⁸ Ezima manmaghin amizima e vaghvagha me barazima me en nguibabar akabav gei?

⁹ E marazi, Partian kantri ko Midian kantri ko Elamin kantribar ize. Ezi marazi Mesopotemian

2:1: Lo 16:9-11, Ap 1:14 * **2:1:** (2:1) Pentikosin Dughiar Ekiam, an ziar igharazimra kara: Obaribar aghavir dughiar ekiam. **2:2:** Ap 4:31 **2:3:** Mt 3:11 **2:4:** Mk 16:17, Ap 1:5, 4:31, 10:44-46, 1 Ko 12:10, 13:1 **2:7:** Ap 1:11 **2:9:** 2 Ti 1:15

Distrighin izezir gumaziba. Ezi marazi Judian Distrigh ko Kapadosian Provins ko Pontusin Provins koma Esian Provinsin ize.

¹⁰ Ezi maba Frigian Distrigh ko Pampilian Provinsin ize. Ezi marazi Isipin kantri, ko Libian Distrighin aven itir danganim a nguibar ekiam Sairinin boroghira itiba ize. Ezi marazi Judan gumazir Romin nguibamin ikegha izeziba.

¹¹ E bar moghira, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Judan arazibagh amuava dar gin ghua, egha me uaghan, mati en marasi. Ezima en marazi Kritian arighatizim koma Arabian Distrighin gumaziba, e vaghvagha me barazima me en nguibabar akabar God amizir bizir ekiabar gun migei!”

¹² Egha Judan gumaziba digavir kuram gamighava pura okam nighnighava uarir azangsisi, “Kar bizir tizim?”

¹³ Ezima Judan gumazir maba dibovir akabar migia ghaze, “Me wainin dipar aviriba amegha ongani.”

Pita akam akuri

¹⁴ Ezi Pita 11 plan aposelba ko tughav ikia, egha a gumazamiziba pamtem kamaghin me migei, “Ia Judaba koma Jerusalem in itir gumazamiziba, ia bar deraghviram na baragh. Ki bizir otozir kam in gun ia mikemeghtima, ia a gifogham.

¹⁵ Gumazir kaba wainin dipamin onganizir pu-vati. Ia fo, kar 9 kloghin mizarazimra.†

2:15: 1 Te 5:7 † **2:15:** (2:15) Judaba dughiar kam in mizaraghara dipar onganiba apir pu-vati. Kamaghin Pita akar kam me migei.

16 Bizir otozir kam, kar Godin akam inigha izir gumazim Joel fomira mikemezir moghin,

17 'God kamaghin migia ghaze,
 Dughiar gin izamibar ki uan Duam gumazamiziba bar me daningam.
 Eghtima ian otariba ko guiviba Godin akam inigha izir gumazibar min mikimtima,
 ian gumazir igiaba irebabar min bizibar gantima,
 ian gumazir ghuriba irebabar ganam.

18 Eghti nan ingangarir gumazamiziba,
 ki uaghan uan Duam dughiar kabar me daningam,
 eghtima me Godin akam inigha izir gumazibar akabav kimam.

19 Eghti ki pin overiamin digavir kuram gamir arazibar akakagh,
 egh nguazimin mirakelin arazibar amuam.
 Eghti ghuzim ko avim ko muturir dafam otogham.

20 Eghtima aruem mitarmeghti, iakinim ghuzimin min otogham.
 Bizir kaba faragh otivighti, gin Ekiam Izamin Dughiam otivam.
 Dughiar kam Ekiam uan gavgavim ko angazangarim sara izam.

21 Ezi Ekiamin ziamin deir darasi,
 a ua me inigham.'

22 “Israelin gumazamiziba, ia migirigiar kam baragh. Nasaretin Iesus, God ia baghava anemadagha gavgavim a ganingizima, ezima a ian aven ingangarir gavgavir ekiaba koma mirakelin gavgavibar ian tongin bizibagh amizima, da otivizima ia dar ganigha uari fo.

23 God uan ifongiamin gin ghua ia bagha fomira nighnizir mam gamigha, uan otarim isava ian agharim gati. Ezima ia gumazir kurabar agharimin, ia a isava ter ighuvim gatighava a gafuzi, an areme.

24 Ovevem bar Iesusin suiraghan kogham. Kamaghin, God a gamizi a dikavigha ovevem in osimtizim ataki.

25 Devitin Ighiabar Akinafarim kamaghin mikeme,

‘Ki Ekiamin garima a zurara bar nan boroghin ikiavira iti.

A gavgavim na ganidi.

Eghti bizitam na damuti, ki akongiva ati-atiatingan kogham.

26-27 Ezima ni na ateghtima ki ariaghrezibar tongin mozimin aven ikian kogham.

Egh ni ua bagha inabazir gumazim aneteghtima

an nivafizim kurighan kogham.

Kamaghin nan navim derazi ki migirigiar aghuibagh ami.

2:22: Jo 3:2, 14:10-11, Hi 2:4 2:23: Mt 27:35, Mk 15:24, Lu 23:33,
Jo 19:18, Ap 4:28, 1 Pi 1:20 2:24: Mt 28:5-6, Mk 16:6, Lu 24:5, Ap
3:15, 4:10, 10:40, 13:30-31, 17:31, 1 Ko 15:15

God na damuamin bizir aghuiba, ki da bagha mizuai.

28 Ni, ikirimirir aghuarim iniamin tuavim, a nan akagha gifa.

Ni na ateghti ki ni ko ikiam, egh ni na damuti, ki bar akuegham.'

29 "Nan adarasi, ki guizbangira ia migei, en ovavim Devit aremezima me anefa. Ezima an dagiar mozim datirighin e ko ikia kati.

30 Egha, Devit a Godin akam inigha izir gumazir mam, egha a fo, God migirigiar gavgavim a ganiga ghaze, 'Nin atrivir danganimin ki nin ovavitam afagham.'

31 God gin damuamin bizim, Devit a gifo, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Kraisi, an aremegh ua dikavamin bizim migei. Egha ghaze, God aneteghtima an ariaghrezibar tongin mozim in aven ikian kogham. Egh an nivafizim kurighan kogham.‡

32 Ezi gumazir kam Iesus, God a gamizima a ua dikafi. Ezi e uari uan damazibar an ganigha, egha migei.

33 Ezima a ghuavanaga uan Afeziam Godin agharir guvim gaperaghav ikia a da pin gavgavim isi. Ezi an Afeziam a mikemezir moghin God uan Duam Iesus ganingi. Ezi datirighin ia oragha garir bizir kaba, Iesus uabi dagh ami.

2:29: 1 Kin 2:10, Lu 1:32, 1:69, Ap 13:36, 2 Ti 2:8 **2:30:** 2 Sml 7:12-13, Sng 89:3-4, 132:11 **2:31:** Sng 16:10, Ap 13:35 ‡ **2:31:** (2:31) Grighin akam me ghaze, "Krais", an mingarim God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim. **2:32:** Ap 1:8, 2:24 **2:33:** Jo 14:26, Ap 1:4, 5:31, 7:55-56, 10:45, Ef 4:8, Hi 10:12

34 Devit Iesusin min Godin Nguibamin ghuzir puvati. Egha a kamaghin miġei,

‘Ekiam kamaghin nan Ekiamin miġia ghaze,
“Ni kagh nan agharir guvimin daperagh.

35 Mamaghira ikitima ki nin apaniba dikabiraghti me nin apengan ikiam.”’

36 “Ezi kamaghin amizi, ia Israelba ia bar bizir kam gifo, ia misuegha ter ighuvimin gurazir Iesusin kam, datirighin God a gamizi an Ekiamin oto, a Kraiss, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.”

Gumazir aviriba uan naviba iragha rue

37 Egha gumazamiziba Pitan akam barasi, a men navibagh kuizi, me kamaghin Pita koma aposelin igharazibav gei, “En aveghbuaba, e manmaghin damuam?”

38 Ezi Pita kamaghin me miġei, “Ia bar navibagh iragh Kraiss Iesusin ziamin rueghti a ian arazir kuraba ġin amangti, God uan Duam ia daningam.

39 God fomira akam akirigha ghaze, a uan Duam ia danigam, ia koma, ian boriba koma, ian saghon itir darasi, me bar. God, en Ekiam, gumazamizir a men diaziba, a uan Duam me daningam.”

40 Egha Pita miġirigiar aviribar me gamuava akar gavgavir maba sara me mikeme, “Ia uari uarir akuragh, eghti God dughiar kam in gumazamizir kurar kabagh asighasighiva uaghan ia gasigasighan kogham.”

2:36: Ap 5:30-31 **2:37:** Sek 12:10, Lu 3:10-12, Ap 9:6, 16:30

2:38: Lu 24:47, Ap 3:19 **2:39:** Ais 57:19, Jol 2:28, Ap 10:45, 14:27, Ef 2:13, 2:17 **2:40:** Lo 32:5, Fl 2:15

⁴¹ Ezima gumazamizir aviriba an akam baregha a gifuegha, egha rue. Ezi dughiar kamnagh God ua 3,000in gumazamizir maba ua me inizima me Kraisin adarazir aven ize.

Godin gumazamizibar ikirimirim

⁴² Egha Kraisin adarasi me aposelbar migirigibaba baragha, bizibar uarir akurvagha, egha uari isava apava, God ko mikimasa bar ifonge. §

⁴³ Ezi aposelba digavir kuram gamir arazir aviriba ko mirakelin aviribagh ami. Kamaghin gumazir aviriba digavir kuram gami.

⁴⁴ Eghava nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, navir vamira iti. Egha men bizir men itiba, me uarira akurvasi.

⁴⁵ Egha me uan nguaziba ko biziba amaga dar dagiaba isava egha dagheba otevezibar akurvasi.

⁴⁶ Zurara dughiaba me Godin Dipenimin avizim uari akufi. Egha dipeniba roa vaghvagha dagh arua, uari isava apava, bar akongegha, men naviba bar dera.

⁴⁷ Egha Godin ziam fema, ezi gumazir igharaziba bar me bagha bar akonge. Ezima Ekiam zurara dughiabar gumazamizir igiabar akurvaghavira iti. Kamaghin me bar aviraseme.

2:41: Ap 2:47, 4:4, 5:14 **2:42:** Ap 20:7 § **2:42:** (2:42) Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Faragha zuir Kraisin adarasi uari akuva egha uari koma api. Me amegha givagha, me Iesusin nivafizim ko ghuzim ginighnigha bret ko wainin dipam api. **2:43:** Mk 16:17, Ap 4:33, 5:11-12 **2:44:** Ap 4:32-35, 5:12, 6:8 **2:46:** Lu 24:53, Ap 1:14, 20:7 **2:47:** Ap 2:41, 4:33, 5:14, 6:7, 11:21, 11:24, Ro 14:18

3

Gumazir suer kurar mam ua dera

¹ Dughiar mam aruem 3 kloghin tu, kar Judaba God ko miŕgeir dughiam. Dughiar kamra Pita ko Jon Godin Diŕpenimın zui.

² Ezi gumazir navimın averara suem ikuvizir mam iti. Ezi gumaziba anetera ghua Godin Diŕpenimın tiar akar mamın anerisi. Tiar akar kamın ziam, Aghuim. A kagh ikiava dagiaba bagha gumazamizir Godin Diŕpenimın aven zuiba me ginge.

³ Ezi a gari Pita ko Jon aven mangasa izima a dagiaba bagha aning ginge.

⁴ Ezi Pita bar anarira gari, ezi Jon uakan. Egha Pita ghaze, “Ni kagh gan ganigh!”

⁵ Ezi gumazim bizitam iniasa niŕhniŕgha, aningra gari.

⁶ Ezi Pita kamaghın miŕgei, “Ki dagiaba puvati. Ki itir bizim, ki ni daningasa. Eghti, Nasaretin gumazim Kraiŕ Iesus, an ziamın, ni daru!”

⁷ Egha Pita an agharir guvimın suiraghava, a ghufe. Ezi an duiavaniba ko dagariba zuamira gavgafi.

⁸ Ezi a dikava uabi ekunigha maghiram arui. Egha a Pita ko Jon sarama Godin Diŕpenir avizibar aven ghuava, aruava, egha pin uabi ekurava, eghava Godin ziam fe.

⁹ Ezima gumazamiziba bar an garima an aruava Godin ziam fema,

3:1: Sng 55:17, Ap 2:46, 10:3, 10:9, 10:30 **3:2:** Jo 9:1, Ap 14:8
3:4: Ap 14:9 **3:6:** Ap 3:16, 4:10, 16:18 **3:8:** Ais 35:6, Jo 5:14,
 Ap 14:10 **3:9:** Ap 4:16, 4:21

¹⁰ ezi me an ganigha a gifogha ghaze, gumazir kamra Godin Dipenimin tiar akar ziam, tiar akar Aghuimin apiav ikiava, dagiaba bagha gumazamizibagh inge. Egha me digavir kuram gamigha pura nighnisi, manmaghin amizir bizim kav bato.

Pita Godin Dipenimin aven akam akuri

¹¹ Ezi gumazamiziba akar kam baregha, egha digavir kuram gamigha, ivemara ghua gumazir kamın gari. Ezi me an garima a Pita ko Jonin suiragha, Godin Dipenir azuarimin tughav iti. Dipenir azuarir kamın ziam, Solomonin Azuarim.

¹² Ezi Pita kamaghin ganigha, me migei, “Israelin gumazamiziba, tizim bagha bizir kam ia gamizima ia digavir kuram gami? Ia tizim bagha pamtem gan gara ghaze, ga ti uan gavgavibar tuavim, o ga Godin damazimin deravira itir tuavimin, ga gumazir kam gamizima an arui? Bar puvati.

¹³ Abraham, Aisak ko Jekopin God, en ovavibar God, a uan ingangarir gumazim Iesus bar a pirafa. Ia an aremeghasa a isava apanibar dafarim gati. Egha dughiar Pailat anetaghraghasa migeim, ia kamaghin migei, ‘E tong a gifongezir puvati!’ Egha akirim a gasara.

¹⁴ Ia Godin damazimin zuegha derazir gumazimin aghuaghava, egha gumazir kuram uari bagh anetaghraghasa Pailat migei. A gumazibav soghezi me aremezir gumazim.

15 Ia gamizi ia angamra itir gumazim, ia a misoghezi an aremezi God a gamiza a ua dikafi. Ga uaning bizir kamın ganighava a gifoghava an gun migei.

16 Ga Iesusin ziamın nıghnızir gavgavim iti. Ezi Iesusin ziamın gumazir ia ganigha fozir kam, a gavgavim ini. Iesusra gan nıghnızir gavgavir kam gamizıma, ezi nıghnızir gavgavir kamra gumazir kam gamizıma, a bar dera, ia datırighın uari an gari.

17 “Ezi nan adarasi, ki kamaghın fo, ia amizir arazim ia a gifozir puvatı, ian gumazir dapaniba sara.

18 Ezi God fomıra an akam inigha izir gumazıba bar me mikemezıma, me miğia ghaze, a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraıs, mızazim iniam. Ezi God uan miğiriğiabagh amizi moghın dar dagheba otifi.

19-20 “Ia kamaghın ifueghtıma, God ian arazir kuraba angarightı dughiar kabar Godın Duam izıva ian duaba avughsızim ko navir amirizim, ia danightı, God ia bagh Iesus uam anemangam, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a ia bagha anemisefe. Ia bizir kabagh nıghnıgh da inisi, ia uan navibagh iraghıva uamategh God bagh izi.

21 God fomıra uan akam inigha izir gumazir zuezibav kemezıma, me ghaze, ‘Iesus datırighın Godın nguibam iki, mangi dughiar God bizibar amutı da bar igiabar otivam.’ Eghti God mikemezir moghın, biziba bar otivam.

3:15: Ap 1:8, 2:24, 2:32, 2:36, 4:10 **3:16:** Mt 9:22, Ap 4:10, 14:9

3:17: Lu 23:34, Jo 16:3, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **3:18:** Ais 50:6, 53:5, Lu 24:27, 24:44, Ap 26:22, 1 Pi 1:10-11

22 Ezi akar dikirizir kam God fomira Moses mikemezi, a kamaghin migei, 'Ekiam ian God, a nan min ia bagh akam inigha izir gumazitam, ian tongin ian gumazitamra misevegham. Ia, bizir tizir a migeiba, ia bar da baragh egh dar amu.

23 A barazir puvatiziba God me gasighasigham. Eghti me ua Godin adarazi ko ikian kogham.*

24 Godin akam inigha izir gumaziba bar, Samuelin tugha izi, me bar migia dughiar kabar gun mikeme.

25 "God fomira uan akam inigha izir gumaziba akar gavgavim me ganingizima, ezi ia men boriba min iki, egh akar gavgavir kabanang uaghan iana. God fomira Akar Dikirizir Gavgavir ian ovaviba ko ingarizima, ezi ia men boriba min iki, egh akar gavgavir dikirizir kam, a uaghan iana. God kamaghin Abraham mikemezi moghin, 'Ki kamaghin damuam, nin ovavibar borimin tuavimin, ki nguazir kam in itir nguibaba bar deravira me damuam.'

26 God kamaghin ifonge, ia vaghvagh uan arazir kuraba ateghti, kamaghin a deravira ia damuam. Egha bizir kam bagha a uan ingangarir gumazim a misevegha ia bagha faragha anemada."

4

Pita ko Jon Judan kotin iti

3:22: Lo 18:15-19, Ap 7:37 **3:23:** Wkp 23:29 * **3:23:** (3:23)
 Akar kam, akam inigha izir gumazir God amadazim, a Lo 18:15, 16, 17, 18, 19 in iti. Pita kamaghin migia ghaze, Iesus, a uabi akam inigha izir gumazim. **3:25:** Stt 12:3, 18:18, 22:18, Ro 9:4, 9:8, Ga 3:8, 3:26 **3:26:** Mt 10:5, Lu 24:47, Ap 13:32-33, 13:46

¹ Pita ko Jon gumazamizibav gıavıra itima, ofa gamir gumaziba ko Godın Dıpenımın garir gumazıbar ekiam ko Sadyusıba, me izava aning bato.*

² Egha me fo, Pita ko Jon İesus aremegha ua dıkavızır bizır kamın gun gumazamizıbar geı. Kamaghın amızıma gumazır dapanıbar navıba aning bagha bar ikufı.

³ Egha me Pita ko Jonın agharımning suıraghava aning kot darıghasava amıma, amınım pırı. Kamaghın, me aning sel gatızı aning ikia ghua amımızaraghan.

⁴ Ezi gumazamızır avırıba akar kam baregha nıghnızır gavgavımın an itı. Egha Kraısın adarazır dıbobonım bar ekevegha ghua 5,000ın boroghın tu.

Me Pita ko Jon kot gati

⁵ Egha amımızaraghan Judan gumazır ekiaba ko gumazır dapanıba ko Judan arazıbagh fozır gumazıba, me Jerusalemın uarı akuvaghav itı.†

⁶ Anas, ofa gamir gumazıbar dapanım, a uaghan itı, ezıma Kaıafas ko Jon koma Aleksanda koma ofa gamir gumazıbar dapanımın adarazır gumazır ıgharazıba, me uaghan itı.

4:1: Lu 22:4, 22:52 * **4:1:** (4:1) Godın Dıpenımın garır gumazıbar ekiam, a ofa gamır gumazır mam. A Livain gumazıba, a me gatıvaghav men garıma, me Godın Dıpenımın mıriamın ingara bizıbar gara polısmanın ingangarım gamı. **4:2:** Mt 22:23, Ap 23:8 **4:4:** Ap 2:41 † **4:5:** (4:5) Gumazır okuruar pumuning ko mıkezım, me uarı akufa. Egha me Judabar Kaunselbar mın itı. Egha men ingangarım kamakın, me Judabar dabırabım gatıvaghav egha men gari.

⁷ Egha me mikemezi, gumaziba Pita ko Jon inighava men damazibar izezi, me maghiram aning azangsis, “Gua gavgavir manam inigha, egha tinan ziamin gua bizir kabagh ami?”

⁸ Ezima Godin Duam Pita gizivazima, a kamaghin me migei, “Judan gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba!

⁹ Ia ti gumazir suer kurar ga akurazir kam bagha gan azangsighasa, egha ia ti uaghan foghasa, gumazir kam a manmaghin dera.

¹⁰ Eghti ia koma Israelin itir darasi bar moghira, ia bizir kam gifogh! Kar Nasaretin gumazim Kraisis Iesusin ziamin gumazir ian damazibar tughav itim a ua dera. Gumazir kam a Iesus, ia a inigha ter ighuvim gafuzi, an aremezi God a gamizi a ua dikafi.‡

¹¹ Ezima Iesus,

‘Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.’

¹² Nguazir kamın gumazitam en akuraghan kogham, bar puvati. Iesusin ziamra e akurvazir aghuim iniam. A uabira, en akurvazir gumazim.”

¹³ Egha me Pita ko Jonin garima aning bar gavgavighav atiatir puvatighava me migeima, me

4:7: Mt 21:23, Ap 7:27 **4:8:** Mt 10:19-20 **4:10:** Ap 2:24, 3:6, 3:13-16 ‡ **4:10:** (4:10) Gumazir okuruar kam, Judabar Kaunselba, merara Pailat (Romın gavman faragha zuir gumazim) miġia ghaze, a Iesus misueghti an ovengegh. Ni Luk 22:66 ko 23:5in gan. Egha Iesus ovengegha givazi, me gumazamiziba nighnizir gavgavimin an ikian me aghua. **4:11:** Sng 118:22, Ais 28:16, Mt 21:42 **4:12:** Mt 1:21, Ap 10:43

aningin ganighava fo, aning sure gamizir puvati. Aning pura gumazir kinimning. Egha me aningın gara digavir kuram gamigha ghaze, gumazir kamning Iesus koma arui.

¹⁴ Egha me gumazir faragha suer ikuvizimın gari, a Jon ko Pita, aning ko tughav itima, me bizitam mikiman asa.

¹⁵ Kamaghın me akar gavgavimram aning ganingizima aning Judan kotin dipenim ategha zuima, me aning bagha akam misosi.

¹⁶ Egha me uarir azangsisı, “E manmaghın gumazir kamning damuam? Jerusalemın itir gumaziba, me fo, aning mirakelin bar ekiam gami. Eghti e kamaghın mikiman kogham, bizir kam guizbangira otozir puvati.

¹⁷ Ezi e kamaghın aghua, gumazamizir igharaziba bizir kam baraghan kogham. Egh e akar bar gavgavimra aning danightima aning ua Iesusın ziamın gun bar tav mikiman kogham.”

¹⁸ Egha me ua aningın diazima aning aven ghuzima me akar gavgavimın aningın migia ghaze, gua uamateghıva Iesusın ziamın gun mikimıva egh gumazitabar sure damuan bar marki.

¹⁹⁻²⁰ Ezima Pita ko Jon men akam ikaragha migei, “Ga uaning ganighava oraghizir biziba ga dar ghuangsighan kogham, ga dar gun mikimvıra ikiam. Ia uari nighnigh, arazir manam Godın damazimın dera, ga Godın akam baragham, o ga ian akam baragham?”

²¹⁻²² Gumazir Pita ko Jon Godın gavgavimın amizir derazim, a 40 plan azenibagh afıra.

Kamaghin gumamaziba uari bizir kabar gari da otivizima, me Godin ziam fe. Kamaghin amizima, gumazir dapaniba ivezir kuram aning daningasa pura nighnisi, me manmaghin aning damuam. Egha me atiatir migirigiba ko migirigiar gavgavibar maba uam aning gamighava aning amadazima aning zui.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi God ko migei

²³ Ezima Judan kotin aven itir gumaziba Pita ko Jon ataghizima aning azenim girigha uamategha uan adarazi bagha ghu. Egha aning ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba aningin mikemezir akabar gun uan adarasi bar me mikeme.

²⁴ Ezi me kamaghin oreghava uari akuvaghava God ko migei. Me kamaghin migei, “En Ekiar en garim, ni overiam ko nguazimin ingarighava, ongarim sara ingari, egha dar itir biziba sara, bar dar ingari.

²⁵ Fomira nin Duam akar mam en ovavim Devit, a nin ingangarir gumazim, ni akar kam a ganingi. Ezi Devit kamaghin mikeme,

‘Ezima Kantrin Igharazibar Gumaziba tizim baghava atari?

Egha me tizim bagha arazir kurabar amuasava akabav sosi?

²⁶ Ezima nguibabar atriviba me God misoghasava ami.

Ezima gumazir dapanir ekiaba uari inigha Ekiam misoghasa.

Egha uaghan God Uam E Iniasa Mısevezir
Gumazim mısoghasa.'

²⁷ “Bar guızbangıra, Herot ko Pontius Pailat, İsraelın gumazıba, Kantrın İgharazıbar Gumazıba sara, me Jerusalemın nguıbamın uarı akuvaghava arazır kurabar Godın ingangarır gumazır zuezım, İesus damuasava akabav sosi. A nı fomıra uan ingangarım bagha inabazır gumazım.

²⁸ Me nın gavgavım ko nın nıghnızımın gın zui, nı fomıram otıvasa mıkemezır bızıba.

²⁹ Eghti, Ekıam, me atıatır akar e ganıngızıbagh nıghnıgh. Egh en akuraghtıma e tugh gavgavıgh atıatıngan kogh nın akam kunam.

³⁰ Egh nı uan agharım arımıar gumazıbar arıghtıma me deragham. Egh nı mırakelın avırıbar bızıbar amutıma da İesusın zıamın otıvam, a nın ingangarır gumazır zuezım.”

³¹ Egha me Afezıam ko mıkemegha gıvazıma, danganır me itım ivazvazıma, me bar moghıra Godın Duam me gızıvazıma, me atıatır puvatıgha Godın akam kırı.

Nıghnızır gavgavım İesusın itır darası uan bızıbar uarır akurvası

³² Egha nıghnızır gavgavım İesusın itır darası, me bar navır vamıra ko nıghnızır vamıra itı. Men tav uabıra uan bızıtım gamır puvatı, me uarı inıghava bızıba bar moghıra dagh amı.

4:27: Mt 27:1-2, Mk 15:1, Lu 23:1, 23:7-11, Jo 18:28-29, Ap 3:13

4:28: Ap 2:23, 3:18 **4:29:** Ap 9:27, 13:46, 19:8, Ef 6:19 **4:31:**

Ap 2:4, 4:29, 16:26 **4:32:** Ap 2:44-45, 2 Ko 13:11, 1 Pi 3:8

³³ Egha aposelba Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamın gun gumazamiziba, Godın gavgavimın amodoghın me migei. Ezi Godın apangkuvir ekiamra me ko iti.

³⁴⁻³⁵ Kamaghın men tav bizitamın otevezir puvati. Ezima gumazir nguaziba ko dipeniba itiba, me da amaga dar dagiaba isa izava, aposelbagh anidima, me da isava gumazir biziba puvatizibar akurvasi.

³⁶ Gumazir mam Josep, a Livan gumazim. Ezi aposelba Barnabas a garisi. An mıngarim kamaghın ghu, gumazibar akurvagha gavgavim me ganıdir gumazim. Barnabas Saiprusın nguibar arighatızimın ize.

³⁷ A uan nguazir mam amadagha, an dagiaba inighava aposelbagh anıngi.

5

Ananias ko Safaira God gifari

¹ Gumazir mam Ananias, an amuim Safaira, aning uaghara fuegha uan nguazir mam amadagha an izezim ini.

² Egha aning uaghara bar fogha, Ananias dagiar maba ua bagha dar suira. Egha naba inigha aposelbagh ifaragha me ganıngi.

³ Ezi Pita kamaghın Ananias migei, “Ni manmagh sua, Satan ataghizıma a nın navim gizıvazi, ni Godın Duam gifari? Egha nguazir izezimın dagiar maba ni ua bagha dar suira?”

⁴ Kar nin nguazim, ni uabi ifuegha anemada. An ivezim in dagiaba uaghan nin dagiabara. Ni manmaghin nighnigha an dagiar kabar e gifari? Ni gumazibagh ifari puvati, ni God gifari.”

⁵ Ezi Ananias kamaghin oregha degiaghrigha areme. Ezi gumazamiziba bizir kam baregha atiatir ekiam me ini.

⁶ Ezi gumazir igiaba izava an kuam nomkegha a inigha azenan ghuava a mozim gati.

⁷ Ezi kloghin auan pumuning ko mikezim givazi, an amuim fozir puvatiigha aven izi.

⁸ Ezi Pita an azara, “Ni na mikim, kar nguazir ivezim, ni Ananias ko gua a ini?”

Ezi a kamaghin migia ghaze, “Are, bar an ivezimra.”

⁹ Ezi Pita kamaghin a migei, “Gua manmagh sua virara fuegha Godin Duam gifari? Ni gan! Gumazir nin pam mozim gatiziba, me tiar akamin iti. Egh me uaghan nin kuam inigh azenan mangam.”

¹⁰ Ezi Pita migiavira itima, Safaira an suemningin irighava areme. Ezi gumazir igiaba aven iza garima an aremezi me a inigha azenan ghugha an pam in mozim in miriam in anefa.

¹¹ Ezima atiatir ekiam Kraisin adarazi bar me batozi, gumazir bizir kaba baraghiziba uaghan bar atiatingi.

Mirakelin aviraviriba otifi

¹² Aposelba mirakelin aviriba ko digavir kuam gamir bizir aviriba, gumazamizibar tongin dagh ami. Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir

gumazamiziba, me Solomonin Azuarimin zurara uari akufi.

¹³ Gumazir igharaziba, me ko poghasa tong nighnizir puvati. Me men ziaba fava egha fo, me arazir aghuim gami.

¹⁴ Marazi me ko poghan aghua, ezi avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia men aven zuima, men dibobonim bar ghuavanabo.

¹⁵ Ezi kamaghin gumaziba arimariar gumaziba inigha men misiaba ko akuriaba sara me atera izava tuavimin miriamin me arisi. Me kamaghin nighnizir gavgavim iti, Pitan nedazim me gisin mangiti me ua deragham.*

¹⁶ Ezi uaghan Jerusalem torim gatizir nguibar dozibar gumazir avirim, me uan arimariar gumazamiziba inigha ize. Egha uaghan uan gumazamizir duar kuraba apazaziba inigha izezima, me bar moghira ghuamaghegha dera.

Ensel aposelbar akurazi, me kalabus ataki

¹⁷ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim ko an akur-vazir darasi, kar Sadyusibar aven itir gumaziba. Me aposelba amir biziba bagha navim ikufi.

¹⁸ Egha Sadyusiba men suiragha kalabuziar ekiam gati.

¹⁹ Me kalabusin itima, dimangan Ekiamin ensel tiaba kuigha me inigha azenan ize.

5:14: Ap 2:41, 21:20 **5:15:** Mt 9:21, 14:36, Ap 19:12 * **5:15:** (5:15) Gumazamizir kaba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aruem Pita gisiraghti an nedazim arimariar gumazibagh isin ikiti, me ua deragham. **5:16:** Mk 6:56, Ap 19:11-12 **5:17:** Ap 4:1-2, 4:6
5:19: Ap 12:7-10, 16:26

²⁰ Egha ensel kamaghin miġei, “Ia mangi, Godin Dipenir miriamin avizibar tuiva ikirimir igiar kamın miġirigiaba bar, ia gumamazizibav kim.”

²¹ Ezi aminim itima aposelba, ensel me mikemezi moghin Godin Dipenir miriamin aven ghua, gumamazizibar sure gami.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan akurvaz-iba ko iza, Judan kotin aven itir gumazibar diazi, me ghua uari akufa. Israelin gumazir dapaniba bar uari akufa. Egha me aposelba inigh izasa kalabusin dipenimin akam anemada.

²² Ezi polisın maba ghua kalabusin dipenimin otogha garima me kagh puvatizi, me uamategha izava bizir kamın gun miġei,

²³ “E kalabusin dipenimin garima me deravira an tiam asarazi kalabusin dipenimin garir gumaz-iba an tiar akamin tuivighav iti. Ezi e tiaba kuigha garima, tav aven itir puvati.”

²⁴ Ezi me ghua bizir kamın gun mikemezi, Godin Dipenimin garir gumazibar dapanim ko ofa gamir gumazir ekiaba pura nighnisi, bizir tizitam uam otogham?†

²⁵ Ezi gumazir mam iza ghaze, “Ia oragh! Gumazir ia kalabus gatiziba Godin Dipenir miriamin tughav ikia gumamazizibar sure gami.”

²⁶ Kamaghin amizima Godin Dipenimin garir gumazibar dapanim uan gumazir a ko ingariba, me ko ghua aposelba inigha izi. Me kamaghin

† **5:24:** (5:24) Grighin akam, vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Me nighnigha egha ghaze, bizir tizim datirighin otogham?” **5:26:** Mt 14:5, 21:26

atiati, gumazamiziba dagiabar me ginivigham, egha me pura nimira me inigha izi.

Aposelba Judan kotin aven itir gumaziba akam me mikiman atiatur puvati

²⁷ Ezi Godin Dipenimin garir gumaziba, me aposelba inigha izegha me migeima, me Judan kotin aven itir gumazibar damazimin tuifi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim me kotin itir bizim bagha men azangisi.

²⁸ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim kamaghin me migei, “E akar gavgavim ia ganiga ghaze, ia Iesusin ziamin gumazamizibar sure damuan marki! Ezi ia orazir puvatigha men sure gamima ian suren migirigiaba Jerusalem bar a garui. Egha migia ghaze, e Iesus misoghezi an areme.”

²⁹ Ezi Pita aposelin igharaziba ko, me kamaghin migei, “E God baragham, e gumaziba baragham kogham.”

³⁰ Iarara Iesus misuegha ter ighuvimin an guzama an areme. Ezi en ovavabar God Iesus fezi a ua dikafi.

³¹ Ezi God a isa uan agharir guvimin anetizima, an Atrivimin Otarim ko gumazibar Akurvaghamin Gumazimin ikiam. Egha a Israelbar amuti me navibagh iraghti God men arazir kuraba gin amadagham.

³² E God amizir bizir kabar gun migeir gumaziba, ezi Godin Duam uakan. A baragha an gin zuiba, God uan Duam me ganidi.

5:28: Mt 27:25, Ap 2:23, 2:36, 4:18, 7:52 **5:29:** Ap 4:19 **5:30:** Ap 3:15, 10:39, 13:29, Ga 3:13, 1 Pi 2:24 **5:31:** Ap 2:33-34, 3:15, Ef 1:20, Fl 2:9, Hi 2:10, 12:2 **5:32:** Jo 15:26-27, Ap 1:8, 2:4, 10:44

Gamaliel'in fofozim

³³ Egha Judan kotin aven itir gumaziba kamaghin aposelbar akam baregha men naviba me bagha bar ikufi. Egha me misueghti me aremeghasa nighnisi.

³⁴ Ezi Farisin gumazir mam Gamaliel, Judan arazimin sure gamir gumazir me bar ifongezim. A Judan kotin aven dikavigha tughu, ghaze, aposelba tong azenan ikegh.‡

³⁵ Egha a migirigiar kabagh ami, "Israelin gumaziba, ia arazitam gumazir kabar amusi deravira nighnigh.

³⁶ Boghimra Teudas otogha kamaghin uabi migia ghaze, ki gumazir dapanir mam, ezi 400in boroghira ghuzir gumaziba an gin ghue. Ezi gavman a misoghezi, an areme. Ezi an gin zuir darazi bar uari aghamsiki. Ezi me amizir bizir kam dagheba puvati.

³⁷ Ezi an gin, gavman gumaziba diborir dughiam, Galilin gumazir mam Judas oto. Egha, a gumazir bizir mamın faragha ghuava me gavman ko misosi. A uaghan aremezi an gin zuir darasi, me uari aghamsiki.

³⁸ Kamaghin amizima datirighin, bizir kannagh ki kamaghin ia mikimasa. Bizitam gumazir kabar amuan marki! Me ateghti me mar mangi! Ia pura gan, men ingangarim gumazitam gisin tughiva, degeghirigham.

5:33: Ap 2:37, 7:54 ‡ **5:34:** (5:34) Dughiar Pol tighar Kraisin adarazir mavin otivam, gumazir kam Gamaliel an sure gami. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan. **5:36:** Ap 21:38 **5:37:** Lu 2:1-2
5:38: Ais 8:10, Mt 15:13

39 Egh me Godin tugh bizim damuti, ia men anogorohan kogham. Ia fogh suam, ia God ko misosi.”

40 Ezi me Gamalielin nighnizimin gin ghue. Egha aposelbar diazi, me aven ghuezi me pura me fozoroke. Egha Iesusin ziamin bizibav kiman men anogoregha me ataghizi me ghue.

41 Egha me ghaze, God e bagha bar akongegha en amamangatizi, e Iesusin ziamin osimtiziba ini. Egha kamaghin me Judan kotin aven itir gumaziba ataghragha bar akonge.

42 Egha dughiaba zurara me Godin Dipenimin miriaba ko dipenibar akar aghuim gumazamiziba sure gamuavira iti. Egha akam me mikira ghaze, Iesus a Kraisa, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.

6

Me 7 pla gumazir maba aposelbar akurvaghasa me amisefe

1 Dughiar kabanang Iesusin suren gumazamizibar dibobonim bar ghuavanadi. Ezi suren gumazir maba Grighin akam a migei, ezi marazi Aramin akam migei. Ezi Grighba me ghaze, “Dughiar aviriba ia zurara gumazamizir dagheba puvatizibar akurvasi, egha ia en amuir odiaribar akurvazir puvati.” Bizir kam bagha me atari.*

5:39: Lu 21:15, Ap 7:51, 9:5, 1 Ko 1:25 5:40: Ap 4:18 5:41: Mt 5:10-12, 1 Pi 4:13 5:42: Ap 9:22, 17:3 6:1: Ap 2:41, 4:35, 5:14, 9:29 * 6:1: (6:1) Aramin akam, a Judia ko Galilin Distrighin gumazibar akam. A Hibrun akamin min ghu.

² Ezi aposelin 12 pla, me suren gumaziba bar men diazima me iza uari akuvazima, me kamaghin me migei, “E Godin akam akurir ingangarim ateghiva dagher ingangarim damuam, kamaghin a derazir puvati.

³ Kamaghin amizima, en adarasi, ia uarir tongin 7 plan gumaziba misefegh. Men araziba, gumaziba ko amizibar damazibar bar deragha, egh Godin Duam me gizivazi, me uaghan fofozir aghuarim iti. Eghtima e me isiva ingangarir kam datightima me an ganam.

⁴ Eghti e uari ingangarir kamning damuam, God ko mikimiva, Godin akar aghuim gumazamizibar sure damuam.”

⁵ Ezi gumazamiziba akar kam baregha bar a gifonge. Egha me Stiven amisefe, a gumazir bar nighnizir gavgavim itim, ezi Godin Duam bar a gizifa. Ezi me Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas ko Nikolas me amisefe. Nikolas an Antioghin gumazim, a Judan gumazim puvati, a faragha Judan arazibagh amuava dar gin zui. Egha a datirighin Kraisin gin zui.

⁶ Ezi me gumazir kaba inigha aposelbar damazimin ghuzima me dafariba men dapanibagh isin atigha me bagha God ko migei.

⁷ Ezi Godin akam bar moghira ekevegha bar nguibabar ghue. Ezi Jerusalem in itir suren gumazibar dibobonim zuamiram ekefe. Ezima ofa gamir gumazir avirim Godin akam baregha nighnizir gavgavim an ikia uaghan an gin zui.

Judan gumaziba Stivenin suira

⁸ Ezi God guizbangira Stiven akuragha, egha apangkuvim ko gavgavim a ganingizima, a digavir kuram gamir araziba ko mirakelin araziba gumamazibar torimin a dagh amima a da otifi.

⁹ Egha marazi dikavigha Stiven ko me akamin migirigiabar uari adosi. Me Judan God ko migeir dipenir mamın gumaziba, dipenir kamın ziam, Friman. Me Sairinin nguibamın gumaziba, ko Aleksandrian nguibamın gumaziba, ko Silisian Provins ko Esian Provinsin gumaziba. Me Stiven ko uari adosi.†

¹⁰ Ezi Godin Duam fofozir aghuim isava Stiven ganingi. Kamaghın amizi, Judan gumaziba an akaba ko mikimban ibura.

¹¹ Ezi me mogava, gumazir mabagh ifarasa me abira ghaze, ia kamaghın mikim, “E orazima Stiven migirigiar kurabar Moses ko God gami.”

¹² Ezi arazir kamın me gumamaziba, gumazir dapaniba ko Judan arazibagh fozir gumazibar navibagh amima da dikafi. Ezi me Stiven bagha ghughava an suiragha a inigha Judan kotin aven itir gumazibar damazimin ghue.

¹³ Egha me migirigiar ifavarir tabar a damuasa gumazir maba ini. Gumazir kaba kamaghın migei, “Gumazir kam zurara akar kuraba Godin Dipenim ko Judan arazibagh asi.

¹⁴ E orazima a kamaghın migei, ‘Gumazir kam Nasaretin gumazim, Iesus, a Godin Dipenir kam

6:8: Ap 2:43 **6:9:** 2 Ti 1:15 † **6:9:** (6:9) Frimanin gumazir kaba, me fomira pura ingangarim gamir gumazir kiniba. Egha datirighin me gumazitamın apengan ikia ingarir puvati. **6:10:** Ais 54:17, Lu 21:15, Ap 5:39 **6:11:** Mt 26:59-61 **6:13:** Jer 26:11

apirighiva a gasighasigh, egh arazir Moses fomira e ganingiziba otivkinigham.’ ”

¹⁵ Ezi Judan kotin aven itir gumaziba bar moghira apiaghav ikiava damaziba bar pamtem Stiven gari. Egha me garima an guam mati enselin min taghtasi.

7

Stiven Judan kotin damazimin akam akuri

¹ Ezi ofa gamir gumazir dapanim Stivenin azara, “Me ni gasir akar kaba, da guizbangira, o?”

² Ezi Stiven me ikara, “Nan aveghbuaba ko nan afeziaba ia na baragh! En ovavim Abraham, a tighar Haranin mangam, a Mesopotemian kantri ikiavira itima angazangarim itir God, a bato.

³ Egha a migia ghaze, ‘Ni uan adarazi koma uan nguazim ategh egh nguazir ki nin akaghamimin mangi.’

⁴ “Ezima Abraham Kaldian nguazim ategha Haranin nguazimin ikiasa zui. Ezi an afeziamin ovevem in gin God nguazir ia datirighin itir kam in anemada.

⁵ God tong nguazir otevitam atugha a uan adarazi ko, me ganingizir puvati. God a ko akam akira ghaze, a ko an ovavir gin izamiba nguazir kam in ikiam. Ezi dughiar kam in Abraham uabi boriba puvati.

⁶ Egha God kamaghin Abrahamin migei, ‘Nin ovaviba igharazir darazir kantrin ikiam. Eghti me

400 plan azenibar pura men ingangarir gumaz-ibar otivighti me paz me damuam.

⁷ Eghti ki gin men arazir kurar me gamim ki a ikaragham. Eghti gin me kantrin kam ategh azenan izegh, egh danganir kamın nan ziam fam.’

⁸ Egha God mikarzir mogomem aghorimın Akar Dikirizir Gavgavim Abraham koma a gami. Ezi Abraham, Aisakın afeziamın oto, egha amebam a batezi, 8 plan dughiabar gin Abraham Aisakın mikarzir mogomem atu. Egha gin Aisak Jekopin afeziamın oto. Ezi Jekop en inazir 12 plan afeziam.

⁹⁻¹⁰ “Ezi en inaziba navir averiabar Josepin iku- vigha Isipin nguibamın ingarir gumazimın iki- asava anemada. Ezi God a ko ikia an osimtiziba a gıvagha egha an akura. God Josep fofozir bar aghuiba a ganıngizıma an arazir aghuarim akakasi, ezi Isipbar atrivim bar a gifongeghava egha a gamizi a Isipin gumazir dapanir ekiamın iti. Egha an dipenimın biziba sara gari.

¹¹ “Ezi gin dagheba otevezir dughiam Isipin nguibaba bar ko Kenanın nguaziba bar me batifi. Ezi gumazamiziba osimtızir ekiam isi. En inaziba uaghan dagheba puvati.

¹² Ezi Jekop orazima dagheba Isipin itima, ezi a uan otariba, en inaziba amadazıma me darorir farazim gamua zui.

¹³ Ezi me darorir gin zuimın ua zuima Josep uan aveghbuabagh eghara ghaze, ‘Ki Josep.’ Ezi gin atrivim uaghan Josepin adarazigh fo.

¹⁴ Egha bizir kamın gın, Josep uan afeziam Jekop koma an adarazi 75 plan bar me bagha izamin akam amada.

¹⁵ Ezi Jekop Isipın nguibamın iraghu. Egha kagh a ko en inaziba ariaghire.

¹⁶ Ezi me men kuaba inigha uamategha Sekemın nguibamın ua izegha me dagıar torir mozim gariki, Abraham fomıra Sekemın nguibamın Hamorın otariba da ivezezir mozim.

¹⁷ “Ezi God Abraham ko dikirizir akar gavgavim guizbangrama otivasava roghıra izima, ezi en gumazamizir Isipın itiba bar aviraseme.

¹⁸ Ezi gın atrivir igharazim, a Josep tong a gifozir puvatıgha, Isipın atrivimın iti.

¹⁹ Egha an en gumazamizibagh ifara arazir kurabar en inazibagh ami. Eghtı me uan borir iririviba puram azenan datıghtı, me ariaghrasa a me gakaghorı.

²⁰ “Ezi dughiar kamın Mosesın amebam a bate, a Godın damazimın bar derazir borim. An iakinir pumuning ko mıkezimın uan afeziamın dipenimın iti, me an gari.

²¹ Egha gın me a inigha azenan anetizima, atrivimın guivim a inigha ghua uan borimın mirarama an gari.

²² Ezi Moses Isipbar fofozir ekiar aghuim inigha egha an araziba ko an mıgırıgıaba bar gavgafi.

²³ “Egha Moses 40 plan azenibar anetuzima, ezi a uan adarazi Israelbar ganasa nıghnısi.

7:14: Stt 45:9-10, 45:17-18, 46:27 **7:15:** Stt 46:1-7, 49:33 **7:16:** Stt 23:3-16, 33:19, 50:7-13, Jos 24:52 **7:17:** Stt 15:5, Sng 105:24-25, Ap 7:5-7 **7:19:** Kis 1:10-22 **7:20:** Kis 2:2, Hi 11:23 **7:21:** Kis 2:3-10

24 Egha a men mavın garima Isipın mav a misogha bar pazava a gami. Ezi a ghua an akuragha, egha a Isipın gumazim arazir kuram ikarvagha, a misoghezi an areme.

25 Egha Moses kamaghın nıghnisi, an adarazi kamaghın fogh suam, God men akurvaghasa nan aven ingari. Ezi me bar fozir puvati.

26 Egha amımızaraghan Moses garima Israelın gumazimningra uaning misosi. Ezi aning uaning gifueghasa a navir amirizimın aning miği, ‘Maning, gua orakigh, gua avetinganing, egha gua tizim bagha kaghıra uaning misosi?’

27 “Ezi gumazir igharazitav sozim, Moses a dugha ghua, egha ghaze, ‘Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasın ikiava en gari?’

28 Ni boghınaron Isipın gumazir misoghezi an aremezi moghın, datırighın na misueghti ki aremeghasa?’

29 Ezi Moses kamaghın oregha Isip ategha ara ghua Midian nguazir igharazimın ikia egha borir otarir pumuning ini.

30 “Egha 40 plan azenibar gın, Moses nguazir gumaziba puvatizimın itima, God enselın mam a bagha anemada. Enselın kam Sainain miğhsiamın boroghın avivzariar tememın isi naghın purama a bato.

31 Ezi a bizir kamın ganigha digavir kuram gami. Egha bar roghıra mangı deragh ganasava ami, egha Ekiamın tiarim barasi,

32 ‘Ki nın inazibar God, Abrahamın God ko Aisak ko Jekop.’ Ezi Moses niğha egha ganın atiatingi.

³³ “Ezi Ekiam a miġei, ‘Ni tughav iti naghin, a nan nguazir ki a anogoroghezim. Kamaghin, ni uan dagarir asuaba suegh.

³⁴ Ki uan gumazamizibar arazir bar kurar me Isipin me gamibar gani. Egha ki men arareba baregha, egha men osimtiziba givasa izaghiri. Ni izi, ki ua Isipin ni amangam.’

³⁵ “Mosesin kamra Israelba an aghuagha ghaze, ‘Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari?’ Ezi kar anarira, gumazir God uabi men gumazir dapanimin iki egh ua me iniasava amadazim. E fo, God Moses bagha enselin mam amadazi ensel temer isim aven otozi Moses an gara God amadazir akam ini.

³⁶ Ezi a me inigha Isip ateghasava egha mirakelin aviribagh ami. A Isipin ko Retsin, dagh ami. Egha gumaziba puvatizir danganimin a 40 plan azenibar dagh ami.

³⁷ “Egha kar Mosesin kamra, a Israelbav gia ghaze, ‘God ian tongin akam inigh izir gumazitam nan min anemisevegham.’

³⁸ Ezi Israelba gumaziba puvatizir danganimin uari akuvagha itima a men aven iti, a Sainaian mighsiamin ghuavanabozi ensel a mikeme. Ezi an akar angamra itim e daningasa, a inis.

³⁹ “Ezi en inaziba Mosesin akaba baraghan aghua. Egha me an migirigiba batosi. Egha men navir averiabar aven me uamategh Isipin mangasa.

7:33: Jos 5:15 **7:35:** Kis 2:14, 14:11-12, Nam 20:16 **7:36:** Kis 7:3, 12:41, 14:21, 16:1, 16:35, Nam 14:33, Sng 105:27 **7:37:** Lo 8:15, 8:18, Mt 17:5, Ap 3:22 **7:38:** Kis 19:1-20:17, Lo 5:1-33, Ais 63:9, Ap 7:53, Ro 3:2, Ga 3:19, Hi 2:2 **7:39:** Nam 14:3

⁴⁰ Egha me Aronin migei, 'E fozir puvati, gumazir e inigha Isipin azenan izezim, Moses, bizir tizim a bato. Egh, ni e bagh marvir guabar ingarightima da en faragh mangam.'

⁴¹ Egha dughiar kamın marvir guam me bulmakaun nguzimın mirarama an ingari. Egha me an ofa gamua egha me uan dafaribar ingarizir bizim bagha isava ighiabagh amua bar akonge.

⁴² Ezi God akirim ragha me gasaragha, egha me ataghizi me overiamın mikovezibar ziaba fe. Akam inigha izir gumazibar akınafarimın akam an mirara ghu.

'Ia Israelin gumaziba,
mar ia 40 plan azenibar gumaziba puvatizir
danganımın ikia nan ofa gami?
Bar puvati.

⁴³ Ia asem Molekin marvir guamın aver dipenim
ia aneteri,
egha uaghan asem Refanin mikovezir
nedazim ateragha arui.
Kar asemningin, ia aningın arazibar gin man-
gasa aningın ingari.
Kamaghın amizima, ki ian nguazimın ia
batoegh,
egh ia amadaghti ia mangi Babilonin

7:40: Kis 32:1, 32:23 **7:41:** Kis 32:2-6, Lo 9:16, Sng 106:19

7:42: Sng 81:12, Jer 19:13, Ese 20:25, 20:39, 2 Te 2:11

nguazimın vongın ikiam.’*

44 “Ezima en inaziba gumaziba puvatızir danganimın itima Godın Averpenim me ko iti. Dıpenir kamın aven me fo, God me ko iti. God Moses mikemegha an akazim moghıra, Israelbav kemezi me an ingari.

45 Ezi en inaziba Averpenim inigha, egha anetera egha Josuan gın izi. Me ghua nguıbar ıgharazimın nguazim, God men damazıbar me batoghezi, me a ini. Averpenir kam me ko ikiavıra itima Devitın dughiam oto.

46 Ezi Devit Godın damazimın derazi God deravıram a gamı. Egha a kamaghın Godın azara, ‘Ki Jekopın God bagh dıpenimın ingaram, o?’ Ezi God ghaze, ‘Puvati.’

47 Ezi gın Solomonra a bagha dıpenimın ingari.

48 “Ezi Godın bar pın itim dıpenir gumazıba ingarıbar itir puvati. Godın akam inigha izir gumazim kamaghın mikeme,

* **7:43:** (7:43) Molek, a gumazir ıgharazıbar asem, Judaba puvati. Ezi Refan a mikovezir mamın iziam, me Godın mın an ziam fe. Migirıgiar Stiven amir kamnagh, a Godın akam inigha izir gumazim, Amosın akınafarımın iti. (Amos 5:25-27) Amos kamaghın mikeme, Israelba faragha guızın Godın ziam fer puvati. Me Godın akaba batogha egha gumazir ıgharazıbar godbar ziaba fe. Ezi azenir avıribar gın God Israelbar gari me akirim a gasara. Ezi God amamangatızı Babilonba izava Israelbav sogha me inigha ghua Babilonın me kalabus gati. (2 King 24:10-16ın gan.) **7:44:** Kis 25:9, 25:40, 26:30, Hi 8:5 **7:45:** Jos 3:14-17, 18:1, 23:9, Neh 9:24, Sng 44:2, Ap 13:19 **7:46:** 1 Sml 16:1, 2 Sml 7:1-16, 1 Kin 8:19, 1 Sto 17:1-14, Sng 89:19, 132:1-5 **7:47:** 1 Kin 6:1-38, 8:20, 1 Sto 17:12, 2 Sto 3:1-17 **7:48:** 1 Kin 8:27, 2 Sto 2:6, 6:18

- 49 ‘God ghaze, overiam a nan atrivir dabirabim.
 Ezi nguazim ki uan suebar asir danganim.
 Dipenir manmagh garim, ni na bagha an ingarasa?
 Ezi ki avughsamin danganim managh iti?’ ”
- 50 Ezi bizir kaba bar,
 ki dar ingari.’ ”

51 Egha Stiven maghira Judan kotin gumazibav gei, “Ia bar orazir puvatizir darasi! Egha ian naviba ko nighniziba mati, God gifozir puvatizir gumaziba! Ia uan inazibar mirarama ami! Ia uaghan Godin Duam zurara a batosi!

52 Ian inaziba osimtiziba Godin akam inigha izir gumaziba bar moghira me gariki. Ezi me fomira Godin damazimin derazir gumazimin izirimun gun migeima, ian inaziba me misozi me ariaghire. Egha datirighin ia a isa gumazir kurabar dafaribagh atigha egha a misoghezi an areme.

53 Ia enselbar dafaribar Moses Osirizir Araziba inigha, egha a dar gin zuir puvati.”

Me dagiabar Stiven ginivizima an areme

54 Ezi me kamaghin oregha, men navir averiaba a bagha bar ikuvigha egha a bagha uan ataribagh ivi.

55 Ezi Godin Duam Stiven gizivazima, a kogha Godin Nguibamin Godin angazangarir

7:49: Mt 5:34-35, 23:22 7:51: Kis 32:9, Wkp 26:41, Lo 10:16, Ais 48:4, 63:10, Jer 6:10, 9:26 7:52: 2 Sto 36:16, Mt 21:35, 23:31, 1 Te 2:15 7:53: Kis 20:1, Ap 7:38, Ga 3:19, Hi 2:2 7:54: Ap 5:33
 7:55: Mt 22:44, Ap 2:33-34, 5:31, 6:5

gavgavimîn gari, ezi İesus Godin agharir guvimîn tughav iti.

⁵⁶ Ezi a kamaghin miġei, “İa Gan! Ki Godin Nguibamîn garima, a kuiagherizima Gumazibar Otarim Godin agharir guvimîn tughav iti.”

⁵⁷ Ezi me kamaghin oregha pamtem diava ara, egha dafaribar uan kuaribav kongegha, egha ive-mara a bagha zui.

⁵⁸ Egha a kurugha nguibar ekiamin azenan ghugha, egha maghirama dagiabar a ginifi. Egha akam a gasir darasi uan azenan azuir korotiaba suegha egha gumazir igiam, an ziam Solin dagarimningin a da arisi.†

⁵⁹ Egha me dagiabar a ginivavira itima, Stiven God ko miġei, “Ekiam İesus, nan duam inigh.”

⁶⁰ Egha a uan tevimming apirigha irigha egha pamtem dei, “Ekiam, men arazir kurar kam ginighnighan marki, a ġin amadagh.” A kamaghin mikemegha,

8

egha areme. ¹ Ezi Sol uaghan ikia bizir kamîn ganigha ghaze, a dera.

Sol Kraisin adarasi pazavira me gami

Dughiar kam me Stiven misoghezima an areme. Ezima me Jerusalemîn itir Kraisin adarasi

7:56: Ese 1:1, Dan 7:13, Mt 3:16, Ap 10:11, Kl 3:1 **7:58:** Lo 13:9, Lu 4:29, Ap 6:13-14, 22:20, Hi 13:12 † **7:58:** (7:58) Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazitam arazir kuram damighti, me a inigh nguibamîn azenan mangi dagiaba isi a ginivighti, an aremegham. Ni Wok Pris 24:13-16, ko Namba 15:35in gan. **7:59:** Sng 31:5, Lu 23:46 **7:60:** Mt 5:44, Lu 23:34, Ap 9:40, 21:5 **8:1:** Ap 7:58, 8:4, 11:19, 22:20

pazavira me misoghava, egha arazir kurabar me gami. Kamaghin amizima, Kraisin adarasi bar ara Judian Distrigh ko Samarian Distrighin ghue. Ezima aposelbara Jerusalem in iti.

² Ezi gumazir God baghavira itiba, me Stivenin kuam isava mozim gatigha a bagha puvira azi.

³ Ezima Sol Kraisin adarasi me gasighasighavira ikiava, egha men dipenibar vaghvagher dar ghuava gumazamiziba sara me isava me kurvagher kalabus garisi.

Aposelba akar aghuim Judian Distrigh ko Samarian Distrigh anekura gharui

(Sapta 8:4-12:25)

Filip Samarian Distrighin akar aghuim akuri

⁴ Ezi gumazamizir areziba, me akar aghuim nguibar me itibar anakuri.

⁵ Ezi Filip Samarian Distrighin aven itir nguibar mam in ghua, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisin akam kuri.

⁶ Ezi gumazamizir okuruaba an akaba baragher, egha a mirakelin arazibagher amima da otifi, ezima me kuariba arigha bar deravira a barasi.

⁷ Ezi me Filipin garima a duar kurar gumazamizibagher apazaziba batozima, da pamtem diava arava me atagheragher azenan izi. Ezi gumazir aviribar agharir amiriziba ko suer kuvtiziba uaghan ua dera.

⁸ Kamaghin amizima, nguibar kam in amiziba ko gumaziba bar akonge.

Saimon, kukunir gumazimın eghaghanim

⁹ Gumazir mam an ziam Saimon, a fomira Samarian nguibamın ikia mirakelin ifavarir kuraba dagh amima, Samarian gumazamiziba an ganigha nighnızir avıribagh ami. A kamaghın mıgei, “Ki gumazir ekiam.”

¹⁰ Ezima gumazir ekiaba ko gumazamizir kıniba, me Saimonın akam baraghasa ifonge. Egha me kamaghın mıgei, “Kar aser gavgavim, an ziam Gavgavir Bar Ekiam, a Saimonın iti.”

¹¹ A dughiar avıribar mirakel ifavarir kurabagh amima da otivima me dar garava, nighnızir avıribagh ami. Bizir kam bagha, me an akam baraghasa ifongegha an gın arui.

¹² Egha datırıghın Filip, a God Bizibagh Ativir Arazımın akar aghuim ko Krais İesusın ziam sara akuri. Kamaghın amizıma, gumazamiziba nighnızir gavgavim Filipın akamın ikiava, me rue.

¹³ Ezi Saimon uaghan nighnızir gavgavim ikiava egha rue. Egha Saimon Filipın gın arua garima, Filip arazarazir ekiaba ko mirakelbagh amima da otivima, a digavir kuram gami.

¹⁴ Ezi Jerusalemın itir aposelba orazima, Samarian gumazamiziba Godın akam inigha gıvazi, kamaghın me Pita ko Jon amadazıma aning me bagha ghu.

¹⁵⁻¹⁶ Samarian gumazamiziba, me İesusın ziamın ruegha, me Godın Duam inizir puvati. Kamaghın amizıma Pita ko Jon ghuava otogha me Godın Duam iniasava aning me bagha God ko mıgei,

¹⁷ Ezima aning God ko mikemegha, uan

aghariba fegha me gisin atizima me Godin Duam isi.

¹⁸ Ezi Saimon garima, aposelning uan aghariba fegha me gisin atizima me Godin Duam isi. Ezima a dagiaba inigha aning ganiga, kamaghin miği,

¹⁹ “Gua gavgavir kam uaghan na daningigh. Eghti ki uan agharim fegh tav gisin datightima, a Godin Duam iniam.”

²⁰ Ezi Pita kamaghin Saimon mikeme, “Ni ghaze, ni dagiaba ga daningigh, egh tuavir kamin God aningizir bizir aghuim givezam. Bar puvati! Bizir kam bagh ni uan dagiaba sara helin mangam.

²¹ Nin navir averiam Godin damazimin derazir puvati. Kamaghin amizima, ni Godin inganarimin aven ikian kogham.

²²⁻²³ Ki nin garima, ni navim ikufi, egha uaghan arazir kuraba nin ike. Kamaghin navim giragh arazir kuraba da ateghiva, Ekiam ko mikim. Eghti a ti nighnizir kurar nin navir averiamin itiba gin amadagham.”

²⁴ Ezima Saimon an akam ikara, “Gua na bagh Ekiam ko mikimtima, bizir gua mikemeziba na bativan kogham.”

²⁵ Ezi Pita ko Jon Ekiam aningın akurvaghizir bizibar gun miğiava, an akam akuri. Egha aning uamategha Jerusalemın ghuava, akar aghuim Samarian Distrighin nguibar aviribar an akura zui.

Filip Itiopian gumazim akar aghuimin a miği

²⁶ Ezi Ekiamın ensel Filipin miği, “Ni Sautin tuavimin mangi, a Jerusalem ategha ghuaghira

8:20: Mt 10:8, Ap 2:38, 10:45
Nam 21:7, 1 Kin 13:6, Je 5:16

8:21: Sng 78:37

8:24: Kis 8:8,

Gazan nguibamin oto. Tuavir kam gumaziba puvatizir danganimin iti.”

²⁷⁻²⁸ Ezima, a maghira zui, a tuavir arizimin Itiopian gumazir mam bato. Ezi a gumazir dapanim, a Itiopian atrivir amizim Kandasin dagiabar garir gumazim. Gumazir kam Jerusalem in ghugha Godin ziam fegha uamategha izi. Egha a karis gaperagha, Godin akam inigha izir gumazim, Aisaian akinafarimin gari.

²⁹ Ezi Godin Duam Filip migei, “Ni mangiva karisin munamin boroghin iki.”

³⁰ Ezi Filip ivegha ghuava karisin boroghin ghugha Itiopian gumazim barasi, a Aisaia, Godin akam inigha izir gumazimin akinafarimin gari. Ezi Filip an azara, “Ni garir bizir kam ni a gifo?”

³¹ Ezi Itiopian gumazim a ikara, “Ki manmaghin fogham? Tav na geghanightima, ki fogham.” Egha a Filip migia ghaze, “Ni izivanang na ko daperagh.”

³²⁻³³ Itiopian gumazim Godin Akinafarimin itir akar kabar gari,

“A mati sipsipin min me a misoghasava,
a inigha ghu.

Sipsipin nguziba, me dar ariziba aghorasava
amima
da pura nimira iti.

Kamaghira gumazir kam, me a misoghasava
amima,

a pura nimira ikia bizitam migeir puvati.

Ezi me bar a dikabiragha,

egha deraghavira an kotiam gamizir puvati.

Kamaghin amizima, a boriba puvati,

ezi tina an gun me geghanam?
 Me an ikirimirim a givazima,
 ezima a ua nguazimin itir puvati.”

³⁴ Egha Itiopian gumazim Filipin azara, “Ni na mikemegh, ga uaning, Godin akam inigha izir gumazim, a tinan gun migei? A uabi migei, o igharazitav migei?”

³⁵ Ezi Filip dikavigha Godin Akinafarimin aven akar kamra an mingarimin migia ghua, egha Iesusin akar aghuimin gun a migei.

³⁶⁻³⁷ Ezi me tuavimin ghuava, dipar mam bato. Egha Itiopian gumazim kamaghin migei, “Ni gan, dipam kara. Ki datirighira ruasa, bizir tizitam ua nan suigham?”*

³⁸ Egha Itiopian gumazim karisin suizir gumazim migeima, a karis gamizima a tu. Ezima Filip ko Itiopian gumazim dipamin aven iraghughzi, Filip a rue.

³⁹ Ezi me dipamin ikegha azenan izezima, Ekiamin Duam zuamira Filip inigha ghu. Ezi Itiopian gumazim ua Filip bagha garava avenge, egha tuavimin ghuava bar akonge.

⁴⁰ Ezima Filip gari, a Azotuzin nguibamin oto. Egha a ghuava, nguibaba bar dar akar aghuim akura ghua Sesarian oto.

8:35: Lu 24:27, Ap 18:28 **8:36-37:** Ap 10:47 * **8:36-37:** (8:37) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, akar otevir igharazir mam uaghan kagh iti. Filip kamaghin migei, “Ni guizbangira uan navimin aven nighnizir gavgavim ikiti, ki ni ruam.” Ezi Itiopian gumazim kamaghin migei, “Ki nighnizir gavgavim Kraisi Iesusin iti, a Godin Otarim.” **8:39:** 1 Kin 18:12, 2 Ki 2:16, Ese 3:12-14 **8:40:** Ap 21:8

9

Sol uan navim gira
(Aposel 22:4-16 ko 26:9-18)

¹⁻² Egha dughiar kam Sol Iesusin suren gumazibagh asighasighiva, egh me misoghtima me arighirasa, migirigiar gavgavim gamuavira iti. Kamaghin amizi, an ofa gamir gumazibar dapanir ekiam bagha ghua kamaghin azai, “Ni Damaskusin itir God ko migeir dipenibar garir gumazir dapaniba bagh akinafariba osir suam, ‘Sol, gumazitam o amizitam, Iesusin Tuavimin gin mangiti, an an apigh, an suiraghiva mangiva kalabusin gumazimin min a ikirarighiva, Jerusalem mangam.’”

³ Ezi a Damaskusin nguibamin boroghin izima overiamin angazangarir gavgavim a gisira.

⁴ Ezi a irigha nguazim girigha egha orazi, tiarir mam kamaghin a migei, “Sol, Sol, ni tizim bagha na gasighasisi?”

⁵ Ezi Sol azara, “Ekiam, ni tina?”

Ezi a kamaghin a migei, “Ki Iesus, ni na gasighasisi.

⁶ Egh ni dikavigh, nguibamin mangi. Egh migirigiar ni manmaghin damuamim, gumazir mam tighar ni mikimam.”

⁷ Ezi gumazir Sol koma zuiba, me pura gumazimin migirigiar kinim baregha egha gumazitam garir puvati. Kamaghin amizi me migirigiaba puvatigha pura iti.

9:3: Ap 22:6, 26:12, 1 Ko 15:8
 Ko 15:8

9:4: Mt 25:40

9:5: Ap 5:39, 1

9:7: Ap 22:9, 26:13

⁸ Ezi Sol ua dikavigha, egha uan damazimning kuigha, egha a bizitamın garir puvati. Ezi a koma aruir gumaziba an agharimningın suiragha a inigha me Damaskusın zui.

⁹ A Damaskusın itima an damatuzimning dughiar pumuning ko mıkezimın ikuvighavıra itima, a daghetam ko dipatam amezir puvati.

¹⁰ Dughiar kam Damaskusın aven İesusın suren gumazir mam iti, an ziam Ananias. Ezi Ekiam irebamın mın bizimın garimın aven an dei, egha ghaze, “Ananias!”

Ezi an a ikara, “Ekiam, kı kati.”

¹¹ Ezi Ekiam a mıgıa ghaze, “Gumazir mam, an ziam Sol, a Tarsusın gumazim. A na ko mıgıa iti. Kamaghın amizi, nı dikavigh, tuavir kam mangı, an ziam Voroghıra Zui. Nı Judasın dipenimın mangı Sol bagh azaragh.

¹² Sol irebamın mın bizimın garima, gumazimın ziam Ananias, a iza agharim a gisın atıgha an damazimning gamizıma, aning ua deraghasa.”

¹³ Ezi Ananias a ikara, “Ekiam, kı orazima, gumazir avırıba gumazir kamın gun mıgei, me ghaze, a nın gumazir Jerusalemın aven itıba paza me gami.

¹⁴ Ezi ofa gamir gumazıbar dapanıba akar gav-gavim an amamangatızı a ize. Egh tina nın ziamın nı ko mıgeıba, a men suıghıva kalabus darıgham.”

¹⁵ Ezıma Ekiam kamaghın Ananias mıgei, “Nı mangı! Gumazir kam, mar kı inabazir ingangarir

9:10: Ap 22:12 **9:11:** Ap 16:9, 21:39, 22:3 **9:13:** Ap 8:3 **9:14:** Ap 9:1-2, 9:21, 22:16, 1 Ko 1:2, 2 Ti 2:22 **9:15:** Ap 25:13, 25:22, 26:17, 27:24, Ro 1:5, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-8, 1 Ti 2:7

gumazim. A nan ziam ater Kantrin Igharazibar Gumaziba ko men atriviba koma Israelin gumaziba bagh mangam.

¹⁶ Eghti a mizaziba ko osimtizir nan ziamin ini-amiba, ki da an akagham.”

¹⁷ Ezi Ananias dipenimin ghua an aven ghu. Egha uan dafarimning Sol gisin atigha, egha ghaze, “Nan aveghbuam, Sol, ni kagh izima Ekiam Iesus tuavimin ni bato. Ni ua ganti, Godin Duam ni gizivaghasa, kamaghin amizi a na amadazi ki ize.”

¹⁸ Ezi bar zuamirama, osirir naziamin min garir bizim Solin damazimningin ikegha kuiaghiri. Ezi a datirighin ua gari. Ezi a dikavizima me Iesusin ziamin a rue.

¹⁹ Ezi a dagher maba amegha gin ua uan gavgavim ini. Egha Sol Iesusin suren gumaziba ko mong dughiar mabar Damaskusin ike.

Sol akar aghuim Damaskusin anekuri

²⁰ Egha Sol Iesusin suren gumaziba ko Damaskusin ikia maghira God ko migeir dipenibar akam kura ghaze, Iesus a Godin Otarim.

²¹ Ezi Solin migirigiam baraghizi darasi, me digavir kuram gamighava azai, “Kar ti gumazir kamnaghra, a Jerusalem in ikia Iesusin ziar kam in deir gumamaziba, men suigha me gasighasisi? Egh a ti me inigh mangi kalabusin gumazibar min me ikirarigh ofa gamir gumazibar dapanibar dafarim darighasa, egha a kagh ize?”

²² Ezi Solin akar a kuri kabanangin gavgavim bar ghuanabozi a migirigiam bar deravirama

9:16: Ap 20:23, 21:11, 2 Ko 11:23-28 **9:17:** Ap 13:52, 22:12-13

9:21: Ap 8:3, Ga 1:13, 1:23 **9:22:** Ap 17:3, 18:5, 18:28

anebighizi, Judan gumazir Damaskusin itiba fo, Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krais.

Judaba Solin apanimin itima an arav ghu

²³ Ezi dughiar aviriba ghuezima, ezi Judaba Sol misueghti an aremeghasa tuaviba buri.

²⁴ Egha me a misoghasava amua arueba ko dimagariba zurazurara a bagha nguibar ekiamin tiar akabar gari, ezi Sol men nighnizir kurar kam gifo.

²⁵ Ezi an gin aruir gumaziba, me dimagarimin a mikemezi an akirar ekiam gaperazima, me dagiar divazir torir mamın anetaghizima a ghuaghira nguibar ekiamin divazimin azenan iri.

Sol Jerusalemın iti

²⁶ Ezi Sol Jerusalemın izegha, egha Iesusin suren gumaziba uaghan men aven angasa ami. Ezi me nighnizir gavgavim kamaghın an itir puvati, a Iesusin suren gumazim, egha me bar an atiatingi.

²⁷ Ezi Barnabas a inigha an gun aposelbav kimasa zui. Egha a me migei, Sol tuavimin ghua Ekiamın gani. Ezi Ekiam a mikeme, egha Damaskusin tavın atiatingizir puvatigha, Iesusin ziamın akam akuri.

²⁸ Ezi Sol Jerusalemın deravira me koma aruava me ko ikia, egha atiatir puvatigha Iesusin ziamın akam kura ghuavira iti.

9:23: Ap 23:12, 25:3, 2 Ko 11:23 **9:26:** Ap 22:17, Ga 1:17-19

9:27: Ap 4:36, 9:4, 9:20-22, 1 Ko 9:1, 15:8

²⁹ Egha a Judan Grighin akam miġeir gumaziba ko me uariv ġia uari adosi, ezi me a misuegħti an aremeghasava ami.

³⁰ Ezi Kraisin adarasi kamaghin oregħa fogħa, egha a inigha Sesarian nguibamin għuaghira, egha a isa Tarsusin nguibamin anemada.*

³¹ Ezi Judian Distrigh ko Galilin Distrigh ko Samarian Distrighin aven itir Kraisin adarasi, dugħiar kamın navir amirizimin ikia deravira itima, Godin Duam gavgavim me ganidi. Ezi Kraisin adarazir dibobonim għuavanadi. Gumamaziziba Godin atiatiava an apengan iti.

Pita Ainas gamizima a ua dera

³² Ezi Pita nguibaba bar dagħ aruigha, egha Lidan nguibamin itir Godin gumamazizibar ganasa zui.

³³ Egha nguibar kamın gumazir mam bato, an ziam Ainas. An soroghafariba amirazima, ezi a 8 plan azenibar misiamra iti.

³⁴ Ezi Pita kamaghin a miġei, “Ainas, Krai Iesus ni gamizi, ni dera. Ni dikavigh uan akuriam apirigh.” Ezi Ainas zuamira dikafi.

³⁵ Ezi Lidan nguibam ko Saronin danganir voroghira irighav itimin itir gumamaziziba, me an ganigha uan navibagh iragħa Iesus bagħa ize.

Pita Tabita gamizima a ua dikafi

9:29: Ap 6:1, 9:23, 11:20, 2 Ko 11:26 **9:30:** Ga 1:21 * **9:30:** (9:30) Ezi ġin Barnabas Sol inigh Antioghın mangasa, egha ghua Tarsusin nguibamin a buri. Ni Aposel 11:25in gan. **9:34:** Ap 3:6, 3:16, 4:10 **9:35:** 1 Sto 5:16, Ap 11:21

³⁶ Ezi Jopan nguibamın suren amizir mam iti, an ziam Tabita, Grighın akamın an ziam Dorkas, a zurarama arazir aghuibagh amuava gumazir onganaraziba akurvasi.

³⁷ Ezi dughiar mamın arımarıam a inizıma an areme. Ezi me an kuam ruegha a isava ghuriar pın itimın aneti.

³⁸ Jopan nguibam Lidan nguibam boroghıra iti, kamaghın suren gumaziba kamaghın orazima, Pita Lidan itima, ezi me gumazir pumuning a mikımasa aning amadazıma aning zui. Ezi aning ghua a mıgıa ghaze, “E uari, ni zuamıra datırıghıra ga ko izi!”

³⁹ Ezi Pita aning ko ghuava otogha egha maghıra ghuriar pın itimın ghuavanabo. Ezi amizir odıarır pura itıba an mıriamın tuıvıghav ikıava, azıava egha uan korotiaba ko korotıar azenan azuir Dorkas me ko angamra ikıa me bagha ingarızıba an akakası.

⁴⁰ Ezi Pita gumazamızıba bar me amangızı me azenan ghue. Ezi a uan tevımnıng apırıgha God ko mıgei. Egha a raghrıghava amızır aremezım garava ghaze, “Tabita, ni dıkafıgh.” Ezi a uan damazımning kuıgha egha Pitan apıgha, egha dıkavıgha apera.

⁴¹ Ezi Pita an akuragha a fezi a dıkavıgha tu. Ezi a nıghnızır gavgavım God baghavıra itır gumazamızır odıarıbar dıagha men akazı me gari, an angamra iti.

⁴² Ezi Jopan itır gumazamızıba bızır kamın eghaghanım baregha men avırıba nıghnızır gav-

gavim Ekiamın iti.

⁴³ Ezi Pita dughiar mabar Jopan itir gumazir asizir inibar bizibar ingarir mam, an ziam Saimon, a ko ike.

10

Ensel Kornilius bagha izeghava akam a ganidi

¹ Gumazir mam Sesarian nguibamın iti, an ziam Kornilius. A Romın midorozir gumazir 100 plan garir gumazim. A uaghan men mav, me Italin Kantrin Midorozir Gumaziba.

² Kornilius a God ifongezir arazibagh amir gumazim, a uan adarazi ko me Godın apengan iti. Egha a uaghan Judan gumazamizir onganarazibar akurvagha, egha zurara God ko migei.

³ Dughiar mamın 3 kloghın guaratızımın Kornilius bar deravıra garima Godın ensel irebamın mın bizimın aven iza kamaghın a migei, “Kornilius!”

⁴ Ezima Kornilius atiatia dikıravıram an gara, kamaghın an azara, “Ekiam, bizir itizim?”

Ezima ensel an azangsızim ikara, “God nın mığırığıaba baragha, ingangarir nı gumazamizir onganarazibagh amir biziba, an a dagh ifuegha egha dagh niğhnisi.

⁵ Egh nı datırıghın gumazitaba Jopan me amadaghtıma, me mangı gumazir kam an ziam Saimon, me uaghan Pita a garısi, a batogh a inigh izi.

⁶ A Saimon ko iti, asizir inibar bizibar ingarir gumazim. An dipenim ongarir mırıamın iti.”

⁷ Egha enselin Kornilius mikemezim anetegha ghuzima, a uan ingangarir gumazimning koma midorozir gumazir bar God gifongezim uaghan a ko itimin diazima me a bagha izi.

⁸ Ezima a bizir otivizir kaba, dar gun bar me mikemegha, me amadazima me Jopan ghue.

Pita irebamın mın bizimın gari

⁹ Ezi amimizaraghan aruer arizimin Kornilius amadazir gumaziba ghuava Jopan nguibar ekiamın boroghın otivima, dughiar kamra Pita dipenimin avughsir danganimın ikia God ko migei.

¹⁰ Egha Pita mitiriam an azima, a daghetam ramasa, ezi me daghebagh amuavira itima, a irebamın mın bizir mamın gari.

¹¹ Egha a pın garima overiam kuiaghrizima, bizir mam inir avizir dafamın mın gari. Bizir kam, me an ruaghatevir 4 plan suirazima, a nguazimın izaghiri.

¹² Egha an aven, asiziba bar—asizir sorogha-fariba ikia aruiba, ko nguazim davaragha aruir asiziba, ko pın itir kuaraziba iti.

¹³ Ezi tiarir mam kamaghın a migei, “Pita, ni dikavigh, dav suegh dar ami.”

¹⁴ Ezi Pita kamaghın a ikara “Ekiam bar puvatigham! Ki fomiram Godın damazimın bizir mizirizitam amezir puvati.”

¹⁵ Ezi tiarim uam a migei, “Bizir God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar ponan marki.”

10:9: Ap 11:5 **10:11:** Ap 11:5-17 **10:14:** Wkp 11:1-47, Lo 14:3, 14:7, Ese 4:14 **10:15:** Mt 15:11, Mk 7:15, 7:19, Ap 10:28, Ro 14:14-20, 1 Ko 10:25

16 Ezi bizir kamnagh dughiar pumuning ko mukezimın Pita bato. Ezima inir avizir ekiar kam zuamıra uamategha overiamın ghuavanabo.

17 Pita irebamın mın ganizir bizir kamın mıngarım ginıghnıghavıra itima, Kornilius amadazir gumaziba otifi. Egha me Saimonın dipenim bagha azangısi, an dipenim managh iti. Egha me datırıghın izava an tiar akamın otifi.

18 Egha me diava azangısi, “Saimon, an ziar mam Pita, a kagh iti o puvati?”

19 Pita irebamın mın ganizir bizim ginıghnıghavıra itima, Godın Duam a mıgei, “Saimon, gumazir pumuning ko mukezim ni buria gharui.

20 Ki me amadazıma me ni bagha izi. Kamaghın, ni me ko mangısi niğhnızir avıribar amuan marki. Ni dikavıgh vangınan magiri.”

21 Ezi Pita vangınan iraghugha me mıgei, “Kar kırara, ia na buri. Ia tizim bagha izi?”

22 Ezi gumaziba an akam ikara, “Kornilius 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim ni bagha e amadazıma e ize. A Godın damazımın de-ragha an apengan itir gumazim. Judan gumazamiziba bar a gifongegha an ziam fe. Ezima Godın enselin mam a mıgia ghaze, ni Pita bagh akam amadaghti a nin dipenimın izegh mıgirıgıatabar amuti ni da baragh.”

23 Egha Pita me mıgeima, me dipenimın aven ghu. Me akuigha amımızaraghan niğhnızir gav-gavim Iesusın itir gumazir maba sara, Jopan ikeghava uaghan me ko Sisarian zui.

Pita Kornilius in dipenim in ghua

²⁴ Me akuigha ua dikavigha ghua, me Sesarian oto. Ezi Kornilius me mizua iti. A uan roroaba ko uan adarasi diagha, me akuvagha me ko iti.

²⁵ Pita dipenim in aven zuima, Kornilius a batoghava, an guam in uan tevir akurimning pirighav aperaghav an ziam fe.

²⁶ Ezi Pita an suiraghav a fe, egha ghaze, “Ni dikavigh tugh. Ki pura gumazir kinim.”

²⁷ Pita a migiavira dipenim in aven ghua garima, gumazamizir aviriba uari akuvaghav iti.

²⁸ Ezima a me migei, “Ia bar fo, e Judaba en arazim. E Kantrin Igharazibar Gumazibar boroghira mangan kogh me ko ikian kogham. Ezi God kamagh in na migia ghaze, ki gumazitam God in damazim in mizirizim a darighan kogham.

²⁹ Ezi ia na bagha akam amadzima ki aghuazir puvatigha, egha kagh ize. Egha ki ian azangsis, ia tizim bagha na bagha akam amada?”

³⁰ Ezi Kornilius an akam ikara, “Dughiar pumuning ko pumuning givazima, ki 3 kloghin guaratizim in uan dipenim in aven ikia God ko migei. Ezi gumazir mam korotiar ghurghurim arugha bemira nan guam in mitighav iti.*

³¹ Egha ghaze, ‘Kornilius, God nin migirigiam baraki, egha arazir ni gumazamizir onganarazibagh amir biziba, an adagh nighnisi.

³² Eghti Saimon, an ziar mam Pita, a bagh gumazitam amadaghtima, a Jopan mangiva a

10:26: Ap 14:13-15, MAA 19:10 **10:28:** Jo 4:9, Ap 15:8-9, Ga 2:12-14, Ef 3:6 **10:30:** Ap 1:10, 3:1 * **10:30:** (10:30) Gumazir kam, a God in enselin mam. **10:31:** Dan 10:12, Hi 6:10

inigh izi. A Saimon asizir inibar bizibar ingarir gumazimın dipenimın akuima, anan gara iti. Dipenir kam ongarir miriamın iti.’

³³ Kamaghın amizima ki ni bagha zuamiram akam amada. Ezi ni deragha izi. Egha e datirighın bar iza Godın damazimın iti. God ni mikemezir akaba, ni dav kımıtıma e bar da baragham.”

Pita Korniliusın dipenimın Godın akam kuri

³⁴ Ezi Pita Korneliusın dipenimın aven itir darasiv gei, “Bar guizbangıra, ki datirighın fos. God gumazir vabara ifuegha merara garir puvati, a bar gumazibagh ifonge.

³⁵ Nguibaba bar dar itir gumazamizir an apengan ikia, arazir aghuibagh amiba, a me gifonge.

³⁶ Kar God Israelın gumazamiziba bagha amadazir akam. A kamaghın migei, Krais Iesus a bar moghıra en Ekiam. Egha an e gamima, e God ko navir amirizimın iti.

³⁷ Ia uari fo, bizir manaba kantri Israelın nguibaba bar da batifi. Bizir kaba Distrigh Galilin dikafi. Da, Jon gumaziba ruasa akam kuragha aruigha gıvazıma, da gin otifi.

³⁸ Ia fo, God Nasaretın gumazim Iesus, uan Duam ko gavgavim a ganıngi. Egha God a ko itima, kamaghın amizi a nguibabagh arua gumazamizibar akurvasi. Egha Satanın apengan itir gumazamizibagh ami me ua dera.

10:34: Lo 10:17, 1 Sml 16:7, Ro 2:11, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17

10:35: Jo 9:31, Ro 2:13, 1 Ko 12:13, Ga 3:28, Ef 3:6 **10:36:** Sng 107:20, Ais 52:7, 57:19, Mt 28:18, Ro 10:12, MAA 17:14 **10:37:** Mt 4:12-17, Lu 4:14 **10:38:** Mt 3:16, Lu 4:17-20, Jo 3:2, Hi 1:9

39 “E uari uan damazibar an garima, an en nguibar Judan aven itiba ko Jerusalemın nguibamın bizir aviribagh ami. Ezi me a misuegha ter ighuvimın anegurazıma an areme.

40 Ezi dughiar pumuning ko mıkezim gıvazıma God a gamıma a ua dikafi. Ezi God a isava gumazamizibar aka.

41 Egha a bar Judaba bar me bativizir pu. Puvati. An e gumazir God miseveziba, erara an gari. An aremegha ua dikavizir dughiamın gın, an e ko ikiava dagheba ko dipaba ame.

42 İesus an akam gun gumazamizıba kimasava e mikeme. A ghaze, e kamaghın me mikim suam, God gumazir kam, İesus anemisevezıma, anarıra en kotiaba baragham, ovıa ghuezıba ko angamra itıba sara.

43 Godın akam inıgha izir gumazıba bar, me İesusın guızın akar kam kuni. Egha ghaze, gumazıtam niğhnızir gavgavım İesusın zıamın ikiti, God İesusın zıamın tuavımın an arazir kuraba gın amadagham.”

Kantrin Igharazıba Gumazıba Godın Duam isi

44 Pıta akam kuravıra itıma, gumazamizıba a baragha itıma, Godın Duam bar me gısın izaghiri.

45-46 Judan gumazir niğhnızir gavgavım itıba, Pıta ko ize. Egha me orazıma me nguıbar ıgharazıbar akabar Godın zıam fe. Kamaghın me digavir

10:39: Ap 2:32, 5:30 **10:40:** Ap 2:24, 1 Ko 15:4-7 **10:41:** Lu 24:42-43, Jo 14:17-24, 15:27, Ap 1:8, 13:31 **10:42:** Mt 28:19-20, Ap 17:31, Ro 14:9-10, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:1, 1 Pi 4:5 **10:43:** Ais 33:24, 53:5-6, 53:11, Jer 31:34, Dan 9:24, Mai 7:18, Sek 13:1, Ro 10:11, Ga 3:22 **10:44:** Ap 4:31, 8:15-16, 11:15, 15:8 **10:45-46:** Ap 2:4, 10:23, 11:18, 19:6, Ga 3:14

kuram gamigha kamaghin miġia ghaze, “Munagh gan! God uan Duam bizir aghuarimin min Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan me ganingi.”

⁴⁷ Ezi Pita kamaghin miġia ghaze, “Gumazamizir kaba, me en min Godin Duam inis. Ezi tina, e dipamin me ruam en anegorosi?”

⁴⁸ Ezima Pita kamaghin gumazir kabav gei, “Ia Krai Iesusin ziamin me ruam.” Ezi me ruegha givagha, egha uari ko dughiar tabar ikiasava Pita miġei.

11

Pita Jerusalem in ghugha egha bizir otvizibar gun miġei

¹ Ezi aposelba ko Judian nguibabar aven itir darasi, me kamaghin oraki, Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan Godin akam ini.

²⁻³ Ezi kamaghin Pita uamategha Jerusalem in ghuavanabo. Ezi gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghoregha nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me Pitan atara egha ghaze, “Ni ghua uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizibar gumazibar dipenibar ghua egha me koma api.”

⁴ Ezi Pita maghira bizir a batoziba bar deravira dar gun me miġei,

⁵ “Ki Jopan nguibar ekiamin ikia God ko miġei. Egha irebam in min bizimin garima, bizim mati inir avizir dafam, me an ruaghatevir 4 plan suirazima, an overiam ategha izaghira ki iti naghin asara.

⁶ Ezi ki an aven garima, asizir soroghafariba ikia nguazimin itiba, ko asizir atiar maba, ko nguazimin davaragha aruir asiziba, ko pin itir kuaraziba iti.

⁷ Ezi ki orazi, tiarir mam na migei, 'Pita, dikavigh, asizitam misuegh anemi.'

⁸ "Ezi ki a ikara, 'Ekiam! Bar puvatigham! Nan akam Godin damazimin bizir mizirizir katam bar anemezir puvati.'

⁹ "Ezi tiarim ua Godin Nguibamin migei, 'Bizir God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar ponan marki.'

¹⁰ Ezi dughiar pumuning ko mikezimin bizir kam amigha eghava ua ekuighava overiamin ghuavanabo.

¹¹ "Ezi dughiar kamra gumazir pumuning ko mikezim, me na bagha Sisarian nguibamin me amadazima me iza dipenir ki itimin oto.

¹² Ezi Godin Duam na migia ghaze, ni me ko mangisiva nighnizir aviribar amuan marki. Ezi 6 plan aveghbuaba uaghan na ko zui. Egha e gumazir na bagha akam amadazimin dipenimin aven ghue.

¹³ Ezi an e migia ghaze, enselin mam an dipenimin aven a batogha egha ghaze, ni gumazitaba amangighti, me Jopan nguibamin mangi, Saimon, an ziar mam Pita, a batogh.

¹⁴ Eghti a Godin akam inigh izi, ni mikimti, eghti tuavir kamn ni ko nin dipenimin itir gumazamiziba bar, Ekiam uaghan ua me iniam.

15 “Ezi ki maghira migeima Godin Duam me gisin izaghiri, mati bar faraghavira an e gisin izaghirizi moghin.

16 Ezi ki Ekiam mikemezir migirigiam giniri, ‘Jon dipamin ia rue, eghti ki Godin Duamin ia ruam.’

17 E fo, e faragha nighnizir gavgavim Ekiam Kraiss Iesusin itima, Godra uan Duam bizir aghuimin min e ganingi. Egha kamaghira datirighin God Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan uan Duam, bizir aghuimin min me ganingi. Kamaghin amizima ki tina, ki God me ko ingaramin ingangarimin anogoregham?”

18 Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumaziba kamaghin oregha, egha uam ataramin nighniziba puvatigha Ekiamin ziam fa, ghaze, “A dera, God uaghan Kantrin Igharazibar Gumaziba amamangatightima me uaghan navibagh iragh egh ikirimirir zurara itim iniam.”

Antioghin itir gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin iti.

19 Me Stivenin misoghezi an aremezir dughiamin, me arazir kuram uaghan nighnizir gavgavim Iesusin itir igharazibagh amizi, me tintinibar arava, egha saghon Fonisian Distrigh ko Saiprusin arighatizim koma Antioghin nguibar ekiamin ghua Godin akam Judan gumazibara me migei.

11:15: Ap 2:4 11:16: Jol 2:28, Mt 3:11, Jo 1:26, 1:33, Ap 1:5

11:17: Ap 10:47, 15:8-9 11:18: Ap 13:48, 14:27, Ro 10:12-13, 15:9, 15:16 11:19: Ap 8:1-4

²⁰ Ezi men marazi uaghan Saiprusin arighatizim ko Sairinin nguibar ekiamin ikegha ize, egha Antioghin ghuegha Ekiam Iesusin akar aghuimin gun Grighin gumazibav gei.

²¹ Ezi Ekiamin gavgavim me ko iti. Ezi gumazamizir bar avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia egha uan navibagh iragha Ekiam bagha ize.

²² Ezi Jerusalemın itir Kraisin adarasi bizir kamın eghaghanim baregha, egha me Barnabas amadazima an Antioghın ghu.

²³ Ezi an otogha gari, God men apangkuvigha, men akurvagha arazir aghuibar me gamizi Barnabas bar akonge. Egha me uan navir averiabar aven guizbangira Ekiam ko ikiamin migirigiabar a bar me migei.

²⁴ A bar gumazir aghuim, Godin Duam a gizivazi Godin nighnizir gavgavim an iti. Ezi gumazamizir bar avirim Ekiam bagha ize.

²⁵⁻²⁶ Ezi Barnabas Sol buriasa Tarsusın zui. Egha an apigha, a inigha Antioghın ize. Egha azenir vamira Barnabas ko Sol uaning inigha Kraisin adarazi koma uari akufa. Egha gumazamizir bar aviriba men sure gami. Ezi Antiokra suren gumaziba faragha ziar kam, Kraisin gin zuir darazi, me a ini.

²⁷ Ezi dughiar kamnang, Godin akam inigha izir gumazir maba Jerusalemın ikegha Antioghın izaghiri.

²⁸ Ezi men mav, an ziam Agabus, a dikavigha tugha egha Godin Duamin gavgavimin ghaze,

11:21: Ap 2:41 **11:22:** Ap 4:36 **11:23:** Ap 13:43 **11:24:** Ap 2:41, 5:14, 6:5, 11:21 **11:27:** Ap 13:1, 15:32, 21:9, 1 Ko 12:28, Ef 4:11 **11:28:** Ap 21:10

Romın nguaziba bar dagheba otevegham. (Sisar Klodius, atrivimın itir dughiamın bizir kam oto.)

²⁹ Ezi suren gumaziba akam misuegha egha me vaghvagh uan dabirabimın mın dagıaba aningıva, Judian itir darazir akurvaghı a da amangasa.

³⁰ Egha kar me kamaghın ami, me uan dagıaba isava, Barnabas koma Sol ganıngizi, aning ghua men gumazir aruabagh anıngi.

12

Herot Jems misoghezıma an areme, egha Pita kalabus gati

¹ Dughiar kamın Atrivim Herot Kraisin adarazir marazir suigha me gasıghasıghasa.*

² Egha a mıgeıma, me Jonın aveghbuam Jems midorozir sabamın a misoghezıma, an areme.

³ Ezi Herot garıma, an amızir arazir kam, Judaba a gifonge, kamaghın amızıma, a uaghan Pita isa kalabus gati. Herot Yis puvatızir Bretin Isamin Dughiamın bizir kam gamı.

⁴ A Pitan suiraghava a isa kalabus gati. Egha a isa midorozir gumazir 4 plan okuruabar agharım gati. Ezi me dughıaba isa vaghvagha an gari. Egha 4 plan okuruar kabanang, me dar vaghvagha 4 plan gumaziba inızıma me an gari. Herot, God Israelbagh Itazir Dughiamın Isar Ekiar kam gıvaghtıma, a Pita isi gumazamızir avırıbar damazımın a kot darıghasa.

11:29: Ro 15:26, 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1 **11:30:** Ap 12:25

* **12:1:** (12:1) Atrivir kam Herot, a Maria İesus batezır dughiamın itir Atrivir kam Herotın ovavir borım. Egha a Atrivim Agripan afeziam. **12:2:** Mt 4:21, 20:23 **12:3:** Ap 4:3 **12:4:** Kis 12:1-27

⁵ Ezi Pita kalabusin dipenimin aven itima Kraisin adarasi uan navir averiabar a bagha puvira God ko miaviira iti.

Ensel kalabuziar dipenimin Pita inigha azenim gati

⁶ Egha Herot Pita inigh kot bagh mangasa dughiar mam diboro. Ezi dimagarir kamın, aminim tighar tiam, me senin pumuningin a ikezima a midorozir gumazir pumuningin tongin akui. Ezi midorozir gumazir igharazir maba kalabuziar dipenimin a bagha gara tiar akamin iti.

⁷ Ezi zuamira Ekiamin ensel otozima, an angazangarim kalabuziar dipenimin aven sira. Egha ensel Pitan ivim a misuegha a gaghura kamaghin miği, “Ni zuamira dikafigh!” Ezima senin an agharimning gikezimning firiaghrigha nguazim giri.

⁸ Ezi ensel a miği, “Korotiam arughiva, egh dagarir asuabar aghuigh.” Ezi Pita kamaghin amigha givazi ensel a miği, “Ni uan korotiar ruarim arugh nan gin izi.”

⁹ Ezi Pita kalabuziar dipenim ategha, enselin gin azenan ghu. Egha a bizir kabagh fozir puvatizima, ensel dagh amima, da guizbangiram otifi. Pitan nighnizim ghaze, a irebamın mın bizimın gari.

¹⁰ Aning ghuava, kalabusin dipenimin garir gumazir pumuning gitagha, ghua kalabusin zuir ainin tiar akar nguibar ekiamin zuimin oto. Aning an otozi, tiam uabi kuiaghrizima, aning azenan

ghua tuavir mamın zui. Aning mong saghon ghuava, ensel zuamırama Pita ategha ghu.

¹¹ Ezi Pitan niĝnizim ua izima, a kamaghın miĝei, “Ki datirighın guizbangıra fo, Ekiam uan ensel amadazıma a ize. Egha a Herotin agharım da nan akura, egha Judaba na damuasa niĝnizir bizir kuraba sara nan akura.”

¹² Ezi Pita bizir kabagh foghava, Jonın amebam Marian dipenimın ghu. Jonın ziar mam Mak. Ezi gumazamizir avırım uari akuvagha dipenir kamın ikiava God ko miĝei.

¹³ Ezi Pita azenan ikiava divazımın tiar akar azenan itim gafughafuzıma, ingangarır amizımın ziam Roda, a bagha tiam kuasa izi.

¹⁴ Egha a Pitan tiarım baregha, bar akuegha, tiam kuizir puvatıgha uamategha ivegha aven ghugha, kamaghın gumazamizıbar ğıa ghaze, “Pita muna iza tiar akamın iti!”

¹⁵ Ezi me kamaghın a miĝei, “Ni onganis ti.” Ezi a bar gavgavıgha kamaghın miĝei, “Puvatı. Guizbangıra a iti.” Ezi me a miĝia ghaze, “Ni ti an enselin gani.”†

¹⁶ Ezi Pita tiam gafughafuzıma, me izava tiam kuigha an aĝıgha, diĝavir kuram gami.

¹⁷ Ezi Pita uan dafarımın me aminıvazıma, me aghumra iti. Ezi an Ekiam kalabuziar dipenimın aven a inıgha azenan anetizir arazıbagh eghari. Egha a kamaghın miĝei, “İa bizir kabar gun Jems

12:12: Ap 4:23, 12:5, 12:25, 15:37 **12:15:** Mt 18:10, Ap 26:24

† **12:15:** (12:15) Dughiar kam Judan avırıba kamaghın niĝnizir gavgavım iti, enselin maba gumazıbar ganamın ingangarıba iti. Egha me ghaze, Pitan ensel markıama. **12:17:** Ap 13:16, 19:33, 21:40

koma aveghbuaba sara mikemegh.” Egha Pita me ategha danganir igharazimın ghu.‡

¹⁸ Egha aminim tirazima, midorozir gumaziba Pita bagh garava avenge. Egha bar digavir kuram gamigha uarira uarir azangsigha ghaze, “Pita managh ghu?”

¹⁹ Ezi Pita itir puvatizima, Herot a gumazibav kezima me Pita buriasa ghue. Egha me tong bar an apizir puvati. Kamaghın amizima an midorozir gumazir Pitan ganiziba, Herot me isa kot gatigha egha ghaze, me aremegham. Egha Herot gın Judian danganim ategha, Sesarian nguibar ekiamın ikiasa uaghiri.

Herotın ovevem

²⁰ Egha Herot adarim Tair koma Saidonian gumazamizibar iti. Me Herot garir nguibar ekiamın uan dagheba isi, kamaghın amizi, me datirighın uari akuvaghav izav an ganasa. Me faraghav Blastus ko uari mikemezi a me ko navir amirizim inis. Blastus, an Atrivim Herot akuir danganimın garir gumazim. Ezima, me gın Herot men apangkuvigh adarir kam a gıvaghasa, me Herotın ganasa zui

²¹ Herot dughiar atizimın uan atrivir korotiaba arughava, egha uan atrivimın dabirabim gaperaghava, gumazamizibav gei.

²² Ezi me pamtem diava ghaze, “Kar gumazitam migeir puvati. Kar godın mam migei.”

²³ Herot Godın ziam fer puvati, kamaghın amizima Ekiamın ensel zuamira a misoghezima a

‡ **12:17:** (12:17) Jemsın kam a Iesusın dozim. Ni Galesian 1:19ın gan. Jems Jerusalemın siosın itir gumazir dapanimın oto **12:18:** Ap 5:22-24 **12:20:** 1 Kin 5:9-11, Ese 27:17 **12:23:** 1 Sml 25-38, 2 Sml 24:17, Sng 115:1, Dan 5:20

iri. Ezima muriamin itir apiziba angamra anepa zuima, an areme.

²⁴ Ezima Godin akam nguibaba bar dar ghua bar ekeveggha ghuavira iti.

²⁵ Ezi Barnabas koma Sol aning uan ingangarim Jerusalem anegivagha, uamategha Antioghin ghu. Jon, an ziar mam Mak, aning a inighava a sara ghu.

Pol kantrin aviribar ghuava Iesusin akar aghuim akuri

13

(Sapta 13:1-21:14)

God Barnabas ko Sol kantrin igharazibar akar aghuim akunasa aning amisefe

¹ Antioghin itir Kraisin adarasi, men marazi iti, Godin akam inigha izir gumaziba ko tisaba. Men ziaba Barnabas, ko Simeon (an ziar mam Niger,) Sairinin Lusius, koma Manain (a Atrivim Herotin roroam, a Herot koma aghungi) ko Sol.*

² Ezima dughiar mamın Kraisin adarasi, me Godin apengan ikiava uari isava God ganighava, egha God ko mikimasa dagheba ta. Ezi Godin Duam kamaghin me migei, “Ki Barnabas ko Sol uan ingangarim bagha aningın dia. Ia ingangarir kam bagh aning amiseveghtima, aning nan ingangarim bagh mangi.”

12:24: Ais 55:11, Ap 6:7, 19:20, Kl 1:6 **12:25:** Ap 11:29-30, 12:12, 13:5, 13:13, 15:37 **13:1:** Ap 11:27 * **13:1:** (13:1) Ziar kam Niger, an mingarim kamaghin ghu, “pizim.” Gumazir maba ghaze, Simeon Niger, a Afrikan gumazim. **13:2:** Ap 9:15, Ro 10:15, Ga 1:15, Ef 3:7-8, 1 Ti 2:7, Hi 5:4

³ Kamaghin me God ko mikimasava dagheba tagha, God ko migei. Egha uan aghariba isava Barnabas ko Sol gisin atighava, aning amadazima aning zui.

Barnabas ko Sol Saiprusin arighatizimin akar aghuim akuri

⁴ Ezima Godin Duam Barnabas ko Sol amadazima, aning Selusian nguibar ekiamin ghugha, ua kurim inigha Saiprusin arighatizimin ghu.

⁵ Egha me Salamisin otivigha Godin akam Judabar God ko migeir dipenibar akam akuri. Jon Mak aning ko ghua egha aningin akura.

⁶ Egha me Saiprusin nguibar arighatizim a garua ghuava Pafosin nguibar ekiamin oto. Egha me Judan kukunir gumazir mam bato. A Godin akam inigha izir ifavarir gumazim, an ziam Bar-Iesus.

⁷ A Sergius Paulus, gavmanin dapanim a ko iti. Sergius Paulus, a gumazir nighnizim koma fofozir aghuiba iti. Ezi a Godin akam baraghasava, kamaghin a Pol koma Barnabasın diazima aning ize.

⁸ Me kukunir gumazir kam Grighin akamin ziar kam Elimas me a gati, an mingarim kukunir gumazim. Egha Elimas, a gavmanin gumazim Sergius Paulus, a Iesus nighnizir gavgavim an ikian an aghua. Kamaghin, a Barnabas ko Solin ingangarim paziva a damuasa.

⁹ Ezima Sol, an ziar mam Pol, Godin Duam a gizivazima, ezi a dikiravira Elimasin garava kamaghin migei,†

¹⁰ “Ni Satanin borim. Egha ni arazir aghuaribar apanimin iti. Egha ifavarir araziba ko arazir kuraba bar ni gizifa. Egha ni tizim baghavira Ekiamin arazir aghuibagh asighasisi? Ni ti arazir kuraba ataghraghan aghua?”

¹¹ Datirighin Ekiam nin apanim damuva uan gavgavimin nin damazimning okavigham. Eghtima, ni aruer angazangarimin ganan kogh dughiatabar ikegham.”

Ezima zuamira ghuariam an damazimning korozima aminim an piri. Egha a tavin agharimin suiraghasa pura ruiava asaghinifi.

¹² Egha gavmanin gumazir dapanim Ekiamin akam bareghava digavir kuram gami. A bizir otivizir kabar ganighava egha kamaghin nighnizir gavgavim Ekiamin iti.

Barnabas ko Pol Antioghin aven Iesusin akam akuri

¹³ Ezi Pol, a ko aruir gumaziba sara, me kurim Pafosin me inigha ghua Pergan nguibamin otifi. A Pamfilian Provinsin aven iti. Ezi Jon Mak kagh me ategha uamategha Jerusalem in ghu.

¹⁴ Ezi me Pergan nguibamin dikavigha ghua Antioghin nguibamin otifi, a Pisidian Distrighin

† **13:9:** (13:9) Ziar kam Sol, a Hibrun akamin otivir ziar mam. Ezi ziar kam Pol, a Grighin akam otivir ziam. Gumazir maba ghaze, Sol Grighin akamin migeir darasi tongin ingara, egha kamaghin dughiar kam in a ziar kam Pol uabi garis. **13:10:** Mt 13:38, Jo 8:44, 1 Jo 3:8 **13:11:** Kis 9:3, 1 Sml 5:6, Ap 9:8 **13:13:** Ap 13:5, 15:38

aven iti. Egha, Judaba avughsa Godin ziam fer dughiamin, me God ko migeir dipenimin aven ghueghava apiaghav iti.‡

15 Ezi God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanir ekiaba, me Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba dar bora me migei. Me dar ponegha givaghava, me Pol ko Barnabasın akam migia ghaze, “Aveghbuaba, ia akurvazir migirigiatam gumazir kabav mikimsiva, ia me mikim.”

16 Ezi Pol dikavighava, uan dafarimin me aminiva, kamaghin migia ghaze, “Ia Israelin gumaziba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, Godin apengan ikiava uari isava God ganidi, ia na baragh!

17 Dughiar kamın me Israelin ikiava, Israelbar God en ovaviba amiseveghava, gumazibagh amim me bar aviraseme. Eghava a uan gavgavimin Isipin me inighava azenim gati. Fomira Israelin gumazamizibar God en ovaviba amisevezima, kamaghin me an gumazamizibara. Egha gin me uan nguibam ategha ghua Isipin kantrin ghue. Egha dughiar kamın God me gamima men dibobonim bar pin ghua, me bar aviraseme. Ezima gin God uan gavgavimin Isipin me inighava azenim gati.

18 Egha a 40 pla azenimin gumaziba puvatizir danganim me ko ikiava, men osimtiziba aterava men akurvasi.

‡ **13:14:** (13:14) A Sabatin dughiam **13:15:** Lu 4:16, Ap 13:27, 15:21, Hi 13:22 **13:16:** Ap 12:17 **13:17:** Kis 1:7, 6:6, 12:5, Lo 7:6-7, Sng 105:23-24 **13:18:** Kis 16:35, Nam 14:34, Lo 1:31, Sng 95:10, Ap 7:36

19 Eghava Kenanin nguazimin, God 7 plan gumamazir bizim gasighasi ghava, men nguazim uan gumaziba ko amizibagh aningi. Ezima me dar ghuaviba ikiangi.

20 Bizir kaba 450 azenimin aven otifi.

“Egha bizir kabar gin God Israelbar ganasa gumazir dapaniba amisefe, mamaghira ikia ghua Godin akam inigha izir gumazim Samuelin dughiamin tu.

21 “Ezi me atrivim bagha Godin azangsi. Ezima a Sol me ganingi, Kisin otarim, Benjaminin adarasi, a 40 plan azenibar men gari.

22 Ezi God Sol agivaghava, Devit amisevezima an an danganim inighava atrivimin oto. Ezima a Devitin gun me migei, ‘Ki Devitin gani, Jesin otarim, gumazir ki bar ifongezim, a bar bizir ki ifongezibar amuam.’

23 “God fomira akam akirizir moghin, God gumazir mam amadazi a Israelin ize. A Iesus, Devitin ovavir mam, en Akurvazir Gumazim.

24 “Iesus tighar izamin dughiamin, Jon faragha izava navibagh iraghamin akam ko rurumin akamin Israelin gumazibav gei.

25 Jonin ingangarir dughiam givasava amima, a kamaghin me migei, ‘Ia ghaze, ki tina? Ki gumazir ia mizuaim puvati. A nan gin izi. Ki an dagarir asuabar beniba firan kogham. Ki gumazir kinim.’

13:19: Lo 7:1, Jos 14:1, Sng 78:55

13:20: Het 2:16, 1 Sml 3:20

13:21: 1 Sml 8:5, 8:19, 10:1, 10:21

13:22: 1 Sml 13:14, 15:23-26,

16:12-13, 2 Sml 2:4, Sng 89:20, Hos 13:11

13:23: 2 Sml 7:12-16,

Sng 132:11, Ais 11:1, Lu 1:32, 1:69, Ro 11:26

13:24: Mt 3:1-2, Mk

1:4, Lu 3:3, Ro 11:26

13:25: Mt 3:11, Mk 1:7, Lu 3:16, Jo 1:20-27

26 “Aveghbuaba, ia Abrahamın igiaba, koma ia God gifuegha an apengan itir Kantrin Igharazibar Gumaziba, e bagha, God uam e iniasava migirigiar kam amadazima a ize.

27 Jerusalemın gumazamiziba koma gumazir dapanir ekiaba, me kamaghın fozir puvati, Iesus en Akurvazir Gumazim. Egha me zurara Sabatın dughiamın Godın akam inigha izir gumazimın akaba dibora, egha deragha dagh fozir puvati. Egha ghaze gumazir kam aremegham. Kamaghın amizima, Godın akam inigha izir gumazimın akaba guizbangıra otos.

28 Egha me a misueghtima an aremeghan migirigiar otevir aghuitam batozir puvati. Ezi me kamaghın Pailat pamten a migia ghaze, ni midorozir gumazibav kemeghti me a misoghti an aremegham.

29 Me fomirama Godın akam inigha izir gumaziba mikemezi moghin ami. Egha me ter ighuvimın anedeghava a inigha dagiar torim gati.

30 Ezima God a gamizima a ua dikafi.

31 A koma Galilin ikiava Jerusalemın zuir gumazamiziba dughiar aviribar an gani. Ezi datirighın gumazir uari an ganizir kaba, me an gun Judan gumazamizibav gei.

32 “E akar aghuim kamaghın ia migei. God fomira en ovaviba bagha amizir akam akira

13:26: Mt 10:6, Lu 24:47, Ap 13:16, 13:46 **13:27:** Lu 23:34, 24:20, 24:44, Jo 16:3, Ap 3:17, 15:21, 1 Ko 2:8 **13:28:** Mt 27:22-23, Mk 15:13-14, Lu 23:21-23, Jo 19:15 **13:29:** Mt 27:57-61, Mk 15:42-47, Lu 18:31, 23:50-56, Jo 19:28-30, 19:36-42 **13:30:** Mt 28:6, Ap 2:24
13:31: Ap 1:3, 1:8 **13:32:** Stt 12:3, Ap 13:23, Ro 4:13, Ga 3:16

ghaze, a gumazir uam e iniamim amadagham.

³³ Datirighin a Iesus a gamizima a matmatin ua dikafi. E men boriba, kamaghin amizima an e bagha uan akar dikirizir kam gamizima a guizbangira oto. Ighiamin Akinafarir Namba 2, kamaghin a migei,

‘Ni nan otarim;
ezi datirighin ki nin afeziamin otos.’

³⁴ E fo, God a gamizima a ua matmatin dikafi. Ezi a ua matmatin mangi kurighan kogham. God bizir kamın kamaghin mikeme,

‘Ki guizbangira deraghvira ia damuva,
bizir aghuiba ia daningam,
ki fomira Atrivim Devit akar dikirizibar a
mikemezi moghin.
Ezi bizir kam ki mikemezi moghin
guizbangiram otivam.’

³⁵ Ezi akar igharazir mam uaghan Godin Akinafarimın iti. A kamaghin migei,
‘Ni uan ingangarim bagha misevezir gumazim
ateghtima,
a matmatin iki kurighan kogham.’

³⁶ “E fo, dughiar kamın Devit nguazimın ikiava, a Godin nighnizimın gin zui. Egha a gin aremezima, me an kuam inigha ghua an ovaviba afir naghin anefa. Ezima an kuam kuri.

37-38 Ezi gumazir God amizi a ua matmatin dikavizir kamnang, an kuam kurizir puvati. Nan adarasi, kamaghin amizima, e ua migei, ia akar kam gifogh, gumazir kam Iesus ian arazir kuraba gin amangasa ize.

39 Moses Osirizir Araziba ian akuragh ian arazir kuraba gin amadaghan koghti, ia Godin damazimin deragham. Puvati. Gumazir kam Iesusin ingangarimin, God gumazir nighnizir gavgaviba itiba bar, men akuragha men arazir kuraba bar, da gin amagava, me gamima me an damazimin dera.

40 Ia uari bagha gan, Godin akam inigha izir gumaziba fomira mikemezir moghin, bizitam ia batoghan kogham:

41 ‘Ki ian dughiamin bizir igharazitam damightima
a ia batogham.
Eghtima gumazitam ia mikimtima
ia nighnizir gavgavim an ikian kogham.
Kamaghin, ia gumazir dibovir akar kurabagh
amiba, ia gan,
ia digavir kuram damigh ikuvigham.’ ”

42 Egha Pol ko Barnabas Judabar God ko migeir dipenim ataghrazima, gumazamiziba kamaghin aninghin migei, “Gua Sabatin munamin dughiamin uamategh iziva bizir kabar migirigiar tabar uam e mikim.”

43 Egha me bar God ko migeir dipenim ateghava

13:39: Ais 53:11, Ro 3:28, 8:3, 10:4, Hi 7:19 **13:40:** Ais 29:14

13:41: Hab 1:5 **13:43:** Ap 11:23, 14:22, Ta 2:11, Hi 12:15, 1 Pi

5:12

azenan ghue. Ezi Judan avirim ko gumazir igharaziba, me Judan araziba bar dar gin zuir gumaziba, me Pol koma Barnabasın gin zui. Ezima aning me miğiava, men niğniğziba fa ghaze, ia Godın niğniğzimın gin mangıva an apangkuvimın apengan iki.

⁴⁴ Ezi Sabatın dughiar igharazim otozi, nguibar ekiar kamın itir gumazamizir avirim bar iza uari akuvaghava Ekiamın akam barasi.

⁴⁵ Ezi Judaba gumazamizir okuruar kamın ganigha, men naviba bar ikufi. Ezima me Polın akaba kurakuraghava a miği.

⁴⁶ Kamaghın amizima Pol ko Barnabas atiatir puvatıgha, akar bar gavgavimın me miği, “İa Judaba, ga faragha Godın akamın ia mikeme. Ezi ia akirim ragha akar kam gasara. Egha ghaze, e ikirimirir aghuir zurara itim inian kogham. Kamaghın amizima, ia oragh, ga uam akar kamın ia mikiman kogham. Ga Kantrin Igharazibar Gumazibav kimam.

⁴⁷ Ekiam bizir kam bagha kamaghın e mikeme:

‘Ni nguazir kamın itir gumazamiziba bar men akuraghtıma
ki ua me iniasa,
bizir kam bagh, ki ni amisevezima,
ni tuavim Kantrin Igharazibar Gumazibar aka.’ ”

⁴⁸ Ezi Kantrin Igharazibar Gumaziba, me akar kam baregha, bar akuegha ghaze, akar kam bar

13:45: Ap 14:2, 18:6, 1 Pi 4:4, Ju 10 **13:46:** Ais 55:5, Lu 7:30, Ap 3:26, 18:6, Ro 1:16, 10:19 **13:47:** Ais 42:6, 49:6, Lu 2:32 **13:48:** Ap 11:18

dera. Ezi gumazamizir God ikirimirir aghuir zurara ikiam bagha miseveziba, me bar nighnizir gavgavim an iti.

⁴⁹ Ezi Ekiamin akam bar nguibaba bar dar ghu.

⁵⁰ Amizir maba God gifueghava an apengan ikiava ziar ekiaba iti, ezi gumazir iziaba itir maba, me uaghan nguibar ekiar kamın iti. Judaba men navibagh inivima, me osimtiziba Pol ko Barnabas garisi. Egha me uan distrighin aning batoke.

⁵¹ Kamaghin amizima, Pol ko Barnabas, uan dagarimningin itir nguaziba apisi, eghtima gumazamiziba fogh suam, men arazir kam osimtizim me ganingi. Ezima, Pol ko Barnabas Antiok ategha Aikoniam nguibamin ghu.

⁵² Kamaghin amizi Antioghin itir Kraisin suren gumaziba, Godin Duam bar me gizivazima me bar akonge.

14

Pol ko Barnabas Aikoniamin Iesusin akar aghuim akuri

¹ Egha Pol ko Barnabas Antioghin ikiav amizir arazibara, aning izava Aikoniamin Judaba God ko migeir dipenibar dagh ami. Egha kagh aning bar deraghvira akam akurima, Judan aviriba ko Kantrin Igharazibar Gumazir aviriba nighnizir gavgavim Iesusin iti.

13:50: Ap 17:4, 17:12 **13:51:** Mt 10:14, Mk 6:11, Lu 9:5, 10:11, Ap 18:6 **13:52:** Mt 5:12, Jo 16:22, Ap 2:46

² Egha Judan marazi nighnizir gavgavim men akabar ikian aghuagha Kantrin Igharazibar Gumazibar nighnizibagh asighasighava men navibagh inivima, me nighnizir kurabar nighnizir gavgavim Iesusin itir darazigh ami.

³ Egha Pol ko Barnabas dughiar ruarimin Aikoniamin ikiava, Ekiamin apangkuvimin akam mikimasava atiatir puvati. Ezima Ekiam gavgavim aning ganingizima, aning mirakelba ko digavir kuram gamir bizibagh amima, da otifi. Ezi kamaghin Ekiam gumazamizibar akakagha ghaze, akar aning me migeir kaba, da guizin akaba.

⁴ Ezi nguibar ekiar kamın itir gumazamiziba uari abiki, marazi Judabar gin zuima, marazi aposelning bagha zui.

⁵ Egha gin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, me uan gumazir dapanir ekiaba ko, me nighnigha tuaviba buria migia ghaze, me Pol ko Barnabas aremeghasa, me arazir kurabar aning damuasa ifonge. Egha me dagiabar aning giniwasava ami.

Pol ko Barnabas Listra ko Derben akar aghuim akuri

⁶ Ezima Pol ko Barnabas kamaghin oreghava arava Listra ko Derben ghu, aning Likonian Distrighin nguibar ekiamning. Egha uaghan nguibar aningın boroghira itiba sara ghu.

⁷ Egha aning kagh akar aghuim akuravira iti.

⁸ Egha Listran nguibar ekiamin aven gumazir mam, an dagarimning ikuvighava an amirazima an aruir puvatighava aperaghavira iti. An amebam a batezima a kamaghira gari.

⁹ A Pol barazima an akam akuri. Ezima Pol dikiraviram an gara egha kamaghin fo, gumazir kam nighnizir gavgavim iti, a deragham.

¹⁰ Egha Pol kamaghin pamtemin dia, “Ni dikavigh mitigh!” Ezi gumazir kam uabi ekunigha mitigha maghiram arui.

¹¹ Egha gumazamizir avirir kam Pol amizir bizir kamın ganigha, pamtemin Likonian akamin dia migei, “Aseba gumazibar min otivigha e baghava izaghire!”

¹² Egha Barnabas, me asem Sus a gati. Pol a migirigibab faragha zuir gumazim, kamaghin me asem Hermes a gati.*

¹³ Asem Susin dipenim, a Listran nguibar ekiamin min azenan iti. Ezi Susin ofa gamir gumazim, a ko gumazir aviriba, me Pol ko Barnabas bagha asizibav sueghiva aningın ofa damuasa. Kamaghin, a bulmakaun apuriba ko akimarir biziziba inigha Listran nguibar ekiamin tiar akamin ize.

¹⁴ Egha aposelning Pol ko Barnabas, aning bizir kaba baregha, aning uan korotiaba abiagharigha, ivegha gumaziba itir okuruamin aven ghua pamtem dia migei,

14:8: Jo 9:1, Ap 3:2 **14:9:** Mt 8:10, 9:28-29, Ap 3:4 **14:11:** Ap 8:10, 28:6 * **14:12:** (14:12) Grighin gumazamiziba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aser aviriba uaghan iti. Men aser mam, Sus, a men asebar gumazir dapanir ekiam. Ezi Hermes, a men aser akaba inigha me bagha izim.

15 “Maia! Gumaziba, ia tizim bagha arazir kam gami? Ga uaghan ian mın gari, pura gumazir kinimning. Ga kamagh sua akar aghuir kam ia miği. Ia pura bizir kinir kabar ziaba fan marki. Egh ia uari isıva Ekiam daning, angamra itir God. A Godın overiam ko nguazim ko ongarim gamizim, egha bizir dar itiba sara bar.

16 Fomıra, God nguibaba bar, me ataghizıma me pura uan niğhnizibar arua bizibagh ami.

17 Egha a ian modozir puvati, eghti gumaziba a gifoghan kogham. puvati. A zuraram arazir aghuibar ia gamuava, amozim ia ganıga, dagher aghuir avırıba ia ganıga egha dagher aghuibagh ami da otifi. Egha ia gamima ian navıba deragha bar akonge.”

18 Aning bizir kabar pamten me miğia, uaningın ofa damuan men anogoroghavıra iti.

19 Ezi gın Judan gumazir maba Antiok ko Aikoniamın ikegha Listran izegha, me gumazıbar niğhnizibagh ekuigha me gamizi, me Polın apanıbar otifi. Egha me dagıabar Pol ginivigha an ganıgha ghaze, an aremes. Egha anemikirıgha Listran nguıbar ekiamın azenan ghu.

20 Ezi gın suren gumazıba izava anekuvazi, a dikavigha uamategha Listran nguıbar ekiamın ghu. Egha dughıar ıgharazımın a ko Barnabas ghua Derben zui.

Pol ko Barnabas suren gumazıba gavgavım me

14:15: Kis 20:11, 2 Sml 12:21, Sng 33:6, 146:6, Ap 10:26, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, Je 5:17 14:16: Sng 81:13, Ap 17:30, 1 Pi 4:3 14:17: Sng 147:8, Jer 5:24, 14:22, Ap 17:27, Ro 1:20 14:19: Ap 13:45, 17:13, 2 Ko 11:25, 2 Ti 3:11

ganidi

²¹ Egha Pol ko Barnabas Derben nguibar ekiamin ikiava akar aghuim akurava gumazamizir aviribagh amima, me suren gumazibar otifi. Egha aning uamategha Listra ko Aikoniam ko Antioghin ghu.

²² Egha aning gavgavim suren gumazibagh anighava akurvazir migirigiabar me gamua ghaze, ia uan nighnizir gavgavibar tuivigh gavgafigh. Aning kamaghin me migia ghaze, “Gumazamizir God Ativaziba, e uaghan men avirir kamın aven mangisi, e faragh osimtizir aviribar aven mangigham.”

²³ Egha Pol ko Barnabas Kraisin adarazi itir nguibaba bagha vaghvaghera Godin ingangarir gumazir aruaba amisefe. Godin ingangarir gumazir aruar kaba uan nighnizir gavgaviba Ekiam gatis. Ezi aning me bagha dagheba taghraghera Ekiam ko mikemegha bar me isava Ekiamin agharim gati.

Pol ko Barnabas uamategha Antioghin zui, Sirian Distrighin aven

²⁴ Egha Pol ko Barnabas Pisidian Distrighin ghugha gin iza Pamfilian Provinsin ghu.

²⁵ Egha aning Pergan nguibamin akar aghuim akunigha givaghera Atalian nguibam uaghiri.

²⁶ Egha aning Atalian ikegha kurim inigha uamategha Antioghin nguibamin ghu. Nguibar kamra, aning kagh faraghera ikezi, Antioghin itir Kraisin adarasi aning isava Godin agharim ganinga ghaze, Godin apangkuvim aning ko

ikiti aning ingangarir kam damuam. Ezi aning ingangarir kam gamua iza datirighin anegifa. Egha aning uamategha Antioghin ghu.

²⁷ Egha aning Antioghin otogha, Kraisin adarazir diazima me uari akuvazima aning bizir God aninghin agharimninghin amizibar gun bar me migei. Egha uaghan God Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha nighnizir gavgavim in tiam kuizir akam me migei.

²⁸ Egha aning kagh dughiar ruarim in suren gumaziba ko ike.

15

Kraisin adarasi Jerusalem in nguibam in uari akufa

¹ Ezi Judian Distrighin gumazir maba Antioghin izegha Kraisin adarazir sure gamua ghaze, “Ia Moses sure gamizir arazim in moghin ua mikarzir mogomeba aghoran koghti, God guizbangira ua ia inighan kogham.”*

² Ezi kamaghin Pol ko Barnabas maburan odorozim me koma a gami. Kamaghin amizi Kraisin adarasi Pol ko Barnabas ko nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba sara me amisevegga ghaze, me Jerusalem in mangi bizir kam bagh aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruabav kimasa.

14:27: Ap 11:18, 15:4, 15:12 **15:1:** Wkp 12:3, Jo 7:22, Ga 2:12, 5:2, Kl 2:8, 2:11, 2:16 * **15:1:** (15:1) Gumazir kaba me Judan gumaziba, egha me ghaze, gumazir azenan itiba me en arazibar amuam. Men marazi fomira Farisibar ike. **15:2:** Ap 11:30, Ga 2:1

³ Egha Kraisin adarasi me amadazima me zui. Me Fonisian Distrigh ko Samarian moghin ghua egha Kantrin Igharazibar Gumaziba uan navibagh irazir bizimun gun me migei. Ezi Kraisin adarasi bar migirigiar kam baregha bar akonge.

⁴ Ezi Pol ko Barnabas ko Godin ingangarir gumazir aruaba, me Jerusalemun otivizi, aposelba ko Kraisin adarasi ko men gumazir dapaniba bar akuegha me ini. Ezi Pol ko Barnabas God aningun agharimun amizir biziba. aning dar gun me migei.

⁵ Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba, me fomira Farisibar min ikia, me dikavigha kamaghin migei, “Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan Moses Osirizir Arazibar gin mangiva uan mikarzir mogomebar aghor.”†

⁶ Ezi aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruaba akar kam akirasa uari akufa.

⁷ Dughiar ruarimun me bizir kam migia ghua, egha Pita dikavigha me migei, “Nan adarasi, ia fo dughiar maba givazi God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumaziba nan akar torimun akar aghuimun migirigiam bareghiva nighnizir gavgavim Iesusin ikiam. Egha a ian tongin na misefe.

⁸ E fo, God gumazamizibar navir averiabagh fo. Egha a uan Duam me ganingi. An e gamizi moghira, me gami. Egha tuavir kamun a kamaghin en aka, a me gifuegha ua me ini.

⁹ Godin damazimin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, e bar magh ghue. Kantrin

15:4: Ap 14:27 † **15:5:** (15:5) Ni akar Filipai, 3:2in itimin gan.
15:7: Ap 10:1-43 **15:8:** 1 Sto 28:9, Ap 1:24, 2:4, 10:44, 11:15
15:9: Ap 10:15, 10:28, 10:34-35, Ro 10:11, 1 Ko 1:2, 1 Pi 1:22

Igharazibar Gumaziba niġhnizir gavgavim Iesusin itima, God men niġhnizir gavgavimın tuavimın, men navibagh amizi me an damazimın dera

¹⁰ Ezi kamaghın ia tizim bagh God damighti, a ian niġhnizibar ġin mangam? Egha osimtızir faragha en ovaviba ateran iburaziba ko osimtızir e uaghan datirighın ateran iburaziba, da isava niġhnizir gavgavim Iesusin itir darazigh arisi.

¹¹ Kamaghın puvati. En niġhnizir gavgavim ghaze, en Ekiam Iesusin apangkuvimın, God uam e inizir mogħira me ini.”

¹² Ezi gumazir uari akuvaziba bar nimira ikia Barnabas ko Pol barasi. Ezima aning mirakelin arazaraziba ko diġavir kuram gamir bizibar gun me miġei. Egha aning ghaze, God aningın agharibar arazir kaba Kantrin Igharazibar Gumazibar tongın, dar ingari.

¹³ Aning mikemegha ġivazi Jems kamaghın miġei, “Nan adarasi, ia na baragh.

¹⁴ Saimon kamaghın e geghara ghaze, kar faragha zuir dughiam, God Kantrin Igharazibar Gumaziba uan apangkuvim men akagha, men tongın gumazir maba ua bagha me inigha me gamizi, me an gumazamizibar otifi.

¹⁵ Godın akam inigha izir gumazibar miġirigiamın mirara ghu. Me fomira kamaghın osiri, men miġirigiamın osizirimra kara,

¹⁶ ‘God kamaghın miġei,

15:10: Mt 11:30, 23:4, Lu 11:46, Ga 3:10, 5:1 **15:11:** Ro 3:24, Ga 2:16, Ef 2:5-8, Ta 2:11 **15:12:** Ap 14:27 **15:13:** Ap 12:17, Ga 2:9
15:14: Ap 15:7-9

Devitin ovaviba asizir inibar amizir
dipenimin min degiaghiri.

Egh ki gin uamategh izi,
an ingarighti a tugham.

An bizir ikuviziba ki ua dar ingarigham,
egh ki a damighti a ua deragham.

17 Eghti gumamazir ikiavira itir naba
God bagh ruiam.

Kantrin Igharazibar Gumazir nan ziamin
itiba bar uaghan na buriam.

18 Ekiam kamaghin mikeme.

A bizir kaba fomira gumamazibar akazi
me dagh fo.' "

19 Egha Jems ghua kamagh migei, "Nan
nighnizimra kara, Kantrin Igharazibar Gumaziba,
me navibagh iragha God bagha zui. Eghti e men
tuaviba apiran kogham.

20 E pura me bagh osir kamagh me mikim suam,
ia me marvir guabagh anidir daghebar ami, egh
ia Godin damazimin mizegham. Ia dagher kabar
aman marki. Ia uari isava akuir arazir kurabar
amuan marki. Egha asizir me benibar firibav
kirima ariaghiriba, dar ghuziba darara iti. Ia dar
aman marki. Egh ia ghuzitam raman marki.

21 E fo, Moses osirizir arazir kamnagh fomira iza
datirighin, me an akam nguibar ekiabar aven bar
anekurava, egha Sabatba zurara God ko migeir

15:20: Stt 9:4, Kis 34:15-17, Wkp 17:10-16, 18:6-23, 1 Ko 6:9, 6:18,
8:1, Ga 5:19, Ef 5:3, Kl 3:5, 1 Pi 4:3 15:21: Ap 13:15

dipenibar aven a dibori.”‡

Me Kantrin Igharazibar Gumazir God gifoziba bagha akinafarim amadi

²² Egha aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruaba ko Jerusalem in itir Kraisin adarazi bar me mikemegha uari tongin gumazir maba misevegga me amadazi me Pol ko Barnabas ko Antioghin zui. Me gumazir dapanir pumuning uaghan aning amisefe: Sailas ko Judas, an ziar mam Barsabas. Gumazir kamning Kraisin adarazir faragha zui.

²³ Egha me akinafarir kam me koma anemada:

E, aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruaba, e ian adarasi.

Ia Kantrin Igharazimin itir nighnzir gavgavim Iesusin itir darazi, ia Antioghin nguibar ekiam ko Sirian Provins ko Silisian itiba. Akinafarir kam ia bagha izi. Dughiar aghuim.

²⁴ E kamaghin oraki, en tongin marazi, en azarazir puvatigha ghua ia migia ian nighnzibagh asighasiki. Me ia gifarazi ia okam nighnsi.

²⁵ Kamaghin e bar navir vamira inigha gumazir maba ko en namakar aghuimning Barnabas ko Pol a misevegga me amada.

‡ **15:21:** (15:21) Judaba, me Israelin nguazimra itir puvati. Fomira me ghua kantrin igharazir Israelin nguazim boroghira itibar iti. Egha men God ko migeir dipeniba, nguibar ekiamin uaghan nguazir kam iti. Ni akar Ap 2:5-11 in itimin gan. Kamaghin, nguibar ekiar kabar itir gumamaziba, me Moses Osirizir Arazibar akaba da baregga gifa. **15:24:** Ap 15:1

²⁶ Gumazir kamning, aning en Ekiam Kraisi Iesusin ziam bagha nguazir kamın ikirimirim ategha egha uaningin sa.

²⁷ Kamaghın amizi, Judas ko Sailas akamın uaghan ia mikimasa, e kamaghın aning amada.

²⁸ E Godın Duam ko navir vamira ikia kamaghın nighnigha ghaze, e osimtizitam ua ia darıghan kogham. Bizir e ia mikemeziba, darara ia dar gın mangi.

²⁹ Ia me marvir guabagh anidir daghebar aman marki, egh asizibar ghuzibar aman marki, egh me beniba fıribav kirima ariaghırir asizibar aman marki, egh uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Ia bizir kaba ategh deragham. En akam kamaghıra tu.

³⁰ Egha Jerusalem itir Kraisin Adarasi gumazir kaba amadazi, me Jerusalem ategha Antioghın iraghuegha Kraisin adarazi akuvagha akınafarim me ganingi.

³¹ Ezi Antioghın itir Kraisin adarazi akınafarir kam barazima, a gavgavim me ganiga men navibagh ami da dera. Ezi me bizir kam bagha bar akonge.

³² Judas ko Sailas aning uaghan Godın akam inigha izir gumazimning. Egha aning migirigiar aviribagh ami. Kamaghın aning gavgavim Kraisin adarazi ganiga migirigiar akurvazir aviriba me gami.

15:26: Ap 13:50, 14:19, 1 Ko 15:30, 2 Ko 11:23, 11:26 **15:28:** Mt 23:4 **15:29:** Wkp 17:14, Ap 15:20, 21:25, MAA 2:14, 2:20 **15:32:** Ap 11:27, 13:1, 14:22

³³⁻³⁴ Ezi me dughiar maba mong Antioghin me ko ike. Ezi gin Kraisin adarazi navir amirizim sara me amadazi, me Jerusalemın uamategha gumazir me amangiziba bagha zui. §

³⁵ Ezi Pol ko Barnabas Antioghin ikiava avirir maba ko gumazamizibar sure gamua Ekiamın akam akuri.

Pol ko Barnabas uaning abiki

³⁶ Ezi dughiar maba givazi gin Pol kamaghin Barnabas migei, “Ga uamategh nguibar ekiar ga bar Ekiamın akam akunizibar mangıva, ga uan adarazir ganam, me manmaghin iti.”

³⁷ Ezi Barnabas kamaghin nighnisi, a Jon, an ziar mam Mak, an a inightıma, a aningın gin mangam.

³⁸ Jon Mak Pamfilian purama aning ataki, egha aning ko ingangarım a gıvazir puvati. Kamaghin an aning ko mangan Pol aghua.

³⁹ Egha aning odorozir dafam gamigha kamaghin aning uaning abiki. Ezi Barnabas ko Mak kurım inigha arıghatızim Saıprusın ghu.

⁴⁰ Ezi Pol Sailas amısefe. Ezi Kraisin adarazi uari akuvagha aning isa Godın agharım gatıgha kamagh migei, “Godın akurvazım gua ko iki.” Ezi aning ghu.

⁴¹ Egha aning Sirian Provins ko Silisian moghin ghua Pol gavgavım Kraisin adarazıgh anıdı.

§ **15:33-34:** (15:33-34) Fofozir gumazir maba uaghan kamaghin nighnisi, migirıgiar otevir mam uaghan kagh iti. Migirıgiar kam kamaghin ghu, “Ezi Sailas uan nighnizım gin ghua Antioghın iti.”

15:37: Ap 12:12, 12:25, Kl 4:10, 2 Ti 4:11 **15:38:** Ap 13:13, Kl 4:10

16

Timoti Pol ko Sailasin gın zui

¹ Egha Pol ghua Derben otogha ghua Listran oto. Ezi kagh suren gumazir mamın ziam Timoti, a iti. An amebam Judan amizim, a Kraisin mav. Ezima an afeziam Grighın gumazim.

² Listra ko Aikoniamın itir en adarasi kamaghın a miğia ghaze, Timoti gumazir bar aghuim.

³ Ezi Pol a inightıma, an a ko mangasa ifonge. Judaba danganir kamın iti. Egha me bar foz, an afeziam Grighın gumazim. Kamagh sua Pol Timotin mikarzir mogomem atu.

⁴ Egha me nguibar ekiabagh arui. Akar aposelba ko Godın ingangarir gumazir aruaba Jerusalemın mikemegha amamangatızim, gumaziba da baragh, dar gın mangasa, me me miğia gharui.

⁵ Kamaghın amizıma Kraisin adarasi, men nighnızir gavgavıba gavgafi. Ezi men dibobonim dughıaba bar pın ghuavanadi.

Pol irebamın mın bizimın Masedonian gumazimın gani

⁶ Ezi Godın Duam Pol, ko an gın aruir darazi, me Esian Provinsın akar aghuim kunan men anogoroke. Kamaghın amizi, Pol, Sailas, ko Timoti, me Frigian Distrighın nguibar ekiam ko Gale-sian Distrighın moghın ghu.

⁷ Egha me Misian Distrigh ko Bitinian Provins suizimningın otogha Bitinian Provinsın

aven mangasava amima, Iesusin Duam men anegoroke.

⁸ Ezi me kamaghin Misian Distrighin miriam gatigha, Troasin ira ghue.

⁹ Ezi dimangan Pol irebamın mın bizimın garima, Masedonian Provinsin gumazim tughav ikiava agakaghora, egha ghaze, “Ia Masedonian izıva en akuragh.”

¹⁰ Pol irebamın mın bizir kamın ganigha, e zuamıra bizibar kirighava Masedonian mangasa tuavibar kiri. E foz, God akar aghuim me mikinasav en dia.*

Filipain amizim, Lidia, Kraisin anavin oto

¹¹ Egha e Troasin kurim inigha Samotres baghavira zui. Egha amimizaraghan Neapolis bagha zui.

¹² Egha e kagh dikavighava ghua Filipain otifi. Romba fomıra izava apiazir nguibar ekiam. A Masedonian Distrighin nguibar faragha zuir mam. Eghava e kagh dughiar mabar ike.

¹³ Ezi Sabatin dughiamin, e nguibar ekiamın tiar akamin azenan ghua dipamin uaghiri. E ghaze, God ko mikimamin danganitam ti kagh ikiama? Ezi e kagh amizir mabar garima me uari akuvagha itima, e me migei.

16:10: 2 Ko 2:13 * **16:10:** (16:10) Buk Aposelin akar otevir maba iti, “Eia” iti. Gumazir avirim a ghaze, Luk, Pol koma dughiar mabar arui, kamaghin a migei, “Eia.” Dughiar kam Luk Pol ko ghua Filipain tughu, egha Filipain iti. Bizir kam bagha, Pol Filipai ataghizıma, akar kam, “eia”, ua itir puvati. Aposel 16:40 an ganigh.

14 Amizir e barazir kabanagh, mavin ziam Lidia, a faragha Taiatarian nguibar ekiamin iki-ava izegha inir pighagheviba amadi. A zurara Godin ziam fer amizim. Ekiam an navim kuizima a Polin migirigiaba barasi.

15 Egha a ko an gara dipenir vamiran itir darazi, e me ruegha givazima, a uan dipenimin mangasa en gighami. A kamaghin migia ghaze, “Ia suam, ki guizbangira nighnizir gavgavim Ekiamin ikiti, ia izi nan dipenimin iki.” Egha a kamaghin e migia bar e gakaghone.

Pol ko Sailas kalabusin iti

16 Dughiar mamın e God ko migeir danganimin zuima, ingangarir amizir igiam, duar kuram a gapazazi, an e bato. Duar kuram a gapazazima a gin otivamin bizibagh fogha dar gun migei. Ezi kamaghin an garir gumaziba an amir ingangarir kamın dagiar aviriba isi.

17 Ezi givivir kam, Pol ko bar en gin iza kamaghin dia migei, “Gumazir kaba Godin bar pin itimin ingangarir gumaziba. Me God ian akurvaghamin tuavimin gun ia migei.”

18 A dughiar aviribar kamaghin ami. Ezi Pol an amirigha raghrigha kamaghin duar kuram migei, “Ki Kraiss Iesusin ziamin ni migei, ni azenim girigh!” Ezi maghira duar kuram anetaki.

19 Ezi an garir gumaziba fo, men dagiaba isir tuavim piri. Kamaghin amizima me Pol ko Sailasin suiragha aning amikirigha gumazir dapanir eki-aba bagha danganir ekiamin ghu.

16:15: Ap 16:33, 18:8 16:16: Ap 19:24 16:17: Mk 1:24, 1:34

16:18: Mk 16:17 16:19: Ap 19:25-26, 2 Ko 6:5

20 Egha me aningın akua jas bagha ghugha kamaghın mıgei, “Kar Judan gumazimning. Aning en nguibar ekiamın itir gumazamizibar navibagh inivima osımtızir avırıba otifi.

21 Egha aning gumazamiziba, Romın kantri men anogoroghezir arazibar gın mangasa, me mıgei.”

22 Ezi gumazamiziba me iza uari akuvagha uaghan me akabar Pol ko Sailas gasi. Ezi jas midorozir gumaziba mıgıa ghaze, ia aningın koro-tıaba suegh aning misogh.

23 Me Pol ko Sailas puv aning misuegha gıvagha, aning isa kalabus gati. Egha deraghıva aning ganamin akar gavgavim isava, kalabusın garir gumazim ganıngi.

24 Ezıma kalabusın dipenimın garir gumazim jasın akam baregha, egha aning isa selın danganir bar aven itim gatıgha, aning sueba pamtem temem sara da ike.

25 Ezi dimagarir arızimın Pol ko Sailas God ko mıgıava ighiabagh ami. Ezıma kalabusın itir gumazir maba aning barasi.

26 Ezi zuamıra mıkimkızir dafar mam otogha, kalabusın dipenimın dagıar mıngarir gavgavim anıdıbagh inoba. Ezi kalabusın tiar akaba zuamıra kuiaghire. Ezi me kalabuzıaba ikezir senba bar fıriaghire.

27 Ezi kalabusın dipenimın garir gumazim os-egha dikavıgha kalabusın dipenimın tiar akabar garima da bar kuiaghire, an nıghnızim ghaze gumazir kalabusın itıba bar are. Kamaghın a uan

16:20: 1 Kin 18:17, Mt 5:11, Mk 13:9, Ap 17:6 **16:22:** 2 Ko 6:5, 11:23-25, Fl 1:30, 1 Te 2:2 **16:26:** Ap 4:31, 5:19, 12:7, 12:10
16:27: Ap 12:18-19

bainat asigha egha uabi uabi biragh aremeghasa.

²⁸ Ezi Pol pamtemin dia, “Ni pazi uabi damuan marki! E bar ka iti.”

²⁹ Ezi kalabusin garir gumazim angazangariba bagha dei, egha ivegha ghua Pol ko Sailas itir danganimin ghua atiatia puvira nigha, egha aningin suebar iri.

³⁰ Egha an aning inigha azenan otogha aningin azangsis, “Aruamning, ki tizim damightima God nan akuragham?”

³¹ Ezi aning a ikara, “Ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin iki, eghti a nin akuragham, ni ko itir darasi sara.”

³² Ezi aning Ekiamin akam a migiava egha uaghan a ko itir darazi bar me migei.

³³ Dimagarir kamra, gumazir dapanir kam aning inigha egha aning duaba rue. Egha aning zuamira a koma uan adarazi Iesusin ziamin bar me rue.

³⁴ Ezi kalabusin gumazir dapanim Pol ko Sailas inigha uan dipenimin aven ghua, egha dagheba aning ganidi. A uan adarazi ko nighnizir gavgavim Godin iti. Kamaghin amizi, me bar akonge.

³⁵ Ezi aminim tirazima, jasba gavmanin gumaziba amadazima me iza kamaghin kalabuziar dapanim migei, “Jasba kamaghin migei, ‘Ni Pol ko Sailas ateghtima aning mangi.’ ”

³⁶ Ezi kalabuziar dapanim kamaghin Pol migei, “Jasba ni ko Sailas ataghraghasa na mikeme. Ezima gua datirighin mangi. Gua navir amirizimin mangi.”

³⁷ Ezi Pol gavmanin gumazibav gei, “Ga Romin gumazimning. Me ga isa kot gatizir puvatigha gumazir aviribar damazimin pura ga misogha, ga isa kalabusin ga amada. Ezi me datirighin nimira ga amangasa? Puvati! Me uari iziva gan aku mangam.”†

³⁸ Ezi gavmanin gumaziba akar kabar gun jabbav keme. Ezi me orazi Pol ko Sailas Romin gumazimning. Ezi me atiatingi.

³⁹ Kamaghin amizima, jasba kalabusin dipenimin ghu. Egha kamaghin aning migia ghaze, gua ataran marki. Egha me aningin akua azenan ghuava, aningin azangisi, “Gua nguibar ekiar kam ategh mangi.”

⁴⁰ Ezi aning kalabusin dipenim ategha Lidian dipenimin ghu. Egha Kraisin adarazir ganigha, akar maba me migiava, gavgavim me ganidi. Egha aning ghu.

17

Me Tesalonikan nguibamin aven akam akuri

† **16:37:** (16:37) Dughiar kamın Romın nguibar ekiamın atrivim, an ziam Sisar. A Mediterenian ongarir ekiamın boroghıra itir kantribar gari. Kamaghın amizi Romın kantrin itir gumaziba mati gumazir ziar ekiaba iti moghin iti. Ezi men osirizir arazim kamaghın migia ghaze, Kotba ko gavmanın gumaziba pura me misoghan kogham. Dughiar mabar Romba, gumazir igharaziba uaghan me ataghizima me uaghan Romın kantrin gumazibar min otifi. Polin afeziam a uaghan kamaghın amizir gumazir mam. Kamaghın amizi, Polin amebam a batezi, a uaghan Romın kantrin gumazir mam. (Ni Aposel 22:24-29 an ganigh.) **16:39:** Mt 8:34

¹ Pol ko an gın aruir gumaziba, me Amfipolis ko Apolonian nguibamning ategha ghuavira ikia Tesalonikan nguibamın oto. Tesalonikan nguibamın aven, Judabar dipenir God ko miğeir mam iti.

² Egha Pol God ko miğeir dipenimın aven ghu. Kar a zuraram amir arazim. Egha Sabatın pumuning ko mikezimın Godın Akınafarimın itir osiziriba me geghara me miğei.

³ An osiziriba men akakagha dar mingaribav gia ghaze, “Krais mızazim inigh aremegh ua dikavamin miğirigiam, a guizbangira.” Egha kamaghın miğei, “Iesusın ki akam akurir kamnagh, a Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim, a Krais.”*

⁴ Ezi Judan gumazir maba oregha nighnızir gavgavim akar kabar ikiava Pol ko Sailasın nighnızimın gın zui. Ezi uaghan Godın atiatir Grighın gumazir avırım ko ziaba itir amizir aviriba sara.

⁵ Gumazir avırım Pol ko Sailasın nighnızimın gın zuima, Judaba kamaghın naviba bar ikufi. Egha puram aruir gumazir kurar maba akumakumigha gumazir bizir dafam gami. Egha ghua nguibar ekiamın aven arua pamtem atarava araghasi. Me Pol ko Sailas inigh avırir torim bagh mangasa, egha me aning buriasa ivemara Jesonın dipenimın aven ghue.

⁶ Egha me aningın apizir puvatigha, Jeson ko

17:1: 1 Te 1:1-2, 2:1-2 **17:3:** Lu 24:26, Ap 3:18, 9:22, 18:28, Ga 3:1 * **17:3:** (17:3) Miğirigiar kamin mingarim, Krais, kamaghın ghu, “God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.” **17:4:** Ap 13:50, 15:22, 15:27, 15:40, 28:24 **17:5:** Ro 16:21 **17:6:** Ap 16:20

Kraisin marazi kurivegha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba bagha me inigha ghu. Egha kamaghin dei, "Gumazir kaba osimtizim nguazir kamın nguibaba bar dagh arigha iza datirighin kagh oto.

⁷ Ezi Jeson me inigha uan dipenim gati. Gumazir kaba bar moghira Sisar osirizir arazibar gin mangan aghua. Egha kamagh migei, Atrivir ekiar igharazim uaghan iti, an ziam Iesus."

⁸ Ezi gumazamizir avirir uari akuvaziba ko nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me men akar kam baragha digavir kuram gamigha diava arai.

⁹ Egha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me Jeson ko an adaraziv kemezi, me sel givese. Ezi me me ataghizi, me zui.

Berian nguibamin itir Judabar arazir aghuim

¹⁰ Ezi aminim pirima, Kraisin adarazi zuamira aning amadazi aning Berian nguibamin ghu. Aning ghua otivavira Judabar dipenir God ko migeimin aven ghu.

¹¹ Berian Judaba, men araziba ko men nighniziba bar dera. Me Polin migirigiaba baraghasa bar ifonge. Egha me Polin migirigiabar mingariba abigh bar dagh fofoghasa zurara Godin Akamin Osiziribar gari. Me kamaghin foghasa, Polin migirigiaba, da guizin migirigiaba, o? Kamaghin, me Tesalonikan itir Judabar arazibagh afira.

17:7: Lu 23:2, Jo 19:12, 1 Pi 2:13

17:11: Ais 34:16, Lu 16:29, Jo

5:39

¹² Ezi Judan aviriba nighnizir gavgavim Polin migirigiabar iti. Ezi uaghan Grighin amizir ziaba itir maba ko Grighin gumazir aviriba sara.

¹³ Ezi Judan gumazir Tesalonikan itiba orazi, Pol Berian ikia Godin akam akuri. Ezi me uaghan Berian otivigha gumazamizir kabar nighnizim gasighasigha men navibagh inifi.

¹⁴ Ezi Kraisin adarazi zuamira Pol amadazi an ongarir miriamin ghu. Sailas ko Timoti Berian ikiavira iti.

¹⁵ Ezi Polin akua zuir gumaziba, ghua Atensin aneti. Ezi Pol, Sailas ko Timoti zuamira a bativasa, egha aning bagha akam isa me ganingi.

Pol Atensin ikiava akam akuri

¹⁶ Egha Pol Atensin ikia Sailas ko Timoti bagha mizuai. Egha a gari, Atensin nguibar ekiamin aven marvir guaba bar izifa. Ezi kamaghin Polin muriam bar ikufi.

¹⁷ Egha a bizir kam bagha God ko migeir dipenibar aven a Judaba ko Grighin Godin atia-tia itir gumaziba sara migei. Egha uaghan bizibagh ivezir danganimin zurara gumazir pura iza otivibav gei.

¹⁸ Ezi Epikurian ko Stoikin gumazir fofoziba Pol ko me uari adosi. Marazi kamagh migei, “Onganir mam tizibav gei?” Ezi marazi kamagh migei, “A ti aser igharazibar akam akuri.” Pol Iesus ko a ua dikavizir bizimin akar aghuim akurima, kamaghin me migirigiar kabar a gami.†

17:13: Ap 13:50, 14:19 **17:17:** Ap 18:19 † **17:18:** (17:18in faragha zuir akam) Grighbar tongin gumazir aviriba, me fofozir gumazir fomira ikezibar nighnizibar gin zui. Men fofozir gumazibar mamning, aning ziamning Epikurian ko Stoik.

19-20 Egha me a inigha Atensin garir gumazir dapanibar tongin ghua me mighsiamin Areopagus uari akuvagha iti. Egha me kamaghin Pol migei, “Ni nighnizir e fomira tong oraghizir puvatizibav gei. E dar mingarim gifoghasa ifonge. Kamaghin e foghasa, kar nighnizir igiar manam, ni an gumazibar sure gami. Ni e mikim.”

21 (Atensin gumaziba ko Atensin azenan itir gumazir iza itiba, zurara pura ikiava nighnizir igiar otozir kamnaghra a migiava a barasi.)

22 Ezi Pol Areopagusin tongin tugha kamagh migei, “Ia Atensin gumaziba! Ki ian gari, ia godin min asebar gin mangasa bar gavgafi.

23 Ki arua bar deravira bizir ia ziaba febar ganis, egha ki uaghan ofa gamir danganir mam in gari, ziar kam an iti: e fozir puvatizir godin ofa gamir danganim. Ezi datirighin ki, godin ia fozir puvatigha egha gin zuim, ki an akam ia mikimasa.

24 “Godin mam iti, a nguazir kam ko an itir biziba bar dar ingari, anarira overiam ko nguazimin Ekiam. Egha God gumazir dafaribar ingarir dipenibar itir puvati.

25 Godin kam a uabi ikirimirim ko biziba bar gumazamizibagh aningi. Egha a bizitam in otevezir puvati. Kamaghin e uan dafaribar an akurvagh bizitam damighan kogham.

26 Ezi God gumazir vamira an ingari, egha an ovavir kam in a gumaziba bar men ingari. Egha me isa nguazimin danganiba bar dagh ariki. Egha a uabi me ikiamin ikirimirim in dughiaba ariki.

Egha danganir me itiba a me bagha nguazir mitaghniaba ariki.

²⁷ God kamaghin ifonge, gumazamiziba a buriva, ti a bagh suighsuighiva a gifogham, kamaghin a bizir kabagh ami. Guizbangira God e vaghvagha en saghon itir puvati.

²⁸ ‘Anarira e gamima, e ikiava, aruava egha ikirimirim isi.’ Ezi ian fofozir gumazir mabara kamaghin mikeme, ‘E Godin boribara.’‡

²⁹ “Kamaghin amizi, e guizbangira an ovavibar ikiava, egh kamaghin nighnighan kogh suam, God ti gol o silva o dagiar nedaziba. Egh e kamaghin nighnighan kogh suam, a mati e gumaziba uari uan dafariba ko uan nighnizibar ingarizir marvir guaba.

³⁰ “Fomira gumazamiziba God gifozir puvatizi, egha me fozir puvatigha amizir biziba God dagh nighnizir puvati. Egha datirighin God migirigiar gavgavim aniga ghaze, gumazamizir managh managh nguazir kamın itiba, me bar uan navibagh iragh.

³¹ God gumazamizibar arazir kuraba bagh me tuisighamin dughiam akirigha gifa. An arazir aghuimin mirara, a inabazir gumazim nguazir kamın gumazamiziba tuisigham. Gumazir kam aremezi God a gamizima a ua dikafi. Bizir kamın

17:27: Lo 32:8, Sng 145:18, Ais 55:6, Jer 23:23, Ap 14:17, Ro 1:20 **17:28:** Kl 1:17, Ta 1:12, Hi 1:3 ‡ **17:28:** (17:28) Pol gumazir kaba an akam deravira agifoghasa, egha a men fomira itir Grighin gumazibar akar otevir pumuning isa, uan akam gavgavim a daningasa, aning gun me migei. **17:29:** Ais 40:18-20, 44:10-17, Ap 19:26 **17:30:** Ap 14:16, Ro 3:25, Ta 2:11-12, 1 Pi 1:14 **17:31:** Sng 9:8, 96:13, Ap 2:24, 10:42, Ro 2:16, 14:10

God e tuisighamin ingangarim gumamaziba bar men akazi, me fo, a guizbangira otogham.”

³² Egha me ua dikavamin migirigiam baregha, marazi a dipofi. Ezi marazi kamagh migei, “Ni dughiatam ua bizir kam mikimti, e ni baraghasa.”

³³ Ezima Pol me ategha ghu.

³⁴ Ezi gumazir maba Polin nighnizimin gin ghua nighnizir gavgavim an migirigiar iti. Men tongin Dionisius, a Areopagus kaunselin aven itir gumazir mam. Ezi uaghan amizir mam, an ziam Damaris, ko gumamazir igharazir maba uakan.

18

Pol Korin nguibar ekiamin Godin akar aghuim akuri

¹ Bizir kabar gin, Pol Atens ategha Korinin nguibamin ghu.

² Egha kagh Judan gumazir mam bato, an ziam Akwila. An nguibam Provins Pontusin aven iti. A uan amuim Prisila ko, aning mong fomira kantri Italian ike, ezi Sisar Klodius Judabav gia ghaze, me Romin nguibar ekiam ategh igharagh mangi. Kamaghin amizi, aning Italia ategha Korinin ize. Ezi Pol aning ganasa zui.

³ Pol uaghan aning mirara, selin dipenibar ingari. Kamaghin amizi, an aningin ganasa ghugha, aning ko ikia egha me ko ingari.

⁴ Sabatin dughiabar, Pol zurara Judaba God ko migeir dipenibar ghuava me ko uariv gei. A Judaba ko Grighba, men nighnizibar amutima, me nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa me gakaghori.

⁵ Ezi Sailas ko Timoti Masedonia ategha izaghiri, Pol dughiaba bar zurara Godin akar aghuim akuri. An akar gavgavim kamaghin Judaba deravira me geghari, Iesus a Krai, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.

⁶ Ezi Judaba Polin akam baraghan aghuaghava, migirigiar kuraba a ganidi. Ezi a kamaghin amighava, uan korotiamin mineziba pizigha, egha kamaghin me migei, “Kamaghin ia Godin saghon iki oveghti, mar ian osimtizimra. Ezi ki uabi osimtiziba puvati. Datirighin ki Godin akar aghuim Kantrin Igharazibar Gumaziba me mikinam.”

⁷ Ezi Pol God ko migeir dipenim ategha Titius Jastusin dipenimin ghu. Gumazir kam zurara Godin ziam fe. An dipenim a Judaba God ko migeir dipenimin boroghin iti.

⁸ Krispus, Judabar God ko migeir dipenibar garir gumazir dapanir ekiam. Ezi a uan adarasi ko me nighnzir gavgavim Ekiamin iti. Ezi Korinin gumazamizir avirim Polin akam baregha egha nighnzir gavgavim Iesusin ikia egha rue.

⁹ Ezi dimagarir mamın Ekiam irebamın mın bizimın Polin mikeme, “Ni atiatingan marki; ni mikimvira iki; nimira ikian marki.

¹⁰ Ki ni ko iti, nan gumazamizir aviriba nguibar ekiar kamın iti. Kamaghin tav pazi ni damighan koghan, egh ni misueghan kogham.”

¹¹ Ezi Pol azenir vamira koma akuamin ikiava, Godin akar aghuim men sure gami.

18:5: Ap 9:22, 17:3, 17:14-15, 18:28 **18:6:** Ese 18:13, Ap 13:45-46, 13:51, 20:26, 1 Pi 4:4 **18:8:** 1 Ko 1:14 **18:9:** Ap 23:11, 1 Ko 2:3
18:10: Jos 1:9, Ais 41:10, Jer 1:8, 1:18-19, Mt 28:20, Jo 10:16

12 Galio, Akaiian Provinsin gavmanin gumazir dapanimin itima, Judan gumaziba bar dikavigha Polin apanimin ikiava a isa kot gati.

13 Egha me ghaze, “Gumazir kam, a gumazamizibav gia ghaze, ‘Ia Moses Osirizir Araziba riaghriaghiva, arazir igharazimin Godin ziam fi.’ ”

14 Pol bar men akam ikarvaghassava amima, ezi Galio Judabav gei, “Ia Judaba, gumazir kam Rom osirizir araziba abigham, o an arazir kuratam damightima, eghtima ki ian akam baregham.

15 Ezi ia migirigiar arazaraziba ko ziaba ko ian araziba, dagh nighnigha na bagha izi. Markiam. Ia uari dar kirmigh. Ki bizir kabar kotiaba bareghan kogham.”

16 Kamaghin a me amadazima me kot ategha azenan ize.

17 Ezi Korinin gumaziba, maghira Sostenesin suira, a Judabar dipenir God ko migeimin garir gumazir dapanim, egha kotin danganim boroghira a misosi. Ezi Galio bizir me amizir kam gunuira.*

Pol uamategha Antioghin nguibam, Distrigh Sirian ghu

18 Pol dughiar mabar Korinin ikeghava, egha Kraisin adarasi ategha kurim ghuavanabogha Sirian Distrighin ghu. Prisila koma Akwila a ko zui. Dughiar a tighar kurimin mangamim, a

18:14: Ap 23:29, 25:11,25:19 **18:15:** Jo 18:31, Ap 23:29, 25:18-19

* **18:17:** (18:17) Grighin akam deragha bizir kam gifoziir puvati. Fofozir gumazir maba ghaze, Judaba uari uan gumazir dapanir ekiamin atarav egha me a misosi. **18:18:** Nam 6:18, Ap 21:24, Ro 16:1

Senkrian ikia God ko akar dikirizir mam gami. Kamaghin a uan dapanir arizim gise.†

¹⁹ Ezi me Efesus otivigha, Pol Prisila koma Akwila kagh aning ataki. Egha a uabi Judabar dipenir God ko migeimin ghua me ko uariv gei.

²⁰ Ezi me dughiar tabar uarir gan ikiasava a migeima, a ghaze, Puvati.

²¹ Ezi a me ataghragha, egha an akar dikirizim gamua me migei, “God ifueghtima, ki ua ia bagh izam.” Egha kurim inigha Efesus ategha ghu.

²² Ezi a Sisarian otogha, egha Jerusalem in itir Kraisin adarazi getiasa ghuavanabo. Egha gin Antioghin nguibamin ghuaghiri.

²³ Egha Pol dughiar mabar Antioghin ikegha, egha a Distrigh Galesia ko Frigian itir nguibaba bar dagh aruava, men nighnizir gavgavir Iesusin itiba gavgavim me ganidi.

Apolos Godin akar aghuim Efesusin nguibamin anekuri

²⁴ Judan gumazir mam, an ziam Apolos, an Aleksandrian gumazim. A izava Efesusin nguibamin iti. A bar deravira migiava egha a Godin Akinafarimin Osiziriba bar dagh fo.

²⁵ Me Ekiamin tuavimin a geghani, ezi a gumazamizibar sure damuasa an navim bar a dikafi. A bar deravira Iesus amizir bizibar me migei. Egha a Jonin rurimra fo.

²⁶ Egha Apolos Judabar God ko migeir dipenim ghugha, egha atiati puvatigha Godin akam akuri.

† **18:18:** (18:18) Judaba kamaghin ami, me Godin akar dikirizim gin mangiva, uan dapanir arizim gisegham. **18:19:** Ap 17:17

18:21: Ro 1:10, 1 Ko 4:19, Hi 6:3, Je 4:15 **18:25:** Ap 19:3, Ro 12:11

18:26: Ap 19:8

Ezi Prisila ko Akwila a baregha a inigha uan dipenimin ghugha Godin tuavim a geghanizi, a deravira Godin tuavim gifos.

²⁷ Ezi Apolos Akaian mangasava amima, Efesusin itir Kraisin adarazi, gavgavim a ganidi, egha a iniasava Akaian suren gumaziba bagha akinafarim osiri. Dughiar kam Apolos Akaian otogha, egha nighnizir gavgavim Godin itir darasi akurvazir ekiam me gami. God men apangkuvifi, kamaghin amizi me nighnizir gavgavim Godin iti.

²⁸ Apolos bar gavgavigha gumazamizibar damazibar akam akuri, egha men akaba ikarvagha, egha Judabar akar kurar me migeiba dikabiri. A Godin Akinafarimin itir akam akuri, eghti me fogh suam, Iesus a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraiss.

19

Pol Efesusin akam akuri

¹ Dughiar kam Apolos Korinin ikiavira itima, Pol mighsiabar itir nguibabagh arua ghua iza Efesusin oto. Egha a kagh suren gumazir maba bato.

² Egha men azara, “Ia faraghavira nighnizir gavgavim Iesusin itima, Godin Duam ia gizivazi, o puvati?”

Ezi me ghaze, “Puvati, e uaghan tong oraghizir puvati, Godin Duam iti.”

³ Ezi Pol men azara, “Ia rurir manamra ini?”

Ezi me ikara ghaze, “Jonin rurim.”

⁴ Ezi Pol ghaze, “Jonin rurim a navim girazir rurim. Jon gumamazibav gia ghaze, ia nighnzir gavgavim nan gin izamin gumazimin iki, a Iesus.”

⁵ Ezi me kamaghin oraghizi, Pol Ekiam Iesusin ziamin me rue.

⁶ Ezi Pol uan agharimning me gisin atizi, Godin Duam me bagha izegha me avara. Ezi me nguibar igharazibar akabav gei. Egha Godin akam inigha izir gumazibar min Godin akam migei.

⁷ Me bar moghira men dibobonim 12 pla.

⁸ Ezi Pol iakinir pumuning ko mikezimin, a God ko migeir dipenimin aven, gumamaziba akar gavgavibar me migia atiatir puvati. A God Bizibagh Ativir Arazimin migirigiamin gun me migia men nighnziba iraghasa me migei.

⁹ Ezi marazir naviba gavgavizi, me nighnzir gavgavim Polin akabar ikian aghuagha, egha gumazibar damazibar azenara migirigiar kurabar Godin Tuavim gami. Ezi Pol me ategha nighnzir gavgavim Iesusin itir darazi inigha ghu. Egha dughiaba zurara Tiranusin suren dipenimin bizibar me migei.

¹⁰ Pol azenir pumuningin aven arazir kam gamima, kamaghin Judaba ko Grighin Esian Provinsin itiba, me bar Ekiamin akam baraki.

Skevan otariba duar kuraba batoghasa

¹¹ Egha God mirakel bar gavgavir igiaba Polin dafariba dagh ami.

19:4: Mt 3:11, Mk 1:4, 1:7-8, Lu 3:4, 3:16, Jo 1:15, 1:26-30, Ap 18:25, 19:4 **19:6:** Ap 2:4, 6:6, 8:17, 10:44-46 **19:9:** Ap 9:2, 2 Ko 6:14-18, 2 Pi 2:2 **19:10:** 2 Ti 1:15 **19:11:** Ap 14:3

12 Ezi uaghan inir avızir doriba adiziba ko, inir avızir maba, me da Polın mıkazımın poghezıma, me da isa ghuava arımariabagh arızı da ghuamazıma, duar kuraba me ataghrası.

13 Ezi Judan gumazir maba nguıbabagh arua duar kuraba batosi. Me Ekiam İesusın zıamın duar kurar gumazıbar aven itıba batoghasa. Me kamaghın mıgei, “İesusın Pol akam akurımın zıamın, kı pamtem nı mıgei, ‘Nı azenan ızı.’ ”

14 Ezi Skeva, a Judan ofa gamir gumazir dapanir mam. An otarir 7 pla, arazir kam gami.

15 Ezi dughıar mam, duar kurar mam kamaghın me mıgei, “İesus, kı a gıfo, egha Pol kı a gıfo, ezi ia taia?”

16 Ezi gumazir duar kuram apazazir kam, uabi fegha me mıkınıgha puv me mısuagharıki. A mıazazir kuram me gasıma me ghuzıbagh rua bıbiabara dıpenim ategha arava azenan ghue.

17 Ezi Judaba ko Grıghın gumazir Efesusın itıba bizir kam baregha bar atıatingi. Ezi Ekiam İesus an zıam, gumazıba bar a pırafıa.

18 Faragha nıghnızir gavgavım İesusın itıba datırıghın ıza gumazıbar damazımın uan arazir kurabar gun mıgei.

19 Ezi gumazamızir avırir imezıba ko mirakel kurabagh amıba, me uan akınafarir mirakel kuraba itıba a da inıgha ıza, gumazamızıbar damazımın da tue. Me akınafarir kabar ivezim dıborıma, 50,000ın silvan dagıabar tu.

20 Kamaghın amızı, Ekıamın mıgırıgıam nguıbaba bar dar zui. Ezi gumazamızir avırım

nighnizir gavgavim Ekiamin miğirigiamin itima a pamtem men navibar aven ingari.

Efesusin nguibamin gumaziba dia Polin atari

²¹ Bizir kaba otivigha givazi, Pol Godin Duamin gin Masedonian Provins ko Akaiian Provins moghin mangi, Jerusalemın otivasa. Egha ghaze, “Ki nguibar kamın ikeghiva, gin uaghan Romın nguibar ekiamin mangam.”

²² Egha an akurvazir gumazimning, Timoti ko Erastus, an aning isa Masedonian aning amada. Egha a uabi mong Esian Provinsin ike.

²³ Dughiar kamra gumazir maba Ekiamin Tuavimin adarir miğirigiar dafam gami.

²⁴ Ezi gumazir mam, an ziam Demetrius. A silvan bizibar ingarir gumazim. A dagiaba iniassa, aser amizim Artemisin dipenimin min, a dipenir dozibar ingarigha, silvan dagh ami. Gumazir aviriba Demetrius ko ingara dagiar aviriba isi.

²⁵ Egha a ko an ingangarir gumaziba ko men ingangarimin min amir ingangarir igharazibagh amir gumaziba, men dia. Egha kamaghin miğei, “Maia, ia fo. E dagiar ingangarir kam gamua dagiar dafam isi.

²⁶ Ia garava orasi, gumazir kam Pol, gumazamizir avirim an akaba bangin ira dar gin zui. Efesusin kaghira puvati, Esian Provins bar. A gumazibar nighnizibagh ami, da tuavir igharazibar zui. A kamaghin miğia ghaze, gumaziba amir marvir guaba, da guizbangira godba puvati.

19:21: Ap 18:21, 20:22, 23:11, Ro 1:13, 15:24-28, Ga 2:1 **19:22:** Ro 16:23, 2 Ti 4:20 **19:23:** 2 Ko 1:8 **19:24:** Ap 16:16-19 **19:26:** Sng 115:4, Ais 44:10-20, Jer 10:3, Ap 17:29, 2 Ti 1:15

²⁷ Polin akar kam en dagiar ingangarimin ziar aghuim gasighasigham. Bizir kamra puvati, uaghan gumazamizibar nighnizimin, Artemisin dipenim pura bizir kinim gavagham. Eghti Artemis uabi, me Esian Provins ko nguazir kam bar moghira ua godin min an ganan kogham. An marvir guam pura bizir kinim gavagham!”

²⁸ Ezi me oregha atara maghira pamtem migia ghaze, “Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam!”

²⁹ Ezi mong gin nguibar kam in itir gumazamiziba bar niginir dafam gami. Egha me bar, Gaius ko Aristarkusin suiragha aning a mikirighava, voroghira uari akuvir danganir ekiamin zuamira ivemara ghue. Aning, Masedonian gumazir Pol koma aruimning.

³⁰ Pol uabi gumazamizir okuruamin tongin mangasa nighnisi. Ezi Kraisin adarazi an anogorosi.

³¹ Ezi uaghan Efesusin gavmanin gumazir maba, me Polin namakaba, me a bagha akam amaga pamtem a gakaghora ghaze, a danganir ekiar gumazamiziba uari akuvimin mangan marki.

³² Ezi uari akuvazir gumazamiziba me okam nighnisi, marazi bizir mam migia dei, ezi marazi bizir igharazim migia dei. Gumazir avirim fozir puvati, me tizim bagha iza uari akufa.

³³ Ezi Judaba, me gumazir mam Aleksander tivazi, a ghua faraghavira tu. Ezi marazi ghaze, Aleksander ti osimtizimin mingarim. Ezi a uan

dafarimra nımıra ikiasa me mıgei. A men akaba ikarvaghasa.*

³⁴ Ezi me fo, a Judan gumazir mam, me bar moghıra uari inıgha dia ghaze, “Aser amizim Artemis, an Efesusın bar Ekiam.” Men dımdiam auan pumuningın ghu.

³⁵ Ezi Efesusın nguibar ekiamın kuskus gumazir okuruar kam me aminivagha kamaghın me mıgei, “Efesusın gumazamiziba, nguazir kamın gumazamiziba bar fo. Artemisın marvir guam overiamın ikegha kagh suiaghiri. Ezi Efesusın nguibar ekiam, an Artemisın dipenim ko an marvir guamın garir nguibam.

³⁶ E fo, gumazitam akar kabar ghuaraghan kogham. Kamaghın ia nımıra iki, zuamıra bizitam damuan marki.

³⁷ Ia gumazir kamning inıgha kagh ize. Aning Artemisın dipenimın bizitam okemezir puvati. Egh aning Artemisın ziam gasıghasıghızir puvati.

³⁸ Demitrius ko a ko ingarir gumaziba, me osımtızitam gumazitamın ikiti, kotiaba ko gumazir kotiaba baraziba iti. Me men osımtızim kotiamın dar kiram.

³⁹ Ka kot puvati. Egh ia osımtızitaba ua ikıva, ia kotın dughiamın dar kir.

⁴⁰ Kamaghın gavmanın gumaziba bizir datırıghın otozir kam baregh, egh e isi kot datıgham. Kamaghın e pamtem atara amızir bizir kam bagh, me e damıghti e ivezegham. E amızir bizir kamın mıngarıba puvati. Kamaghın me bizir kam bagh azaraghti e mıkimamin mıgırıgıaba

* **19:33:** (19:33) Grıghın akam bizir kam deragha a gifozir puvati.

puvati.”

⁴¹ A kamaghin mikemegha givagha gumazamiz-iba amadazi me ghue.

20

Pol Provins Masedonia koma kantri Grighin zui

¹ Ezi gumazamizibar arareba ko dimdiaba givazima, Pol gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, men diazima me iza uari akufa. Ezima an akar mabar me migia ghaze, me tuivigh gavgavigh. Egha a men dafariba suigha me ategha Masedonian ghu.

² Egha Pol nguibar kabagh arua akar avirir men navibar amutima me tuivigh gavgavighamibav gei. Egha a gin ghua Grighin kantrin oto.

³ Egha a iakinir pumuning ko mikezimn Grighin iti. Pol kurim inigha Sirian mangasava amima, Judaba a misoghamin migirigiar mam akiri. Kamaghin amizima, a uam ategha Masedonian ghu.

⁴ Egha Pol zuima, Berian gumazim, Sopater, a Pirusin otarim, an gin zui. Ezi Aristarkus koma Sekundus, aning Tesalonikan gumazimning. Ezi Gaius, nguibar ekiam Derben gumazim. Ezi Timoti ko gumazir pumuning, Tikikus koma Trofimus, aning Provins Esian gumazimning, me bar uaghan Pol ko ghue.

⁵ Ezi gumazir kaba faragha ghuava Troasin nguibamin e bagha mizua iti.

⁶ Egha e Filipain ikiavira itima, Yis puvatizir Bretin Dughiaba givazi, e kurim inigha Filipai

ataki. Ezi 5 plan dughiaba ua givazima e ghua Troasin gumazir e bagha mizuaiba batifi. Egha 7 plan dughiaba Troasin iti.*

Pol Troasin nguibamin Yutikus gamizima a ua dikafis

⁷ Wighin kamın faragha zuir dughiam, e bret abiagharigha damasava iza uari akufa. Ezi Pol amimizaraghan mangasa, kamaghin an akam akura ghuavira ikia dimagarir arizimin tu. †

⁸ Ghuriar e uari akuvazir pin itir kam, lamin aviriba an iti.

⁹ Ezima windon aperaghav itir gumazir igiam, an ziam Yutikus, an osemegha akuava ongani. Ezima Pol miaviavira itima, Yutikus pin akuavigha dega nguazim giri. Ezi me ghuava a inigha garima, a bar areme.

¹⁰ Ezi Pol ghuaghira, a gisin ghua a muki. Egha a kamaghin migei, “Ia atiatingan marki. An angamra iti.”

¹¹ Egha Pol ghuriar pin itimin ghuavanabogha, bret abiagharigha egha gumazamiziba ko me da api. Egha Pol me miaviavira itima aminim tira. Ezima a zui.

¹² Ezima me gumazir igiar angamra itim inigha uan dipenimin ghua bar akonge.

* **20:6:** (20:6) Fofozir gumazir avirim kamaghin nighnisi, Pol Filipain otogha, Lukinigha a ko ghu. Kamaghin amizima migirigiar otevir kam iti, “e”. (Aposel 16:10 a ganigh.) **20:7:** Ap 2:42, 2:46, 1 Ko 16:2, MAA 1:10 † **20:7:** (20:7) Fofozir gumazir avirim kamaghin nighnisi, me dagher kam gamua, Iesusin nivafizim ko ghuzim ginighnisi. **20:10:** 1 Kin 17:21

Pol Troas ateghava uan suebar Miletusin nguibamin zui

¹³ Ezi e Pol ategha faragha kurim inigha Asosin nguibamin zui. E ghaze, e Asosin Pol batogh a inigh kurimin mangam. Pol uabi ghaze, ki tu-avimin mangam.

¹⁴ Ezi Pol Asosin e batogha e koma kurir kam inighava Mitilinin nguibamin ghu.

¹⁵ Egha amimizaraghan e kurimin ghua Kiosin arighatizimin otifi. Egha dughiar kamın gin e ghua Samosin nguibamin otogha, egha dughiar abuananamın e ghua Miletusin nguibamin otifis.

¹⁶ Pol dughiar aviribar Esian Provinsin ikian aghua, a zuamira mangasa. A Jerusalemın otoghıva, Pentikosin Dughiar Ekiamın ganasa ifonge. Bizir kam bagha an Efesus azovagh mangasava nighnızir mam gami.‡

Pol ko Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba

¹⁷ E Miletusin otivighava egha Pol Efesusin Kraisin adarazir gumazir aruaba, me bagha akam amada.§

¹⁸ Ezıma me izava otivizıma, a me migei, “İa ki amir arazibagh fo, ki dughiar faragha ghuzimin Esian Provinsin izegha arazir kabagh amua, iza datirighın tu.

20:16: Ap 18:21, 24:17, 1 Ko 16:8 ‡ **20:16:** (20:16) Ni Aposel 2:1in akamin ganigh. **20:17:** Ap 18:21 § **20:17:** (20:17) Miletusin nguibam, a Efesusin nguibam mong an saghon iti. Aning tongin ababanım 50 kilomitın tu. **20:18:** Ap 18:19, 19:10

¹⁹ Judaba na misoghasa miġei. Kamaghin ki bar uabi dikabiraghava egha osimtiziba koma terir damazim sara Ekiamin ingangarim gami.

²⁰ Ia kamaghin fo, ki ian akurvaghamin akar tam ia mikimsiva ia mikimam, ki atiatur puvati. Egha ki vaghvagha ian dipeniba koma azenara ian sure gami.

²¹ Ki akar gavgavimra Judaba koma Grighin gumazamizibav ġia ghaze, ia uan navibagh iraghiva ia uan arazir kuraba ateghiva Godin ġin mangi, egh nighnizir gavgavim e uan Ekiam Kraus Iesusin iki.

²² “Ia oragh, Godin Duar nan aven itim, a datirighin Jerusalem in mangasava puvira na miġei. Ezi ki fozir puvati, bizir manatam munagh na batogham.

²³ Ki kamaghin bizir kabagh fo, nguibar ekiaba bar ka dar zuima Godin Duam na miġia ghaze, kalabusba ko osimtiziba na mizua iti.

²⁴ “Ezi ki uan mikarzir angamra itim ġinighnizima a pura bizim. God ingangarir mam na ganingi. Ezi ingangarir kam kamakin, ki bizitam iniasa ivemari. Gumazim uan ivemarim a ġivasava ami, kamaghira ki uaghan uan ingangarim a ġivasa bar ifonge. Ingangarir kam kamakin, God uan apangkuvim gumazamiziba bar men akakaghassa. Ezi ki bizir kabar akam akuri.

²⁵ “Ezi ia oragh. Ki ian tongin ikia God Bizibagh Ativir Arazimin akam akuragha aruis. Ezi ki fo, datirighin ia ua nan guamin apighan kogham.

26-27 Ezi bizir kam bagha ki atiatir puvatigha Godin nighniziba bar ia migei. Kamaghin amizima, datirighin ki bar deraghvira ia mikimasa, gumazitam ian tongin oveghtima, kar ian osimtizim.

28 Ia uari uari bagh ganiva, egh uaghan Godin gumazamizibar gan. Godin Duam Godin gumazir nighnizir gavgaviba iti, a bar dar ganasa ia misefe. Ia gumaziba gari gumazibar min iki, ia Kraisin adarazir gan. God uabi uan Otaramin ghuzimin me givese.

29 Ki kamaghin fo, ki gin ia ategh mangightima, gumazir maba afiar atiaba min ian tongin izam. Ezi afiar atiaba sipsip bagha asighasizi moghin, gumazir kaba ni garir darazi gasighasigham.

30 Eghti ian tarazi, nighnizir gavgavim Kraisin itibar amutima, me men gin mangisi, me ian tongin dikavigh guizin akam giragh me mikimam.

31 Kamaghin amizima, ia uari bagh gan. Ki azenir pumuning ko mikezimin amizir araziba, ia dagh nighnisi. Ki arueba ko dimagariba, terir damazim sara, zurazurara nighnizir aghuiba vaghvagha ia migia, tong mitetam atizi puvati. Egha ghaze, ia uari bagh ganigh.

32 "Ezima ki datirighin ia isava Godin agharim gati, eghtima an apangkuvimin akam ia damutima ia gavgavigham. Egh gin apangkuvimin akar kam, bizir aghuiba ia daningiva, ia ko Godin damazimin zueziba sara

20:28: 1 Ko 12:28, 1 Ti 4:16, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, 5:2-4 **20:29:** Mt 7:15, Jo 10:12, 2 Pi 2:1 **20:30:** 1 Ti 1:20, 1 Jo 2:19 **20:31:** Mk 13:37, Ap 19:8-10, 1 Te 2:11 **20:32:** Ap 26:18, Ef 1:18, Kl 1:12, Hi 13:9

me daningam. akurvazir aghuibar gumazamizir Godin damazim zuezibar tongin gin ia daningam.

³³ “Ki tavin silva ko gol ko inibagh ifongezir puvati.

³⁴ Ia uari kamaghin fo, nan dafarir kamning, ki uabi ua bagha ingarir biziba isava uabi uan akurvagha egha na ko ingarir darazir akurvasi.

³⁵ Ezi ki amizir ingangariba bar, ki kamaghin ian aka, e kamaghin amizir ingangarir osimtizibar, e ingaran iburazir gumaziba, e men akurvagham. Ezi ia Ekiam Iesus, a uabi mikemezir akam ginighnigh, ‘Arazir aghuarim, ni bizim munav ganingi. Egha a uaghan ni ua baghvira biziba isir arazim gafira.’ ”

³⁶ Egha Pol akar kam mikemeghava, a me ko me bar moghira teviba apirighava, gumazir dapanir ekiaba ko, me God ko migei.

³⁷ Ezi me bar aziava a muigha egha an tori.

³⁸ Ezi Pol me migia ghaze, “Ia ua nan guamin ganighan kogham.” Ezi bizir kam bagha, me bar osemegha bar nighnighava avenge. Egha Polin akua, kurimin anemangasa zui.

21

Pol kurimin Jerusalem zui

¹ Egha e, Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba, ataghragha e bar osemi. Egha e kurim inigha Kosin arighatizim baghvira zui. Egha

20:33: 1 Sml 12:3, 1 Ko 9:11-12, 2 Ko 7:2 **20:34:** Ap 18:3, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9 **20:35:** Mt 10:8, 2 Ko 11:9, 11:12, Ef 4:28, 1 Te 4:11, 2 Te 3:8 **20:36:** Ap 21:5 **20:38:** Ap 20:25

amimizaraghan ġin e Rodesin arighatizimin ġhuae. Eġha Rodes ategha Pataran nguibamin ġhuae.

² Eġha e Pataran kurir mam bato. A Finisian zuima, e an binigha zui.

³ Eġha e Saiprusin arighatizimin gara, aġharir kiriamin amadaghan a gitagha ġhua, Sirian Provinsin zui. Eġha Tairin nguibamin aġhegħa kurimin itir biziba kagh dar arighasa.

⁴ Eġha e kagh Kraisin adarazir apigha me ko 7 pla dugħiabar ike. Ezi ġodin Duam me mikemezi me Pol miġia ġhaze, ni Jerusalem in mangan kogħam.

⁵ Ezi kurim Tair atagħragħasava amima, Kraisin adarazi uan amuiroghboriba ko, en ġin nguibar ekiamin azenan zui. Eġha ongarir dadarimin e teviba pirigha ġod ko miġei.

⁶ Ezi e me ko uaghara uan aġharibar suigha, e kurim inigha zuima me ua uan dipenibar zui.

ġodin akam inigha izir ġumazim Agabus akar mam Pol ġanġi

⁷ Ezi e Tair ategħa Tolemesin nguibamin otivigha, dugħiar aġhuim Kraisin adarasi ġanigha eġha e me ko dugħiar vamiran ike.

⁸ Eġha amimizaraghan me ategħa Sisarian nguibamin otivigha Filipin dipenimin iti. A ġumazir aviribar Ekiamin akar aġhuim akurir ġumazir mam. Eġha a 7 plan ġumazir aposelbar akurvazir ġumazir mam.

21:4: Ap 20:23, 21:12 **21:6:** Ap 20:36 **21:8:** Ap 6:5, 8:5, 8:26, 8:40, Ef 4:11, 2 Ti 4:5

⁹ An guivir igiar pumuning ko pumuning iti, egha me Godin akam inigha izir amizibar min akam akuri.

¹⁰ E mong dughiar maba Sisarian ikezima, Godin akam inigha izir gumazir mam, Agabus, a Judian Distrighin ikegha Sisarian izaghiri.

¹¹ Egha a en bighan izava Polin letiam uan da-farimning ko suemning ikegha kamaghin migei, “Godin Duam kamaghin migei, ‘Kamaghira Judan Jerusalem in itiba, letin kam in ghuavim ikeghiva a isiva Kantrin Igharazibar Gumazibar aningam.’ ”

¹² E kamaghin oregha, e ko Sisarian gumazamiz-iba Jerusalem in mangan koghasa Pol gakaghori.

¹³ Ezi Pol me ikaragha kamaghin migei, “Ia tizim bagha aziava nan navim gamima a ikufi? Me na ikisi, a dera. Ki uaghan Iesus in ziam bagh Jerusalem in aven aremegham, a dera.”

¹⁴ Pol bar gavgavizima e tagha anetegha kamaghin migei, “Bizir tizim Ekiam a damusi ifongegh, an a damu.”

Pol Judian kalabusin itima me an kotiam barasi

(Sapta 21:15-26:32)

Pol ghua Jerusalem in oto

¹⁵ Egha gin e bizibar kirigha Jerusalem in ghua-vanabo.

¹⁶ Ezi Sisarian itir Kraisin adarasi, men marazi en akua ghua Nason in dipenimin e ikiamin naghin e ati. A Saiprusin gumazir bar faraghavira Iesus gifogha an gin zuim.

¹⁷ Egha e Jerusalemın otozıma Kraısın adarasi e bagha bar akonge.

¹⁸ Egha e amımızaraghan, Pol en marazi ko Jemsın ganasa zui. Dughiar kam Godın ingangarir gumazir aruaba bar uaghan iti.

¹⁹ Pol dughiar aghuım me ganigha, Ekiam Kantrin Igharazibar Gumazibar tongın an darımın amızir biziba bar dar gun me miği.

Gumazir dapaniba Godın Dipenimın mangasa Polın miği

²⁰ Ezi Kraısın adarazir gumazir dapaniba kamaghın oregha Ekiamın ziam fe. Egha me Polın miği ghaze, “Enanav, ni fo Judan gumazamızir bar avırıba niğhnızir gavgavım Ekiamın iti. Egha me bar Moses Osirizir Arazıba bagha gavgafi.

²¹ Ezi gumazir maba me miği ghaze, Pol Judan gumazir Kantrin Igharazibar Gumazibar tongın itibar Moses Osirizir Arazıbar gın mangan men anogorosi. Egha ghaze, ia uan borıbar mikarzir mogomebar inıba aghoran marki, egh Judaba e uan arazıbar amuan marki.

²² E fo, ni ızezıma, me oregham, eghtı e ua manmaghın damuam?

²³ Ni kamaghın damu. Kagh e ko itir gumazir pumuning ko pumuning God ko akar dikırızir gavgavir mam gami.

²⁴ Ni me inıghıva ia Godın damazımın zueghsi, arazir kam damu. Egh me uan dapanir arızıba gısamin ofaba, ni adagh ıvezam. Ni kamaghın

21:18: Ap 15:2, 15:13, Ga 1:19, 2:9 **21:19:** Ap 15:4, 15:12, Ro 15:18-19 **21:20:** Ap 15:1, 15:5, 22:3, Ro 10:2, Ga 1:14 **21:21:** Ap 16:3, Ga 2:3 **21:24:** Ap 18:18

damightima, gumaziba bar fogh suam, ka ti akar ifavaritam, ezi ni uaghan Judan arazibagh ami.*

²⁵ Ezi Kantrin Igharazibar Gumazir Iesusin gin zuibara, e akinafarir mamın uan nighnizim osirigha me bagha fomira anemada. Egha me miġia ghaze, ia marvir guabar ofa gamir asizibar aman marki. Egh ia uaghan asizir ghuziba itiba koma asizir me firagharim gafa misozibar aman marki, egh uari isi dakuva arazir kurabar amuan marki.”

²⁶ Kamaghın Pol tagha ghua gumazir kaba ini. Egha amimizaraghan me ghua arazir Godin damazimin zuezim a me koma a gami. Egha a Godin Dipenir miriamin aven ghua ofa gamir gumazibav ġia ghaze, dughiar manamin e Godin damazimin zueghamin dughiam ġivaghti me e bagh vaghvagh ofa damuam.

Judan gumaziba Godin Dipenimin Polin suira

²⁷ Ezi dughiar 7 pla ġivasava amima Judan gumazir Esian Provinsin itiba Godin Dipenimin miriamin aven Polin api. Egha gumazamizibar navibagh inivima me Polin suiragha kamaghın dia miġei,

²⁸ “Israelin gumaziba, ia en akuragh! Gumazir kam, en gumazamizibagh asighasighasa, gumazir igharaziba ko nguibar igharaziba bar men sure gami. Egha Moses Osirizir Araziba ko Godin Dipenim gasighasigha miġei. A uaghan Grighin gumaziba inigha Godin Dipenimin miriamin aven

* **21:24:** (21:24) Ni Aposelbar Ingangariba 18:18in gan, uaghan Namba 6:1-21. **21:26:** Nam 6:13, Ap 24:18, 1 Ko 9:20 **21:27:** 2 Ti 1:15 **21:28:** Ese 44:7, Ap 6:13

ghua God ua bagha inabazir dipenim gamima a Godin damazimin mize.”

²⁹ (Me faragha Efesusin gumazim Trofimusin garima, a Pol ko nguibar ekiamin aven arui. Ezi me kamaghin nighnisi, Pol a inigha Godin Dipenimin miriamin aven ghu.)

³⁰ Ezi nguibar ekiamin gumazamiziba bar nav-iba me ginivima, me tintinibar ivemara izi. Egha Godin Dipenimin miriamin Polin suiragha a kurugha zui. Egha me zuamira Godin Dipenimin miriamin tiar akar ekiaba ase.†

Romin midorozir gumaziba Polin suira

³¹ Egha Judan gumazamiziba aremeghamin midorozim Pol gamima Romin midorozir gumazibar ekiam oraki. Ezi migirigiam ghua kamaghin a bato, Jerusalem in gumazamiziba uariv sosi.

³² Ezi a zuamira midorozir gumazibar garir gumazir maba ko midorozir gumaziba inigha me ivemara danganir gumazamizir avirim iti naghin zui. Ezi Polin misozir gumaziba midorozir gumazir ekiam ko an gumazibar ganigha Pol ataki.

³³ Ezi midorozir gumazibar ekiam iza Polin suiragha me migeima, me senin pumuning a ike. Egha a Judan gumazibar azara, “Kar tina, egha a tizim gami?”

21:29: Ap 20:4, 24:5-6, 2 Ti 4:20 † **21:30:** (21:30) Divazir aviriba Godin Dipenim okari, ezi gumazir igharazibar adarasi divazir faraghavira itimrama aven mangam. Akar kam, “Me Pol kurugha Godin Dipenimin divazir azenan itimin ghu,” a divazir namba 2 migei. Tiar akaba me da ase, kar namba 2 in divazimin tiar akaba. Kamaghin gumazamiziba danganir ekiar uari akuvir itimin iti, kar Godin Dipenimin divazir namba 1 an okarizim. **21:33:** Ap 20:23

³⁴ Ezi avirir ekiar kamın aven me pura tintinimın bizibav gei. Me niginir kuram gamima, midorozir gumazibar ekiam deragha bizitam gifozir puvati. Egha kamaghın a uan midorozir gumazibav kemezima, me a inigha uan dipenimın ghu.

³⁵ Pol dipenir kamın adiriziamın otivasava amima me a misoghasa bar kaghıram anerisi. Ezi midorozir gumaziba a gisaghpu.

³⁶ Ezi gumazamizir avirir men gın zuiba diava kamaghın miği, “A misueghti, an aremegh!”

Pol uan nighnizir gavgavimın gun Judaba geghari

³⁷ Ezi me Pol inigh midorozir gumazibar dipenimın aven mangasava amima, a men gumazir ekiamın Grighın akam an azara, “Ki bizitam ni mikimam, o?”

Ezi midorozir gumazibar ekiam an azara, “Ni Grighın akam miği?”

³⁸ Ki ghaze, ni Isipın gumazim, a fomıra gavman ko misogha, egha 4,000ın gumazir kuraba inigha ghua gumaziba puvatizir danganimın ghu. Ni gumazir kam, a?”

³⁹ Ezi Pol kamaghın miği, “Puvati. Ki Judabar gumazim, ki Silisian Distrighın aven itir nguibam Tarsusın gumazim. Ki ziam itir nguibar ekiamın gumazim. Ki ni miği, ni na amamangatightıma, ki akatam gumaziba ko amizibav kimasa.”

⁴⁰ Ezi midorozir gumazibar ekiam a mikemezi, Pol adiriziamın tugha uan dafarimra gumazamiziba aminifa. Ezi me bar moghıra nimıra iti. Ezi a

22

Hibrun akamın me migei, ¹ “Nan adarasi ko nan afeziaba, ia oragh. Ki datirighın deravıra ia geghanam. Ki osımtızitam gamızir puvati.”

² Ezi me a barazima, a Hibrun akam me migeima, me bar nımıra iti. Ezi Pol kamaghın migei,

³ “Ki Judan gumazir mam, nan amebam Tar-susin nguibamın na bate, Silisian Distrigh. Ezi ki nguibar kam Jerusalemın ikiava aghungi. Ki Gamalielin agharımın itima a en ovavibar araz-ibar nan sure gamızı, ki bar deravıra dagh fo. Egha ia datirighın ami moghın ki Godın gın mangasa bar gavgafi.

⁴ Ki faragha gumazir nıghnızir gavgavıba itıba Tuavır Kamın gın zuıma, ki me gasıghası. Ki me mısozıma me ariaghırı. Egha gumazamızıba bar moghıra men suıghava senbar me ikiava me isa kalabusın averiam garısı.

⁵ Godın ofa gamır gumazıbar dapanım ko Ju-dan kotın aven itir gumazıba bar nan araz-ıbagh fo, egh me dar gun ia mıkimam. Me Judan Damaskusın itir en darazı bagha osırızır akınafarıba na ganıngı. Ezi ki ghaze, ki gumaza-mızır nıghnızır gavgavıba itir Tuavır Kamın gın zuıba, kalabusbar mın me inıgh Jerusalemın izıva, mızazıba me danıngam. Egha ki bizır kam bagha Damaskusın ghu.”

Pol manmaghın amıgha datirighın İesus bagha

nighnizir gavgavim an iti
(Aposel 9:3-19 ko 26:12-18)

⁶ Egha Pol miġia ghua kamaghin me miġei, “Ki aruer arizimin Damaskusin boroghira zuima, angazangarir gavgavim Godin nguibam ikia bar na gisira.

⁷ Ezi ki nguazim girighava orazima, tiarir mam na miġei, ‘Sol! Sol! Ni manmagh sua na gasighasisi?’

⁸ “Ezi ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’

“Ezi tiarir kam na ikara, ‘Ki Nasaretin gumazim Iesus, ni na gasighasisi.’

⁹ Ezi na ko zuir darasi, me angazangarimin ganigha, egha me miġirigiam baragha deragha fozir puvati, tina na miġei.

¹⁰ “Ezi ki azara, ‘Ekiam, ki manmaghin damuam?’

“Ezi Ekiam na miġei, ‘Ni dikavighiva Damaskusin mangi. Eghti gumazitam munagh, ki ni bagha misevezir ingangariba bar, a dar ni mikimam.’

¹¹ Ezima angazangarir kam nan damazimning okavizi, ki garir puvati. Kamaghin amizima na ko itir darasi me uan dafaribar na inigha Damaskusin ghu.

¹² “Ezi gumazir mam, an ziam Ananias, a God baghavira ikiava, egha Moses Osirizir Araziba bar deraghavira dar ġin zui. Ezi Judan Damaskusin itir darasi, me a miġia ghaze, a gumazir aghuim. Ezi a iza nan gari.

13 A nan boroghın tughā, egha miġei, ‘Nan aveghbuam, Sol, nın damazimning ua deragh.’ Ezi dughiar kamra, ki maghira an gari.

14 “Ezima Ananaias na miġei, ‘En ovavibar God uan niġhnizim ġifoghasa ni ġinaba. Ni Gumazir arazir aghuibagh amir kamın ġanıva, an akamın otivir miġirġiaba baragh.

15 Ni an akam akunıva, egh ni ġanigha oraghizir bizibar ġun ġumazamiziba bar me miġimam.

16 Ezi datirighın ni tizibav zuai? Ni dikavigh rueghıva, egh an ziamın diaghtıma a nın arazir kuraba ġın amadagh.’ ”

God Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha Pol amada

17 Egha Pol miġia ġhua ġhaze, “Egha ki ġın uamategha Jerusalemın izeghava, ki ġodın Diġenimın aven ġod ko miġia ikiava irebamın mın bizimın gari.

18 Ki Ekiamın ġarima a na miġei, ‘Ni zuamira dikavighıva Jerusalem ategh mangi. Ni kagh nan akam akuntıma, me a bareghan kogham.’

19 “Ezi ki a ikara, ‘Ekiam, ġumazir kabagh foz, ki ġod ko miġeir diġenibar arua ġumazamizir niġhnizir ġavgavim nın itiba suigha me kalabus ġarigha, me miġosi.

20 Ezi nın akam akurir ġumazir kam Stiven, me a miġoghezı an areme. Ezi ki an boroghın tughav ikiava, egha nan damazim arazir kamın ġarima

22:14: Ap 9:15, 1 Ko 9:1, 11:23, Ga 1:12 **22:15:** Ap 23:11, 26:16

22:16: Ap 2:21, 9:11, 9:18, Ro 10:13, Hi 10:22 **22:18:** Ap 9:29-30

22:19: Ap 8:3, 22:4, 26:9-11 **22:20:** Ap 7:58, 8:1

a dera. Ezi ki Stiven misoghezima an aremezir darazir korotiar ruaribar gari.’

²¹ “Ezi Ekiam na migei, ‘Ni mangi. Ki saghon itir gumazamizir Kantrin Igharazibar Itiba bagh ni amangam.’ ”

Pol midorozibar gumazibav gia ghaze, ki Romin gumazim

²² Ezi gumazamizir avirim Polin migirigiaba baragha ghua migirigiar kam gami, a Kantrin Igharazibar Gumaziba bagh mangasa. Ezi Judaba maghira tiariba akarava, egha dagarvasi, “E a misueghtima an aremegh! Gumazir kamaghin amim nguazimin ikian kogham.”

²³ Egha me dagarvagha uan korotiaba makurava egha nguazir minemniaba pin da akuri.

²⁴ Ezi Romin midorozir gumazibar ekiam, uan midorozir gumazibav geima, me Pol inigha uan dipenibar ghu. Ezi a kamagh deragh foghasa, manmaghin amizima me Pol kamaghin a dagarvasi. Kamaghin a bizir kam gifoghasa, uan midorozir gumazibav keme, ia a fozoregh an azangsigh.

²⁵ Ezi me Polin soroghafariba ikegha a fozoroghasa. Ezi Pol gari, Romin midorozir gumazir 100 plan garir gumazim tughav itima, Pol an azara, “Romin gavmanin osirizir arazitam Romin kantrin gumazitam damuasa ian amamangati, o

22:21: Ap 9:15, 13:2, 13:46, Ga 1:15-16, 1 Ti 2:7 **22:22:** Ap 21:36

22:25: Ap 16:37

puvati? Ki Romin gumazim. Ia na kotiam gatizi puvatiġha egh na fozoroghasa.”*

²⁶ Ezi midorozir gumazibar garir gumazim kamaghin oreghava, Romin midorozir gumazibar ekiam bagha ghuava a miġei, “Ni manmaghin damuam? Kar Romin gumazim.”

²⁷ Ezi midorozir gumazibar ekiam Pol bagha ghua an azara, “Ni na mikim, ni Romin gumazimra?”

Ezi Pol a ikara, “Are, kirara.”

²⁸ Ezi midorozir gumazibar ekiam kamaghin miġei, “Ki ivezir dafam gamigha, egha Romin gumazimin oto.”

Ezi Pol kamaghin miġei, “Nan afeziam, a Romin gumazim, ezi ki Romin gumazim.”

²⁹ Ezi an azangsiġhasava amir gumaziba me kamaghin oreghava, zuamira uarigh ekuigha saghuiamin tuivighav iti. Ezi midorozir gumazibar ekiar senin Pol ikezim a fo, Pol Romin gumazimra. Kamaghin a uaghan atiatingi.

Pol Judan kotin aven akam akuri

³⁰ Ezi amimzarakan midorozir gumazibar ekiam bar deragh foghasa, Pol arazir tizim gamizima, Judaba a miġei. Ezi a Polin senba firigha, egha Godin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan kotin aven itir gumaziba bar men diazima me iza uari akufa. Ezi a Pol inigha ghua men damazimin

* **22:25:** (22:25) Ni akar Aposel 16:37in itimin gan. Romin Arazir mam kamaghin miġiava anogoroke, me Romin gumazitam bar fozoroghan kogham. **22:29:** Ap 16:38

23

anetizima a tughav iti. ¹ Egha Pol dikiravira Judan kotin aven itir gumazibar garava egha kamaghin me migei, “Nan adarasi, ki ingangarir God baghava amizim, ki bar deravira a gamua iza datirighin tu. God nan nighnizibagh fo, ki uan araziba deravira da tuisigha egha arazir aghuimin gin zui.”

² Pol kamaghin mikemezi, ofa gamir gumazibar dapanim, Ananias Polin akatorim misoghasa an boroghin itir gumazibav gei.

³ Ezi Pol kamaghin a migei, “God uaghan ni misuegham! Ni mati dipenir birir kuram, me azenan aneghefe. Eghti me aven an kuramin ganan kogham. Ni magh aperaghav ikiava Moses Osirizir Arazibagh gisin tughana na kot garisi. Egha ni na misoghasa migeir migirigiamin ni uabi Moses Osirizir Arazim gasighasisi.”*

⁴ Ezi Polin boroghin tuivighav itir gumaziba kamaghin migei, “Ni Godin ofa gamir gumazir dapanim akar kuramin a migei.”

⁵ Ezi Pol kamaghin migei, “Nan adarasi, ki kamaghin fozir puvati, an ofa gamir gumazir dapanir ekiam. Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti, ‘Akar kurabar ia uan atrivibav kiman marki.’ ”

23:1: Ap 24:16, 1 Ko 4:4, 2 Ko 1:12, 2 Ti 1:3 **23:2:** 1 Kin 22:24, Jer 20:2, Jo 18:22-23 **23:3:** Wkp 19:35, Lo 25:1-2, Mt 23:27-28, Jo 7:51 * **23:3:** (23:3) Wok Pris 19:15 kamagh migei, gumazir kotiam barazim an arazir aghuimra kotin a damu. Pol ti migirigiar kam ginighnigha egha kamagh migei, ofa gamir gumazir dapanim uabi Moses Osirizir Arazim abiki. **23:5:** Kis 22:28

⁶ Ezi Pol fo me marazi Sadyusiba, ezi marazi Farisiba. Ezi a Judan kotin aven itir gumazibar diagha kamaghin migei, “Nan adarasi, ki Farisin mav, nan afeziam a Farisin gumazim. Ki nighnizir gavgavim kamaghin iti, ovengeziba ua dikavam. Me bizir kam bagha na isava kot gati.”

⁷ Egha Polin migirigiam me gamizi Farisiba ko Sadyusiba me uari abigha, egha uari adosi.

⁸ (Sadyusiba ghaze, ovengeziba ua dikavan kogham, egha uaghan ghaze enselba ko duaba itir puvati. Ezi Farisiba ghaze, bizir kaba bar iti.)

⁹ Kamaghin amizi adoghadozir dafam otozi Judan arazibagh fozir gumaziba (me Farisiba), me dikavigha pamtem migia ghaze, “Gumazir kam osimtiziba an puvati. A ti guizbangira migei, ensel o duar tam ti a mikemeghama.”

¹⁰ Men odorozim bar gavgavizima midorozir gumazibar ekiam kamaghin atiatingi, Judaba Pol misoghiva a gekuti, a bighregham. Kamaghin a midorozir gumazibav kemezi me ghuaghira me da anemikegha a inigha midorozir gumazibar dipenimin ghu.

¹¹ Ezi aminim tirazi ua dimangan Ekiam an boroghin tugha ghaze, “Ni atiatingan marki! Ni Jerusalem nan gun mikemezi moghira ni nan gun Romin me mikim.”

Judaba Pol misuegti an aremeghasa akam akiri

¹² Egha amimizarakan Judan gumaziba uari akuvagha Pol misuegti an aremeghasa God

23:6: Ap 4:2, 24:15, 24:21, 26:5, Fl 3:5 **23:8:** Mt 22:23, Mk 12:18, Lu 20:27 **23:9:** Ap 5:39, 22:7, 22:17-18, 25:25 **23:11:** Ap 18:9, 19:21, 27:23-24, 28:16-23

ko akam akiri. Me kamaghin akam akiri, “E daghetam o dipatam rameghan kogh, mangi dughiar Pol aremegham.”

¹³ Akam akirizir gumazir kabar dibobonim a 40 gafira.

¹⁴ Egha me Judan gumazir dapaniba ko ofa gamir gumazir ekiaba bagha ghuava kamaghin me migei, “E kamaghin akam akira ghaze, e Pol misueghti an aremeghti, e gin daghetam ramam.”

¹⁵ Ezi datirighin ia ko Judan kotin aven itir gumaziba, ia midorozir gumazibar ekiam kamaghin a bagh ifar akam amadagh, “E Polin migirigiar otevitam deravira a gifoghasa. Eghti e a bagh piragham. A tighar izi ia bativti, e a misueghti an aremegham.”

¹⁶ Ezi me migeima Polin amizimin otarim oregha ghua midorozir gumazibar dipenimin Pol mikeme.

¹⁷ Ezi Pol Romin midorozir gumazir 100 plan garir gumazir mam diagha ghaze, “Otarir igiar kam inigh midorozir gumazibar ekiam bagh mangi. A bizir mam a mikimasa.”

¹⁸ Ezi midorozir gumazibar garir gumazim Polin amizimin otarim inigha midorozir gumazibar ekiam bagha zui.

Egha midorozir gumazibar garir gumazim ghaze, “Kalabusin itir gumazim Pol na bagha akam amada. Egh otarir igiar kam inigh ni bagh izasa nan azara. Otarir igiar kam ni mikimamin migirigiar mam iti, kamaghin ki a inigha ni bagha izi.”

19 Ezi midorozir gumazibar ekiam otarimin dafarim suiragha aning min ghugha an an azara, “Ni tizimin na mikimasa?”

20 Ezi otarim ghaze, “Judaba nin azangsighasa akam akiri. Me ghaze, ni Pol amadaghti a gurumizaraghan Judan kotin mangam. Me ifara ghaze, a mangiti Judan kot deravira an migirigiba iniam.

21 Gumazibar dibobonim 40 gafira, me an aravagha a bagha monge. Kamaghin ni me baraghan marki. Me akam akirigha gifa, me daghetam ko dipatam rameghan kogham mangi me a misueghti an aremeghivira givagham. Datirighin me nin amamangatighamin akamra mizuai iti.”

22 Ezi midorozir gumazibar ekiam anemaga akar gavgavim kamaghin a migei, “Ni na mikemezi bizir kam tav mikiman marki.”

Me Pol amadazi a gavmanin gumazir ekiam, Feliks bagha ghu

23 Egha midorozir gumazibar ekiam, uan midorozir gumazir 100 plan garir gumazir pumuningin diagha kamaghin aningin migei. “Gua 200 midorozir gumaziba ko 70 pla hoziar gumaziba ko 200 pla afuzir gumaziba akumakum. Egh ia 9 kloghin datirighin dimagarimin Sisarian mangi.

24 Egh ni Pol isin dapiamin hoziataba uaghan da inigh. Eghti a deravira mangi gavmanin gumazir ekiam Feliks bativam.”

25 Ezi midorozir gumazibar ekiam kamaghin akinafarim osiri:

26 Ki Klodius Lisias.

Ki bar pin itir gavmanin gumazir ekiam Feliks bagha akinafarim osiri.

Dughiar aghuim, ni deravira iki.

²⁷ Judaba gumazir kamın suiragha a misueghti an aremeghasa. Ki kamaghın fo, a Romın gumazim, egha ki uan midorozir gumaziba ko ghuava ua a ini.

²⁸ Ki foghasa, me bizir tizim bagha akam a gasi. Egha ki a inigha men kotin ghu.

²⁹ Ki kamaghın fo, me uan osirizir arazibar migirigiam gamuava pura akaba a gasi. An aremegham o kalabusın mangamin arazitam gamizir puvati.

³⁰ Gumazir man na mikemezi, ki fo, me a misueghti an aremeghasa, moga akabav sosi. Ezi ki ni bagha zuamira anemadi. Egha akam a gasir gumaziba, ki uaghan nin damazimin me uan migirigiabar amuasa, me mikeme.

³¹ Ezi midorozir gumaziba akam baregha dimagarimin Polın akua ghua Antipatrisin oto.

³² Amimizaraghan hoziar gumaziba a ko zuima, midorozir gumazir igharaziba uamategha uan dipenimin Jerusalemın ghue.

³³ Ezi hozin zuir gumaziba Sisarian otogha akinafarim isa gavmanin gumazir ekiam ganiga egha Pol isava a ganingi.

³⁴ Ezi gavmanin gumazir ekiam akinafarimin ganigha Polın azara, “Ni provinsin manamin gumazim?” Ezi Pol kamaghın migei, “Ki Silisian

gumazim.” Gavmanin gumazir aruam kamaghin oregha,

³⁵ egha ghaze, “Akam ni gasir gumaziba kagh otivighti ki nin kotiam baragham.” Egha a Herotin dipenir ekiamin Pol atigh egh deraviram an ganasa, me mikeme.

24

Judan gumazir dapanir aruaba Pol kot gati

¹ Dughiar 5 pla givazima, Godin ofa gamir gumazibar dapanim Ananaias, a Judan gumazir dapanir maba ko Romin gavman osirizir arazibagh fozir gumazir mam, an ziam Tertulus, me Sisarian ghuaghiri. Egha me Pol gasir akamin gun gavman gumazir ekiam migei, egha me akar kam bagha Pol isi kot darighasa.

² Egha gavman gumazir ekiam Polin diazima an aven ghuzima, Tertulus, Feliksin damazimin maghiram akabar a gasi. A kamaghin migei, “Gumazir Ekiam Feliks, ni en akurazima e dughiar ruarimin bar deraghvira iti. Nin nighnizir aghuarimin ni en akurvagha en kantrin aven itir bizir aviribar akiri.

³ Nguibaba bar ko dughiaba zurara e bar ni minabi: Feliks, ni bar gumazir aghuim.

⁴ “Ezi ki nin suiraghtima ni dughiar ruarimin ikeghan kogham, ni en deragh en akar otevim baraghasa, ki nin azangsis.

⁵ “E gumazir kamın garima an osimtızir aviribagh ami. A Judan nguibaba bar dar itiba

adariba koma mīdoroziba fomīra dagh ami da otifi, a Nasaretin ifarir darasi, gumazir dapanim.

⁶⁻⁸ Egha uaghan Godin Dīpenim damuti a Godin damazimin mīzegha kuvighasava ami. Bizir kam bagha e an suighasa. Kamaghin ni uabi gumazir kamīn azaraghiva, egh ni deraghvira akar e a gasibagh fogham.”*

⁹ Ezi Judaba uaghan Tertulusin akuragha akaba bar Pol gasi. Me kamaghin mīgei, bizir kaba bar guizbangira.

Pol Feliks mīgei

¹⁰ Ezi gavman gumazir ekiam mikimasa dafarim Polin akuizima, a kamaghin ikara, “Ki fo, azenir aviriba ni gumazamizir kabar jasin iti. Kamaghin ki nin akam ikarvaghasa nan navim bar dera.

¹¹ Ezi ni puram azangsighiva, egha ni fogham, ki 12 plan dughiar ghuzibara, Godin ziam fasa Jerusalemīn ghuavanabo.

¹² Ezi akam na gasibar damazimin, ki gumazitam ko, Godin Dīpenim danganimin aven akatamin anedoghezir puvati. Egha me nan gari, ki gumaziba God ko mīgeir dipeniba o Jerusalemīn aven me akuva men navibagh inivizir puvati.

24:6-8: Ap 21:28-30 * **24:6-8:** (24:6-8) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan kagh iti. A kamaghin iti: “E uan araziba bagh a isi kot darighasa. Ezi puvati, mīdorozir gumazibar ekiam Lisias uan gumaziba ko izava en tongin an suiragha a gekui. Egha kamaghin mīgei, ‘Tina gumazir kam kot darighsi ni bagh kagh izi.’ ” **24:11:** Ap 21:17, 21:26, 24:17

¹³ Ezi me datirighin na gasir akaba, me nin akaghamin tuavitam itir puvati. Akar me na gasir kam, a guizin akam puvati.

¹⁴ “Ezi ki guizbangira migei, ki en ovavibar Godin ziam fava egha Tuavir kamın zui. Tuavir kamın ziam Judaba kamaghin a dibori, ifarir darasi. Ki nighnizir gavgavim bar Moses Osirizir Araziba ikiava, egha Godin akam inigha izir gumaziba osirizir akabar iti.

¹⁵ Ezi ki nighnizir gavgavim Godin ikiava kamaghin fo, a ua gumazir ovengeziba me damutima me dikavam. Gumazir aghuiba ko kuraba sara. A damuamin bizim, ki a bagha mizuai. Ezi akam na gasir gumaziba uaghan bizir kam bagha mizuai iti.

¹⁶ Kamaghin ki zurara God ko gumazibar damazimin uan araziba deravira da tuisighiva egh arazir aghuimin gin mangasa, ki pamtem ingari.

¹⁷ “Egha ki azenir mabar nguibar igharazibar ikegha, egha uamategha Jerusalemın ize. Ki God daningamin ofaba ko gumazir onganarazibar akurvaghasa dagiaba, da inigha izi.

¹⁸ Ezi ki Godin Dipenimin itima me nan garima ki Godin damazimin zue. Gumazir avirim na ko itir puvatizima, niginir aviriba uaghan puvati.†

¹⁹ Ezi Judan gumazir Esian itir maba, me iza nan

24:14: Ap 24:5, 26:22, 28:23, 2 Ti 1:3 **24:15:** Dan 12:2, Jo 5:28-29, Ap 23:6, 26:6-7, 28:20 **24:16:** Ap 23:1 **24:17:** Ap 11:29-30, 20:16, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:4, Ga 2:10 † **24:18:** (24:18) Tertulus ves gin Pol akam a gasa ghaze, Pol Godin Dipenim damuti, a Godin damazimin mizegham. Ezi Pol akar kam ikarvaghasa, kamaghin migei, a zuegha givagha gin Godin Dipenimin aven zui. **24:19:** Ap 23:30, 25:16, 2 Ti 1:15

suiki, kamaghin me akatam nan ikiva, me uari kagh iziva, nin damazimin na isiva kot darigh.

²⁰ Ezi dughiar ki Judan kotin aven tughav itim, gumazir kagh itir kaba me nan gari arazir kurar manam nan iti, me ni mikim.

²¹ Ezi ki ti men tongin tughav ikia migia dia mikemezi me a gifongezi puvati. Akar kam, 'gumazir ovengeziba ua dikavam, ezi bizir kam bagha me na inigha ian kot darighasa ize.' "

²² Feliks men nighnizir gavgaviba ko arazir me Ekiamin gin zuir Tuavim gifogha gifa. Ezi Pol mikemegha givazima, Feliks Judaba migia ghaze, "Ia orarkegh. Lisias, midorozir gumazibar ekiam izitima, ki ian migirigiabar kiram."

²³ Egha a Pol kalabus darighasa midorozir gumazibar garir gumazim migei, egha ghaze, ni kalabusin gavgavim Pol damuan marki. Polin namakaba bizibar an akurvatima ni men anogoroghan marki.

Feliks Polin tivazima a azenir pumuningin kalabusin iti

²⁴ Dughiar maba givazima, Feliks uan amuim Drusila ko ize. A Judan amizim. Ezi Feliks Polin diaghava egha a migirigiaba barazima a nighnizir gavgavim Krai Iesusin itir arazibav gei.

²⁵ Ezi Pol Godin damazimin derazir arazimin migirigiam gamua egha navir ghurimin arazim dikabirir arazimin migirigiam gamua, egha Godin Kotiar Gin Izamin migirigiabagh ami. Ezi Feliks bizir kam baregha atiatigha ghaze, "Kamaghira

tuzima, ni mangi. Ki gin dughiatam ikiva ua nin diagham.”

²⁶ Ezi dughiar kamra Feliksin nighnizim ghaze, Pol dagiataba inigh a daningtima a Pol ateghtima a mangam. Bizir kam bagha dughiar aviribar an deima Pol izava a ko migirigiaba ami.

²⁷ Ezi azenir pumuning givazima, Porsius Festus a Feliksin danganim ini. Feliks Judabar amuti me a bagh bar akueghasava a Pol ataghizima a kalabusin ikiavira iti.

25

Pol ghaze, Sisar nan kotiam baragham

¹ Ezi Festus Judian Distrighin izezi, dughiar pumuning ko mikezim givazima a Sisaria ategha Jerusalemın ghuavanadi.

² Festus Jerusalemın ghuavanabozi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir dapaniba Festusın kotiamın tugha akaba Pol gasi.

³ Me pamten Festus kamagh a migei, ni en akuragh egh gumazir kam amadaghti, a Jerusalemın ghuavanang. Me gumazir maba migia ghaze, ia Pol misueghti an aremeghsi, mangi an aravagh mongegh. Kamaghın amizi, me kamaghın Festus migei.

⁴ Ezi Festus me ikara, “Pol a Sisarian kalabusin iti. Ezi ki gorumra Sisarian magiram.

⁵ Pol guizbangın osımtızim damighti, ia akam a gasisi, ian gumazir dapanir taba nan gin Sisarian magiriva kotiam baragh.”

⁶ Festus 8 pla o 10 plan dughiaba kamaghin me ko ikegha Sisarian iraghu. Egha amimizaraghan a kotin aperagha me mikemezi me Pol inigha a bagha izi.

⁷ Pol izava otozima Judan Jerusalemın ikegha izaghireziba an okarigha tuifi. Egha kamaghin migei, gumazir kam arazir kurar aviribagh ami. Egha me an osimtizitam Festusin akazir puvati.

⁸ Ezi Pol ua bagha kamaghin migei, “Ki Judabar arazitam abighizir puvati. Egha Godin Dipenim gasighazighizir puvati, egha osimtizitam Sisar gatizir puvati.”

⁹ Ezi Festus Judabar akurvaghasa nighnighava Polin azara, “Ni kotiam bagh Jerusalemın ghuvanaboghtima, ki munagh akar me ni gasiba baragham? Ni kamaghin ifonge, o?”

¹⁰ Ezi Pol a ikara, “Kotin ki tughav itir kam, kar Sisin kotiam. Kotin kamra, kar nan kot. Ni uaghan bar fo, ki osimtizitamın Judabagh amizir puvati.

¹¹ Ki guizbangira ovengamin arazitam damighiva ki ovengam. Ki ovevemın arimangighan kogham. Ezi Judaba na gasir migirigiaba, da mingariba puvatighti, tav na inigh Judabar dafarim datighan kogham. Sisar nan kotiam baraghasa ki ifonge!”*

25:7: Ap 24:5-6, 24:13 **25:8:** Ap 24:12, 28:17 **25:9:** Ap 24:27, 25:20 **25:11:** Ap 23:29, 25:25, 26:31-32, 28:19 * **25:11:** (25:11) Romın Arazibar mam ghaze, Romın gumazitam nighnisi, kotin aven me deragha an akam baraghizir puvati, eghti a kotin azaraghti, Sisar uabi an kotiam baragham. Sisar, a Rombar atrivbar ziam.

12 Festus a ko kotiam barazir gumazibar niĝniĝnim inigha, egha Polin miĝei, “Ni Sisar nin kotiam baraghsi, aria ni Sisar bagh mangi!”

Atrivim Agripa Polin kotiam barasi

13 Ezi dughiar maba ĝivaziĝma, Atrivim Agripa uan amuim Bernaisi ko aning Festusin ĝaniva dughiar aghuim a daningasa Sisarian zui.†

14 Aning dughiar aviribar Sisarian itima Festus Polin ĝun Atrivim Agripa miĝei. Festus ghaze, “Gumazir mam kagh iti. Feliks a isa kalabus ĝatizi a ikiavira ikia kagh iti.

15 Ki Jerusalem in itima ofa ĝamir ĝumazir ekiaba ko Judan ĝumazir dapaniba akaba a ĝasa azangsiĝha ghaze, an osimtizim bagh ni mikemeghti, midorozir ĝumaziba a misueghti an aremegham.

16 “Ezi ki kamagh in me miĝei, ‘Rom in arazimra kara, me ĝumazitam puram a misueghan kogham. A faragh akam a ĝasir ĝumaziba ko kotiam in tugham. Egh a me ko me uarir ĝanam. Dughiar kam a ua bagh mikim suam ĝuiz in bizim o puvati.’

17 “Ezi me na ko kagh izezi, ki tong sughsughizir puvati. Egha amimizaraghan ki kotiam ĝaperagha ĝumazim inigh aven izasa mikemezi, me a inigha ize.

18 Akam asir ĝumaziba me akam Pol ĝasir dughiam in, ki orazi me arazir kuratam baghava a ĝasir puvati. Ki ghaze, an arazir kuratam ĝamizi, me akam a ĝasi. Ezi puvati.

† 25:13: (25:13) Atrivim Agripa, a Atrivim Herot in otarim. Atrivim Herot faragha Jon in dozim Jems misoghezi an areme. Ni akar Aposel 12 vin itim in ĝan. 25:14: Ap 24:27

¹⁹ Judaba uan niġnizir gavgaviba bagha Pol ko uari adosi. Egha aremezir gumazir mam Iesus, Pol ghaze, an angamra itima me bizir kam bagha uari adosi.

²⁰ Ki akar kamın mınġarim buriava avenge. Ki deragha fozir puvati. Egha kamaghın an azai, ‘Ni ti Jerusalemın mangıva akar me ni gasir kaba bagh kotiam damu?’

²¹ Ezi Pol ghaze, ‘Ki kalabusın ikiam, eghti ġin Sisar nan kotiam baragham.’ Kamaghın ki me mikemezi, me an suirazi a kalabusın iti. Eghti ki ġin tuavitam batoghıva Sisar bagh anemangam.”

²² Ezi Agripa oregha kamaghın miġei, “Ki uabi gumazir kam baraghasa.”

Ezi Festus kamaghın miġei, “Ni gurumın an kotiam baragh.”

²³ Ezi amımizaraghan Agripa ko Bernaisi atrivimın kurukazir aghuaribagh amigha, midorozir gumazir aruaba ko nguibar ekiamın gumazir aruaba sara me gumaziba itir naghın aven zui. Ezi Festus mikemezi me Pol inigha aven ize.

²⁴ Ezi Festus kamaghın miġei, “Atrivim Agripa ko ia bar e ko kagh itir darasi, ia gumazir kamın gan! Judan gumazamizir Jerusalemın itiba ko Sisanian kagh itiba, me akam a gasa bar pamtem dia ghaze, ‘Ni a misueghti an aremegh, an angamra ikian marki!’

²⁵ Ezi ki an aremeghamin arazir kuratam batozir puvati. Ezi Sisar an kotiam baraghasa Pol ifonge. Kamaghın ki a isa Romın anemadi.

²⁶ Ezi ki bizir tizitamra uan ekiam Sisar bagh an osirigh anemangam? Eghti a fogh suam, me bizir kam bagha akam a gasi. Kamaghin amizi ia bar kagh itir gumaziba ko, nirara Atrivim Agripa, ki a inigha ia bagha ize. Eghti ni an kot bareghti, ki deravira an gun osiram.

²⁷ “Nan nighnizim, ki pura kalabuziar gumazitam amangiva, an arazimin gun osirighan koghtima, kar arazir aghuim puvati.”

26

Pol Agripa migei

¹ Ezi Agripa kamaghin Pol migei, “Ni uabi uan akam geghan.”

Ezi Pol uan agharim fegha egha uan akabav gia ghaze,

² “Atrivim Agripa, ki Judaba na gasir akar kam ikarvaghasa. Ezi a bar dera ki an gun ni mikimam.

³ Kamaghin ami, ni e Judaba en araziba ko bizir e migia uarir atariba ni bar a dagh fo. Kamaghin ki nin azai, ni nimira daperagh ikiva nan akaba baragh.

⁴ “Ezi Judaba me bar na gifo, nan ikirimirimin ki aghirimin ikia uan nguibamin uan adarazir ko ikia ghua iza gin ki iza Jerusalem in iti.*

⁵ Me fomira na gifo, egh me ifongegh, nan arazibar gun ni mikim. Ki uan igiamin ikiava, egha Farisibar gumazir mam in otogha men arazibar

* **26:4:** (26:4) Pol, dughiar aghirimra itimin, a Tarsusin nguibar Silisian Provinsin itimin iti. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan.

26:5: Ap 22:3, 23:6, 24:15, 24:21, Fl 3:5

gin zui. Ezi gumaziba men arazibar gin mangan bar buraghuburaki.

⁶ “God fomira en ovaviba ko akar dikirizir mam gami. Ezi ki nighnizir gavgavim akar kamın ikiava a bagha datirighin kotin iti.

⁷ Ezi kar Godin akar dikirizim, en 12 plan adarasi, me Godin ziam arueba ko dimagaribar a fe, egha nighnizir gavgavim ikia bizir kam baghavira mizuai. O Atrivim, e bizir kam bagha mizuai, ezi bizir kamın, Judaba a bagha akaba na gasi.

⁸ “Manmaghin amizima ia gumazir maba ghaze, e nighnizir gavgavim God ikian kogham, a gumazir oveaghueziba me damuti me ua dikavam?

⁹ “Fomira ki uabi ghaze, ki bizir bar aviribar amuti da Nasaretin gumazim Iesusin ziam gasighasigham.

¹⁰ “Egha ki bizir kaba Jerusalemın dagh ami. Ki Godin ofa gamir gumazir ekiaba da gavgavim ini, egha ki Kraisin adarazir aviriba me isa kalabus gati. Ezi gumazir dapaniba me misoghtima aremeghasa me migeima, ki uaghan ghaze, me aremegham.

¹¹ Egha dughiar aviriba ki God ko migeir dipeniba roa dar aven ghua, men suigha egha me misosi. Ki kamagh sua, me Iesusin ziam akar kurabar a mikim, egh nighnizir gavgavim Iesusin ikian kogham. Nan navim me bagha puv nan isi, ezi ki nguibar saghon itibar ghua me gasighasighasa me buri.”

Pol uabi geghari, a manmaghin Kraisin anavin oto

(Aposel 9:3-19 ko 22:6-16)

¹² Egha Pol migia ghua kamaghin migei, “Ezi darorir kabar mam, ki Godin ofa gamir gumazir ekiaba da akar gavgavim ini, ezi me na amadazima ki Damaskusin nguibar ekiamin ghu.

¹³ O Atrivim, dughiam kamaghin 12 kloghin zuima, ki tuavimin ghuava, egha garima, angazangarir mam Godin nguibamin ikegha iza, angazangarir kam bar gavgavigha egha aruemin angazangarim gafira. Ezi na koma arui darasi koma ko, a bar e gisira.

¹⁴ Ezima e bar nguazim gire, egha ki orazima akar mam Hibrun akamin kamaghin na migei, ‘Sol, Sol, ni manmagh sua na gasighasighavira iti? Ki nin akurvaghassava amima, ni nan akurvazim tivagha, uabi osimtizim uabi ganidi.’

¹⁵ “Ezima ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’

“Ezi Ekiam ikara, ‘Ki Iesus, ni na gasighasighavira iti.

¹⁶ Ni dikavigh tugh. Ki ni amiseveghtima, ni nan ingangarim damuasa, ki datirighin ni bato. Ezi bizir datirighin otozir ni ganiziba ko bizir ki gin nin akakaghamiba, na dar gun mikimam.

¹⁷ Eghti ki nin ganiva nin akurvagham, eghti nin gumazamiziba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba paza ni damighan kogham. Ki me bagha ni amadi,

¹⁸ eghti ni men damaziba kuightima, me akirim ragh mitatem in arazir kurabagh asaraghiva,

angazangarimın izi. Egh me Satanın atrivir gavgavim ateghiva, God bagh izi. Kamaghın ki men arazir kuraba gın amangam, eghti me nighnızir gavgavim nan itir gumazamizibar tongın danganim iniam. Nan gumazamizir kaba, me nighnızir gavgavim nan itima, ki me gamizi me zue. Ni ingangarir kam damusi, ki me bagha ni amadi.’ ”

Pol uan ingangarimın gun Agripa miği

¹⁹ Egha Pol miği ghua kamaghın miği, “Atrivim Agripa, ki Godın Nguibamın izezir irebamın mın bizimın ganigha an aghuazir puvati, ki an akam baraki.

²⁰ Egha ki faragha Damaskusın nguibamın akam akunigha, egha Jerusalemın akam akunigha, egha Judan nguibaba bar dar akam akurava, egha uaghan Kantrin Igharazibar Gumaziba sara akam me mikira ghaze, ‘Ia uan navibagh iragh egh ua God bagh izi. Eghti ian arazir ia amiba, ian gun mikim suam, ia navibagh iragha gıfa.’

²¹ Ezi ki bizir kabar akam akurima, me Godın Dipenir avızibar nan suira. Eghti Judaba na misueghtima ki aremeghasa.

²² God nan akurazıma ki deragha ikia iza datirikın, egha ki kagh tughav ikia akam me miği, gumazir kiniba ko gumazir ekiaba me bar. Akar kamra, Moses ko Godın akam inigha izir gumazıba fomıra an gun mikeme. Ki uam akar igharazitam akuri puvati.

26:20: Mt 3:8, Ap 9:20, 9:28-29, 11:26, 13:14 **26:21:** Ap 21:30-31

26:22: Lu 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ro 3:21

23 Me ghaze, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krais mizazim inighiva aremegh, egh a gumazir faragh dikavigham. Eghiva a Godin angazangarimin gun Israelba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba me mikimam.”

Pol Agripa nighnizir gavgavim Godin ikiasa an a migei.

24 Pol akam akuravira itima, Festus akar aruam kamaghin migei, “Pol, ni ongani! Ni suren aviriba dagh amima, da ni gamima ni ongani!”

25 Ezi Pol kamaghin migei, “Gumazir Aruam Festus, ki onganizir puvati, ki guizbangira migei, ki nighnizim ikiava ki migei.

26 Ezi Atrivim Agripa bizir kaba bar dagh fo, da modogha otivizir puvati, ezi ki fo, bizir kaba a gitazir puvati. Kamaghin amizima ki atiatir puvatigha, dar gun bar Atrivim Agripa migei.

27 Atrivim Agripa, ni nighnizir gavgavim Godin akam inigha izir gumazibar iti, o puvati? Ki fo, ni nighnizir gavgavim iti.”

28 Ezi Agripa kamaghin Polin azara, “Ni ghaze, dughiar otevir kam ni na mikim na damightima, ki Kraisin ananavin otogham ti?”

29 Ezi Pol a ikara, “Dughiar otevim o dughiar ruarim, ki kamaghin God ko mikimam, ni ko karasi ia datirighin nan akam baraki, ia bar nan min otivigham. Ezi bizir vamira, me senbar ia ikeghiva ia isi kalabus darighan, ki aghua.”

30 Ezi Atrivim ko gavmanin dapanim ko Bernaisi koma gumazir me ko ikeziba, me dikavighava

26:23: Ais 42:6, 49:6, Lu 24:26, 24:44-47, 1 Ko 15:20, Kl 1:18

26:26: Jo 18:20

³¹ diipenim ategha ghua, egha uarira uariv gia ghaze, “Gumazir kam arazir kuratam damighiva, an aremegham, o a kalabusin ikiam. An arazir kuratam gamizir puvati.”

³² Ezi Agripa kamaghin Festus migei, “A uabi ghaze, Sisar nan kotiam baragham. A ti kamaghin mikemezir puvatigha, egha firiaghrighai.”

Pol Romin nguibar ekiamin zui

27

(Sapta 27-28)

Me Pol isa kurim gatizi a Romin zui

¹ Me, e kurim inigh Italin mangasa akam akirigha givagha, egha me Pol ko kalabuziar igharaziba sara isava 100 plan midorozir gumazibar garir gumazimin dafarim gati. An ziam Julius, an Atrivim Sisarin garir midorozir gumazibar mav.*

² E Adramitiumin nguibamin kurimin bini. Kurir kamnagh Esian Provinsin itir ongarir mikebabar mangasa, ezi e an zui. Ezi Aristarkus, a Tesalonikan Provinsin itir nguibam Masedonian gumazim, a uaghan e ko iti.

³ E amimizaraghan Saidonin oto. Egha Julius arazir aghuim Pol gamuava anetaghizi a uan adarazi bagha zuima me dagheba ko bizibar an akurvasi.

26:31: Ap 23:9, 23:29, 25:25 **26:32:** Ap 25:11 **27:1:** Ap 25:12, 25:25 * **27:1:** (27:1) Pol Jerusalemizima, Luk ti uaghan a ko ize. Ni Aposel 16:10 ko Aposel 21:17in gan. Ezi Pol Judia ategha Romin zuima, Luk ti uaghan a ko ghu. **27:2:** Ap 19:29 **27:3:** Ap 24:23

4 E Saidonin ikegha uamategha zuima aminim bar gavgavizi, kamaghin e Saiprusin arighatizimin aminim amirazir naghin zui.

5 E ongarir ekiam a bigha Silisian Provins ko Pamfilian Provinsin dadarimning gitagha ghua Lisian Provinsin itir nguibar ekiam Mairan oto.

6 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim kagh Aleksandrian kurimin gari a Italin mangasa. Egha a batogha e isava a gati.

7 Egha e dikavigha kurim dughiar aviribar nimira zuima e pamten ingarava ghua nimira Nidusin boroghin zuima, aminim bar gavgavizima kurim uan tuavim ategha ghua Kritin arighatizimin oto, Salmonin arighatizimin nguazir otevimin boroghin. Egha Kritin aminim vai puvatizir danganimin ghuaghiri.

8 Aminim bar amirazi, e pamten ingara ongarir dadarimin boroghram anaga izava, danganir ziam Ongarir Mikebar Aghuim bato. Danganir kam a Lasean nguibamin boroghin iti.

9 Kurir darorir kam ikufi; ezi dughiar aviriba pura gifa. Ezi kamaghin Judaba dagheba ataghrazir dughiar kam otogha gifa. Ezi Pol kamaghin me migei,†

10 “Gumaziba, ki kamaghin nighnisi, e datirighira mangiva dughiar kuram batoghtima kurim ko bizir aviriba ovengam. E uaghan ovengam.”

† **27:9:** (27:9) Dughiar ekiam kam, a dughiar ekiam God gumazamizibar arazir kuraba da gin amadi. Ezi ni gansi, Wok Pris 23:26-32. Ezi azenir dughiar kam, aminir ekiaba Mediterenian Ongarimin dikafi, ezi kuriba aruir puvati. **27:10:** Ap 27:22

¹¹ Ezi midorozir gumazibar garir gumazim Pol baraghan firin, kurimin ghuavim ko an suizir gumazimin migirigiam baraki.

¹² Kuritam aminir ekiamin ongarir mikebar kamın ikeghan kogham. A bar ikufi. Kamaghın gumazir aviriba mangvira ikiasa migei. Egha ghaze, manmaghın e Finiksra otivighiva ikiti aminir ekiam givagham. Kar Kritin arighatizimin itir ongarir mikebam. Finiks, a Kritin arighatizimin Sautin ongarir mikebamın aven iti. An aruem ghuaghiri naghın gari.

Aminir ekiam ko ongarim dikafi

¹³ Ezi Sautin aminir amirizim dikafi. Ezi me ghaze, me ti deravira mangi ongarir mikebar me mikemezim batogham. Egha kamaghın me kurimin anka asigha egha Kritin ongarir dadarimin miriamın zui.

¹⁴⁻¹⁵ Egha mong ikezi aminir bar gavgavim dikavigha ongarim gamima a puvira ingari. Me kamaghın aminir kam dibori, “Not ko Istın tizimin dikavir aminim.” A Kritin arighatizimin vongin izava pamten kurim givava a munamadi. Aminim bar gavgavizi kurimin ingarir gumaziba kurimin suizir puvatigha kurim ataghizi aminim a givaima a pura zui.

¹⁶ E ghua Kaudan arighatizimin miriamın ghue. Arighatizim aminim mong anepazazima e botin dozim gekuigha kurimin boroghın izasa bar ingangarir ekiam gami.

¹⁷ Ezi kurimin ingarir gumaziba botin dozim fegha pin anetigha, egha me benibar a ikegha, kurim sara a ikezi a gavgafi. Egh me mangi

Afrikan ongarir dadarimın gighimın ghuanangan atiatigha, egha kurimın selba akunizı amınim kurim gııvaghııvazima a zui.

¹⁸ Ezi amınim ko ongarim vırara bar gavgav-igha puvıra e misosi. Ezi amımızaraghan kurimın ingarir gumaziba kurimın aven itir biziba isava ongarim da makuri.

¹⁹ Dughiar mıkezimın me kurimın sel ko an biziba sara uaghan da makuri. Me uan dafaribar da isa da makuri.‡

²⁰ Egha dughiar avıribar e aruem ko mikovezibar garir puvati. Ezi amınim pamtem vavıra iti. Kamaghın bar abuan e uarir akurvaghamin nıghnızitam bar en itir puvati. Egha ghaze, e arımıghregham.

²¹ Dughiar ruarimın gumaziba daghetam amezir puvatızı, Pol dikavigha men guamın tugha kamaghın mıgei, “Gumaziba, ia nan akam baregha, e Kritin arıghatızimra ikegha dughiar kurar kam batozir puvatızı, ezi bizitaba oveghan koghai.

²² Kı datırıghın ia mikimasa, en tav oveghan kogham. Kamaghın ia atiatingan marki, egh pura nımıra iki. Kamaghın amızı, kurim uabıra guızbangıra bar ikuvıgham.

²³ Kı Godın gumazim, kı an ziam fe. Ezi dımangan Godın ensel iza na boroghın tugha kamaghın mıgei,

²⁴ ‘Pol, nı atiatingan marki. Nı mangıti, Sısar nın kotiam baragh. Nı oragh, God nın azangızim

‡ **27:19:** (27:19) Grıghın akam deravıra bizir kam a mikemezi puvati. **27:22:** Ap 27:10, 27:31 **27:23:** Dan 6:16, Ap 23:11, Ro 1:9 **27:24:** Ap 23:11

baregha givagha nin apangkufi. Gumazir ni ko kurimin itiba, me oveghan kogham.’

25 Gumaziba, ia oragh! Ki nighnizir gav-gavim Godin ikia kamaghin fo, God na mikemezi moghira biziba otivam. Kamaghin, ia gavgafigh atiatingan marki

26 E kurim ateghti a mangi arighatizitamın dadarımın poroka.”

27 Ezi 14 pla dughiaba givazi ghua dimagarımın amınim e givarazi e Mediterenianın ongarir ekiam gisın zui. Ezi dimagarir arızim roghira izezima kurımın ingarir gumaziba nighnisi, e nguazımın boroghın izi.

28 Ezi kamaghın me ongarımın konim gifofoghasa benim akunizi a iraghu. Ezi ongarımın konim 40 mitan tu. Egha kurim mong isivagha ghuzi, me ongarımın abarima a 30 mitan tu.

29 Ezi me kamaghın atiatingi, kurim mangi dagiataba iti naghın biraghıva bar misarighregham. Egha me ankan 4 pla kurımın girakirangın a da akunigha, egha amınim zuamıra tiasa me God ko mıgei.

30 Egha kurımın ingarir gumaziba, me kurim ategh arasa tuaviba buri. Egha odava botın muziarim isava ongarim dafa. Egh ifar suam, kar kurımın guamın tir anka.

31 Ezi Pol kamaghın 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim ko midorozir gumazibav gei, “Gumazir kaba kurımın ikian koghti, ia ovegham.”

³² Kamaghin midorozir gumaziba botin muziarimin beniba aghorezi an ongarim giraghu.

³³ Egha aminim tiasava amima Pol daghetam ramasa bar me gakaghori, "Ia, 14 plan dughiaba ian dughoriba mitivighav itima dagheba ian navibar puvati, ia daghetam amezir puvati.

³⁴ Ezi datirighin ki daghetam iniasa ia gakaghori. Dagem ian akuraghti ia gavgavigham. Ian tongin tav ikuvighan kogham. Ian dapanir arizitam oveghan kogham."

³⁵ A kamaghin mikemegha givagha, egha bretin mam inigha bar men guamin God minabi. Egha anebigha maghiram anepi.

³⁶ Ezi kamaghin me bar navir aghuarim ikiava egha uari dagheba api.

³⁷ E gumazir kurimin itiba, en dibobonim bar 276in tu.

³⁸ Egha me amegha naviba izivagha, egha ghaze, kurim mighivghigh pirara ikiam. Egha me witin nar kurimin itiba isa ongarimin da akuri.

Kurim ikufi

³⁹ Ezi aminim tirazi aruem anadima, kurimin ingarir gumaziba ongarir dadarir e zuimin garava a gifozir puvati. Egha me ongarir mikebar mamini gari, a bar aven ghugha egha gigir aghuim iti. Ezi me ghaze, me deravira kurim damighti a ti gigir dadarir kamini azenan mangasa, me ifonge.

⁴⁰ Egha me ankabar suighizir beniba aghorezi da ongarim giraghue. Egha kurimin pul gamir pulin ekiamning ikezir beniba firi. Egha me

aminim bagha kurimın guamın itir sel agurazi aminim kurim inigha dadarimın zui.

⁴¹ Ezi kurim ghuava ongarir torimın itir gir fightizimın ghuavanabogha, egha maghıram aperaghav iti. Kurimın guam ghua gigim vuigha ghugha bar gavgafi. Ezi an ginkevim, ongarim izava a misozi a bar biaghıre.

⁴² Midorozir gumaziba kamaghın nighnigha atiati, kalabusın gumazitaba mangıva dadarimın otivigh arımagıregham. Egha me misueghti me aremeghasa nighnisi.

⁴³ Ezi 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim, a Pol aremeghan an aghua. Egha a midorozir gumazibar anogoroke. Uari suvim gamua foziba, a me migıa ghaze, ia faragh kurimın uari akunigh uari suvim damu dadarimın mangı.

⁴⁴ Eghtı ıgharazir darazi ter arariba ko kurimın arariba dagh ısın mangı. Ezi me kamaghın bar moghıra deravıra nguazimın otifi.

28

Pol Maltan arıghatızimın iti

¹ E deraghavıra ghuava ongarir dadarimın otivigha, egha e gara fo, e arıghatızir mamın ti, an ziam Malta.

² Ezi gumazir arıghatızir kamın itiba arazir aghuaribar e gamı. Ezi amozim izima, en mikarziba bar orange, kamaghın amızı e avimın fıngasa, me e bagha avim atıgha egha e inigha avim boroghıra ghu.

³ Pol dazir pozir mam inigha da avim garisi. Ezi kuruzir mam dazibar aven itima, avir fefem a inizima an azenan oto. Egha kuruzim Polin agharim givigha guraghav iti.

⁴ Ezi arighatizir kamın itir gumazamiziba kamaghın an garima, kuruzim an agharim gitoroghav itima, me kamaghın uariv gei, “Gumazir kam ti gumazibav sozi da ariagherir gumazim, an ongarimın aremezir puvati. Kamaghın amizi, godın arazir kuraba ikarvazim datirighın a ikarvaghera ghaze, an angamra ikian kogham.”

⁵ Ezi Pol kuruzim kavkinizi an avim gira ghu. Ezi bizitam Pol batozir puvati.

⁶ Ezi gumaziba pura Polin mizuai, me ghaze, an mikarzim ti buigham, o a ti irighiva aremegham. Me dughiar ruarimın an gara a mizua ghuava puram an gari, bizitam a batozir puvati. Egha me ghaze, a godın mam.

⁷ Ezi nguazir mam danganir kamın boroghira iti, kar Publiusın nguazim, an arighatizimın gavman gumazir dapanim. An e inighava uan dipenimın ghuzi e dughiar pumuning ko mikezimın a ko itima a deraghvira en garima e iti.

⁸ Ezi an afeziam aria iti, an mikarzim an feima, ezi a buarir dipabagh avi. Ezi Pol an ganasava aven ghu, egha a bagha God ko mikemegha, gin uan dafarimning a gisin atizima, a ghuamaghe.

⁹ A kamaghın amizima, arighatizir kamın itir arimariar gumaziba bar moghira izima a me gamima me ua dera.

¹⁰ Me arazir aghuibar e gami, ezi e me ataghraz-ima, me bizir e puvatiziba e ganigava egha da isa kurim garisi.

Pol ghua Romin oto

¹¹ Ezi iakinir pumuning ko mizezim givazima e mangasa. Ezi kurir mam Maltan itima, aminir ekiamin dughiam gifa. An Aleksandrian nguibamin kurim. Kurimin guamin god Susin otarir fufuzimningin nedazimning an iti. Aningin ziamning Kastor ko Polluks.

¹² Ezi e ghua Sirakyusin otivigha, dughiar pumuning ko mizezimin an iti.

¹³ Egha e kagh dikavigha ghua Regiumin otifi. Egha amimizaraghan, Sautin amadaghan aminim dikavizi, e dughiar mizezimin e Puteolin otifi.

¹⁴ E kagh Kraisin adarasi men marazi batifi. Ezi me 7 plan dughiaabar uari ko ikiasa e mikemezi, e me ko iti. Kamaghin e me ko ghua Romin nguibar ekiamin oto.

¹⁵ Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi Romin ikiava e barazima e izima, ezi me e bativasa izi. Ezi e Apiusin biziba amadir danganim ko Pasindian Dipenir 3pla itir danganimin me bato. Ezi Pol men ganigha, egha God minabagha an navim gavgavim ini.

¹⁶ Egha e Romin otivizi, gavmanin gumazir dapanim Polin amamangatigha ghaze, a uabira dipenitam in ikiti midorozir gumazitam an ganam.

Pol Romin akar aghuim kuri

17 Ezi 3 pla dughiaba givazima, Pol Judan gumazir dapanir ekiabar diazima me iza uari akufa. Ezi a kamaghin me migei, “Nan aveghbuaba, ki bizitam e uan adarasi paza me gamizir puvati, o en ovavibar arazitam iriazir puvati. Ezi me Jerusalemın na kalabus gatighava, egha na isa Romın gumazibar dafarim gati.

18 Ezi me nan kotiam baragha, egha nan gara fo, ki arazir kuratam gamizir puvati. Ki tam damighiva ovegham. Kamaghin amizi me na ataghraghasa.

19 Ezi Judaba kamaghin aghua. Kamaghin amizi ki tuaviba ua puvati. Ki ghaze, Sisar nan kotiam baragham. Ezi ki uan adarazi akam me gasamin bizir mingaritam itir puvati.

20 Ezi bizir kam bagha ki ian diazi ia ize. Kamaghin ki ian ganiva ia ko mikimasa. Ezi ki nighnzir gavgavim ikia mizuai bizir kam, Israelba bar uaghan a mizuai. Bizir kam bangin me datirighin senin kamın na ike.”

21 Ezi me kamaghin Pol ikara, “E Judian Provinsın gumaziba da akınafarir osirizir ni migeitam inizir puvati. Ezi Judan gumazitam iza eghaghanitam e geghara egha migirigiar kuratam ni gamizir puvati.

22 E fo, nguibaba bar men gumazamiziba migirigiar kurabar Judan aven itir dakozir igiar igharazir kam migei. Kamaghin amizi, e nin nighnzim baraghasa.”

28:17: Ap 21:33, 24:12-13, 25:8 **28:18:** Ap 22:24, 25:8, 26:31

28:19: Ap 25:11 **28:20:** Ap 24:15, 26:6-7, 26:29, Ef 3:1-2, 2 Ti 2:9, Fm 10, 13 **28:22:** Ap 24:5, 24:14, 1 Pi 2:12, 4:14

23 Ezi me dughiar mam diborogha, gumazir aviriba iza Pol bagha a itir dipenir kamın zui. Mizarazimın ghua guaratizimın, a God Bizibagh Ativir Arazimın akam geghara an gun me miği. Egha Moses Osizirir Arazibar akaba ko Godın akam inigha izir gumazibar akaba, an akar kabar men nighniziba fava miği. Egha akar kabar me nighnizir gavgavim İesusın ikiasa a ifongegha pamtem ingara me miği.

24 Ezi marazi ghaze, Pol mikemezir akaba da guizbangira, ezi marazi nighnizir gavgavim dar ikian aghua.

25 Egha me uarira uarir tongın akaba uariv sogha egha me mangasava amima, Pol akar abuananam me miği, “Godın Duam guizbangira ian ovavibav keme. An akam inigha izir gumazim Aisaian akatorimın kamaghın ia mikeme,

26-27 ‘Gumamazir kabar naviba ikuvigha gifa.

Me uan kuaribar oraghan aghuaghava,
egha me uan damazibar ganan aghua.

Me kamaghın amima, ki ghaze, marki.

Me uan damazimın ganighai,
egha me uan kuaribar oreghai.

Me kamaghın aghua.

Me kamaghın amua bizibagh fozir pu-
vati.

Me amua guizin navibagh iragha na bagha izezi,
ki me gamizi me deraghai.

Me kamaghın damuan aghua.

Kamaghın, ni gumamazir kaba bagh mangi, egh
kamaghın me mikim,

Ia akam baraghiva,
 egh ia an mingarim gifoghan kogham;
 ia ganiva,
 egh ia bizitamın ganighan kogham.’ ”

²⁸⁻²⁹ Egha Pol miġia ghua, kamagh miġei, “Kamaghın ami, ki kamagh sua, ia kamaghın fogh, Godin akurvazim, a Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha anemadagha ġifa. Eghti me oragham!”*

³⁰ Pol azenir rubuzir pumuningin dipenir mam ikia egha dipenir kam givesi. Ezi gumazamiziba an ganasa an dipenimın izima a bar akonge.†

³¹ Eghava Pol God Bizibagh Ativir Arazimın akam akurava egha gumazamiziba Ekiam Krais Iesusin akabar men sure gami. Egha a uaghan ati-atir puvati, bizitam bar an tuavim apirizir puvati.

28:28-29: Sng 67:2, Lu 3:6, Ap 13:46-47, 18:6, 22:21, Ro 11:11

* **28:28-29:** (28:28-29) Fofozir gumazir mabar ghaze, miġirigiar otevir mam uaghan iti. Akar kam kamakin, “Pol akar kam mikemegha ġivazima, Judaba anetegha ghu. Ezi adarir dafar men tongin otozima me uarira uariv ġia, akabar uariv sosi.” **28:30:**

Ap 28:16 † **28:30:** (28:30) Luk azenir pumuning Pol batozir bizimın gun e mikemezir puvati. Ezi gumazir maba ghaze, gavmanın gumaziba kalabusin a firizi a ghua nguibar igharazibar Godin akam akuri. Ezi gumazir maba ghaze, Romın gavmanın gumaziba Pol misoghezima an aremes. **28:31:** Ap 4:31, 28:23, Ef 6:19

Godin Akar Aghuim; Akar Dikirizir Gavgavir Igiam

The New Testament in the Aruamu language of Madang Province, Papua New Guinea, 2004 Edition Nupela Testamen long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini long 2004

copyright © 2004 Pioneer Bible Translators and the Bible Society of Papua New Guinea

© Faith Comes by Hearing

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Godin Akar Aghuim in the Aruamu Language

This translation was produced by Pioneer Bible Translators, and was published in 2004 by the Bible Society of Papua New Guinea.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the Pioneer Bible Translators at www.pioneerbible.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 15 May 2025 from source files dated 15 May 2025

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea